

DETALJREGULERING FINNHEIA ALPINLANDSBY, TROMSØ KOMMUNE

Konsekvensutredning
deltema kulturminner og identitet

Hilde Rigmor Amundsen og Laima Nomeikaite

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Detaljregulering Finnheia Alpinlandsby, Tromsø kommune Konsekvensutredning deltema kulturminner og identitet	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 109/2018	Publiseringsdato 31.10.2018
	Prosjektnummer 1021360	Oppdragstidspunkt August – oktober 2018
	Forsidebilde Gieddi/reingjerdeplass på Finnheia. Foto: NIKU 2018	
Forfatter(e) Hilde Rigmor Amundsen og Laima Nomeikaite	Sider 82	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Digital dokumentasjon, kulturminner og landskap	

Prosjektleder Hilde Rigmor Amundsen
Prosjektmedarbeider(e) Laima Nomeikaite
Kvalitetssikrer Sanne Bech Holmgaard, Sveinung Krokann Berg

Oppdragsgiver(e) Arctic Center

<p>Sammendrag</p> <p>NIKU har fått i oppdrag av Arctic Center å utarbeide konsekvensutredning for deltema «kulturminner og identitet» i forbindelse med Detaljregulering Finnheia Alpinlandsby. Formålet med planen er å omregulere et område innenfor eksisterende reguleringsplan for Hotell og konferansesenter på Finnheia, ID: 0906 for å tilrettelegge for blandet fritids- og næringsbebyggelse tilknyttet alpinanlegget. Arkitektkontoret Amundsen har utarbeidet planprogram for konsekvensutredning for reguleringsplan 1879 Finnheia alpinlandsby (revidert utgave 19.03.2018). I et nytt dokument, «Utredning av alternativer for konsekvensutredninger» av 18.10.2018 fra Arkitektkontoret, inngår følgende fire alternativer: 0a-alternativet som, i tillegg til dagens situasjon, også omfatter realisering av alpinanlegget og veg gjennom planområdet; 0b- alternativet omfatter i tillegg til dagens situasjon, også realisering av alpinanlegg og hotelltomta; alternativ 1 er en maksimumsløsning og alternativ 2 er en mellomløsning. Formålet med denne rapporten er å belyse hvilke konsekvenser de planlagte tiltakene vil få for kulturminner, kulturmiljøer og identitet som blir berørt av disse fire alternativene. Alternativene er vurdert i forhold til delområde kulturmiljø Finnheia (ID 240989) og tre kulturmiljøer (Finnheia ID 241029, Nordelva ID 241037 og Straumseidet ID 15479) i planområdet og i influensområdet. I denne konsekvensanalysen benyttes metodikken i Statens vegvesens Håndbok V712 Konsekvensanalyser (2018) for ikke prissatte konsekvenser, kulturarv (kap. 6.7.). Verdi og konsekvens vurderes på to nivåer: Kulturminnenivå og Landskapsnivå. Delområde kulturmiljø Finnheia (ID 240989) vurderes som område å ha svært høy verdi og tre andre kulturmiljøer i influensområdet vurderes til å ha middels verdi. Med unntak av 0a-alternativet, medfører de tre øvrige alternativene (0b, 1 og 2) direkte negativ påvirkning og skade på delområde kulturmiljø Finnheia (ID 240989). Alle fire alternativer kommer i konflikt med hensynssone for reindrift, som er regulert i kommuneplanens arealdel. Samlet sett har alle fire alternativer negativ konsekvens, og dess høyere arealutnyttelse vil de negative konsekvensene kunne øke på Finnheia (ID 240989). Alternativene 0b, 1 og 2 har stor negativ konsekvens, gradert som; 0b-alternativet har stor negativ konsekvens, Alternativ 2 har fra stor til svært stor negativ konsekvens og Alternativ 1 har svært stor negativ konsekvens. I forhold til de tre kulturmiljøene i influensområdet medfører de fire alternativene ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljønivå. Allikevel kan kulturminneverdier komme til skade grunnet aktivitet i anleggs- og driftsfasen, noe som kan medføre en varig tilstandsendring. Ut fra vurderingene som er gjort i denne utredningen synes hensynet til kulturarv vanskelig å ivareta for alternativene 0b, 1 og 2. 0a-alternativet er det eneste alternativet som ikke medfører direkte skade for delområdet Finnheia (ID 240989). Allikevel vil 0a-alternativet føre til negative konsekvenser på landskapsnivå på grunn av utbygging av alpinanlegg og vei. Dette vil medføre at sammenhengen mellom delområdet Finnheia (ID 240989) og det omkringliggende landskapet blir forringet. Dette vil også gjelde for de overnevnte kulturmiljøene i influensområdet.</p>
Emneord Konsekvensutredning – Finnheia – Kulturminner – Kulturmiljø – Kulturarv – Samisk – Bosetting – Reindrift

Avdelingsleder

Knut Fageraas, avdeling for kulturarv og samfunn

Forord

NIKU har fått i oppdrag av Arctic Center å utarbeide konsekvensutredning for tema «kulturminner og identitet» i forbindelse med utarbeidelse av Detaljregulering Finnheia Alpinlandsby. Arctic Center planlegger å få omregulert et område innenfor eksisterende reguleringsplan for Hotell og konferansesenter på Finnheia, ID: 0906 for å tilrettelegge for blandet fritids- og næringsbebyggelse tilknyttet alpinanlegget. Arkitektkontoret Amundsen, Tromsø har ansvaret for planbeskrivelse med konsekvensutredning for detaljreguleringsplan Finnheia Alpinlandsby.

Formålet med konsekvensutredningen er å belyse hvilke konsekvenser de fire planalternativene og de planlagte tiltakene vil kunne ha for kulturminner og kulturmiljøer som vil kunne bli berørt. I denne konsekvensutredningen er samiske/reindriftssamiske kulturminner og kulturmiljøer vektlagt, jfr. planprogrammets tema «kulturminner og identitet». Konsekvensutredningen vurderer konsekvenser for kulturminner i planområdet så vel som konsekvenser for kulturminner i influensområdet. Oppdraget er utført av Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) ved Hilde Rigmor Amundsen og Laima Nomeikaite.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	8
1.1	Bakgrunn for konsekvensutredningen	8
1.2	Formålet med konsekvensutredning for deltema kulturarv	9
2	Alternativer.....	11
2.1	Alternativ 0a	12
2.2	Alternativ 0b	12
2.3	Alternativ 1	13
2.4	Alternativ 2	14
3	Beskrivelse av dagens situasjon og kulturlandskap.....	15
3.1	Arealbruk, helhet og sammenheng.....	16
3.1.1	Friluftsliv	16
3.1.2	Landbruk/reindrift.....	18
4	Gjeldende planstatus.....	20
5	Overordnede mål og føringer	23
5.1	Internasjonale føringer.....	23
5.2	Nasjonale føringer	24
5.3	Regionale føringer	26
5.4	Kommunale føringer.....	27
5.4.1	Kommuneplanen	27
5.4.2	Kulturminneplan Tromsø kommune	32
5.4.3	Miljøovervåking av automatisk fredete kulturminner i Tromsø kommune.....	32
6	Metode	33
6.1	Innledning.....	33
6.2	Definisjon.....	34
6.2.1	Samisk kulturarv	36
6.3	Kunnskapsinnhenting	37
6.4	Registreringskategorier	37
6.5	Tiltaks- og influensområdet.....	38
6.6	Inndeling i delområder	39
6.7	Verdi	39
6.8	Tiltakets påvirkning	40
6.9	Konsekvens.....	42
6.10	Avbøtende og skadereduserende tiltak	43
7	Kulturhistorien i landskapet	43
8	Verdi, Omfang og Konsekvens.....	51
8.1	Generelt.....	51
8.2	Delområde Kulturmiljø Finnheia ID 240989	51
8.2.1	Registreringskategori.....	51
8.2.2	Avgrensing	51
8.2.3	Beskrivelse	53
8.2.4	Verdi	60
8.2.5	Tiltakets påvirkning og konsekvens	61
8.3	Kulturmiljøer i nærområdet	66
8.3.1	Kulturmiljø Finnheia ID 241029	67
8.3.2	Kulturmiljø Nordelva ID 241037	70
8.3.3	Kulturmiljø Straumseidet ID 15479	73
8.3.4	Potensiale for øvrige kulturminner	76
8.1	Konsekvenser i anleggsperioden.....	76
8.2	Usikkerhet	77

8.3	Oppsummering av konsekvenser for alternativer og konklusjon	77
9	Avbøtende tiltak og anbefalinger	79
10	Referanser	81

1 Innledning

Innledningsvis redegjøres det for bakgrunnen for konsekvensutredningen samt formålet med utredningen for deltemaet kulturminner og identitet.

Det presiseres at med *identitet* menes i denne sammenheng samisk kulturhistorie og etnisitet, spesifikt knyttet opp mot kulturminner og kulturmiljø på Finnheia. Dette betyr at identitet ikke utredes som et eget felt, men skal her forstås som et begrep som er direkte knyttet opp mot den samiske kulturarven og følgelig også begrepet *kulturarv* i denne utredningen. Slik vi tolker det, inngår identitet i kulturminnetemaet fordi man lenge har hatt kjennskap til eldre samisk bosetning på Finnheia, og at det derfor gjengis i planprogrammet (*Planprogram, Plan 1879 – Detaljregulering Finnheia alpinlandsby, revidert utgave 19.03.2018:6*). Som det står i oversikten over temaer for konsekvensutredning pkt. 9 – Kulturminner og identitet: *I planområdet, og trolig også i influensområdet, inngår det automatisk fredete kulturminner samt et reindriftssamisk kulturmiljø i området (Planprogram, Plan 1879 – Detaljregulering Finnheia alpinlandsby, revidert utgave 19.03.2018:14)*.

1.1 Bakgrunn for konsekvensutredningen

Planarbeidet med Detaljregulering Finnheia Alpinlandsby med KU er startet opp med bakgrunn i Arctic Centers ønske om å få omregulert et område innenfor eksisterende reguleringsplan for Hotell og konferansesenter på Finnheia, ID: 0906 for å tilrettelegge for blandet fritids- og næringsbebyggelse tilknyttet alpinanlegget i vedtatt plan 1515 og pågående reguleringsplan 1875. I vedtatt plan er planområdet regulert til friluftsområde, anlegg for skisport. Det presiseres at det vedtatte planprogrammet for området behandler et område på 620 mål som grenser inn mot alpinanlegget (*Planprogram, Plan 1879 – Detaljregulering Finnheia alpinlandsby, revidert utgave 19.03.2018*). På Finnheia (189 moh) er det regulert 150 mål tomt til hotell med tilhørende fasiliteter. Hotellet vil være tilpasset skikjørere, nordlysturister, arrangementer og kurs- og konferanser. Innenfor hotellområdet vil det bli etablert en samisk attraksjon, et snøhotell og fasiliteter for helårsaktiviteter.

Planområdet er i reguleringsplan 906 avsatt som friluftsområde - anlegg for skisport. Til tross for at planområdet ligger i direkte tilknytning til regulert alpinanlegg i plan 1515, ser det etter vår bedømmelse ut til at ønsket utbygging ikke er i tråd med gjeldende reguleringsformål i plan 906. Tiltaket berører områder med høy verdi for utøvelse av friluftsliv og samiske kulturmiljøer. Tiltaket er konsekvensutredningspliktig iht. forskrift om konsekvensutredning § 3b, vedlegg 1 pkt. 24 (Næringsbygg, bygg for offentlig eller privat tjenesteyting og bygg til allmenntilgjengelige formål med et bruksareal på mer enn 15 000 m²) og pkt. 25 (Nye bolig- og fritids boligområder som ikke er i samsvar med overordnet plan).

Formålet med konsekvensutredningen er i Forskrift om konsekvensutredninger for planer etter plan- og bygningsloven: «å sikre at hensynet til miljø og samfunn blir tatt i betraktning under forberedelsen av planer, og når det tas stilling til om, og på hvilke vilkår, planer skal gjennomføres». Utredningen skal gi planmyndigheten grunnlag for å behandle og vedta arealplanene og eventuelt fastsette vilkår for å gjennomføre tiltaket.

Ved krav om konsekvensutredning, skal det utarbeides et planprogram. Planprogrammet har som hensikt å redegjøre for formålet med planarbeidet, planprosessen, liste opp tema for konsekvensutredningen og tema som skal vurderes i planbeskrivelsen, samt hvilken utredningsmetodikk som skal benyttes. Planprogrammet skal angi hvilke utbyggingsalternativer som skal utredes, og skissere et opplegg for medvirkning og fremdrift. Konsekvensutredningen skal vurdere effekten av de ulike konsekvensutredningstemaene opp mot ulike utbyggingsalternativer.

Arkitektkontoret Amundsen har utarbeidet planprogrammet for konsekvensutredning for reguleringsplan 1879 Finnheia alpinlandsby (Arkitektkontoret Amundsen, revidert utgave datert 19.03.2018). Programmet ble godkjent i kommunestyret i Tromsø den 12.06.2018.

I Planprogrammet (s.14) inngår temaet 'kulturminner og identitet'. I planprogrammet står det at 'konsekvensutredningen må vurdere konsekvenser for kulturminner i planområdet så vel som konsekvenser for kulturminner i influensområdet, samt 'Arkeologisk feltarbeid, nøyaktig lokalisering, kulturhistorisk datering og undersøkelser'.

Arkitektkontoret Amundsen har utarbeidet en ny utredning av alternativer for konsekvensutredninger datert 18.10.2018, der alternativene er noe justert sammenlignet med overnevnte planprogram. De fire alternativene som angis i denne reviderte utgaven er vurdert i konsekvensutredningen, se nærmere i Kap.2.

Statens vegvesen sin nye Håndbok V712 (2018) for konsekvensanalyser bruker begrepet «kulturarv», og vi vil anvende dette i det følgende. I denne rapporten anvendes begrepet «kulturarv» som en samlebetegnelse for tema/begrep «kulturminner, kulturmiljøer og identitet», der ikke annet angis. Det vises til Kap.1 – Innledning der det redegjøres for betydningen av begrepet *identitet* i denne utredningen.

1.2 Formålet med konsekvensutredning for deltema kulturarv

I planområdet samt i et større influensområde, er det kjente automatisk fredede kulturminner og kulturmiljøer samt et reindriftssamisk kulturmiljø. På Finnheia er det funnet flere spor etter samiske bosettinger, næringsutøvelse og andre aktiviteter som er fra år 1917 eller eldre, og som er automatisk fredet etter kulturminneloven § 4. Dette er bla. tufter etter gammer, telt og mindre driftsbygninger, enkeltliggende ildsteder (Arran) utenfor gammene/teltene, flere reingjerder (Gieddi) og en mulig grav.

I reguleringsbestemmelsene for plan ID 0906, punkt 2.2 står det: 'I område A skal de samiske kulturminnene tas hånd om ved innpassing av spesialområde for kulturminnene og nødvendige innretninger for vern av disse. Det har vært en intensjon fra forslagsstillers side å forvalte kulturminnene på en bærekraftig måte. Dette innebærer å se på muligheten for å gjøre kulturminnene mer tilgjengelige, men på en slik måte at de bevares best mulig for ettertiden'.

De samiske kulturminnene på Finnheia har nasjonal verneverdi, i egenskap av å være automatisk fredet. Kulturminnene inngår i et større reindriftssamisk kulturmiljø som kulturminneforvaltningen fra første stund i planprosessen har tillagt stor verdi. Tromsø museum sa i sin første uttalelse til planforslaget at man «anser området som så verdifullt ut fra flere verneverdier, basert på både vitenskapelige og allmenne interesser, at det her vil vurderes en områdefredning etter kulturminnelovens § 21. Finnheia representerte en historisk kjent reindriftssamisk boplasslokalisering

med stor tetthet av kulturminner og stor variasjonsbredde: «Hele området er i bruk og kan sammenlignes med en landsby med alle sine aktiviteter». Museet reiste også formelt innsigelse til planene (Tromsø museum, brev til Tromsø kommune av 14.03.1986). Øvrige uttalelser fra museet med likeartet budskap gjengis ikke her.

Senere har Sametinget i nyere høringsuttalelser, 1) av 22.12.2017 adressert til Tromsø kommune og 2) av 26.01.2018 adressert til Arkitektkontoret Amundsen, varslet om at reguleringsplanene for Finnheia Alpinlandsby er i konflikt med automatisk fredete samiske kulturminner og kulturmiljø samt reindrift. Det vises bla. til at planen ble stadfestet av Miljøverndepartementet i 1988, og at det forelå innsigelser til planforslaget i forhold til samiske kulturminner, reindrift og landbruk, og meklingen hadde ikke ført fram. Departementet konkluderte med at saken hadde «interessekonflikter av betydelig omfang». Under henvisning til øvrig samfunnsinteresse (reiseliv) valgte man likevel å stadfeste planen, forutsatt at det under «den videre bearbeiding og gjennomføring av planen skjer slike tillempinger at ulemper som følge av planen, blir redusert mest mulig» (brev fra Miljøverndepartementet til Fylkesmannen i Troms av 02.02.1988). Det vises også til at verdien av det reindriftssamiske kulturmiljøet på Finnheia ble understreket på høyeste politiske nivå av Sametingspresidenten i 2002, i en henvendelse til daværende miljøvernminister Børge Brende. Sametinget viser til at de som forvaltningsmyndighet har hatt manglende medvirkning i planprosessen, og ber om at undersøkelsesplikten etter § 9 i Kulturminneloven oppfylles samt at tiltaket konsekvensutredes i forhold til samiske kulturminner og kulturmiljø, samt reindrift. I Sametingets brev av 26.01.2018 varsles innsigelse dersom detaljreguleringen blir sendt til offentlig ettersyn uten at det er foretatt nødvendige hensyn til kulturminnene (utdrag av Sametinget brev av 22.12.2017 og 26.01.2018).

Riksantikvaren har på anmodning fra Sametinget gjort en vurdering av Miljøverndepartementets planvedtak i 1988 og hva det innebærer i forhold til de samiske kulturminnene på Finnheia. I sin uttalelse støtter Riksantikvaren Sametinget i ma. uavklart status i forhold til tidligere innsigelser til planen, konfliktnivået i forhold til automatisk fredete samiske kulturminner, samt behovet for oppfyllelse av undersøkelsesplikten etter § 9 i Kulturminneloven og konsekvensutredning (brev fra Riksantikvaren av 18.01.2018 adressert til Sametinget).

Troms fylkeskommune har, i brev av 21.10.2016 adressert til Nordic Office of Architecture, gitt uttalelse til oppstartvarsel, omregulering – reguleringsplan for Arctic Center, Håkøybotn – plan nr.15, Tromsø kommune. Det bemerkes at det ikke er kjente automatisk fredete kulturminner som kommer inn under fylkeskommunens ansvarsområde i det omsøkte området. Det er etablert en gravlund langs adkomstvegen til skianlegget. Dette er et nyere tids kulturminne som fylkeskommunen ber om at det tas hensyn til, slik at den ikke blir berørt ved regulering av adkomstveg. Planen må sikre adkomst og parkeringsplass til gravlunden. Ny veg bør legges med større avstand til kirkegården, for å sikre gravfreden.

Fylkeskommunen har i brev av 29.08.2018 til Tromsø kommune ingen kulturvern faglige merknader til plan 1875 – Detaljregulering for alpinanlegg i Håkøybotn, Nedre del Arctic Center.

Parallelt med dette arbeidet med konsekvensutredning har detaljreguleringsplan 1875 for nedre del av Arctic Center vært på offentlig høring. Sametinget har i brev av 31.08.2018 adressert til Tromsø kommune fremmet innsigelse til planene på grunnlag av konflikt med arealbruken i forhold til de automatisk fredete samiske kulturminnene og kulturmiljøene, som er av nasjonal verneverdi.

Sametinget understreker at kulturminnelokaliteten ID 240989 har høy verneverdi, høy pedagogisk verdi og høy identitetsverdi.

Formålet med konsekvensutredningen er å belyse hvilke konsekvenser de fire planalternativene og de planlagte tiltakene vil kunne ha for kulturminner og kulturmiljøer som blir berørt. I denne utredningen er identitet vektlagt som en del av kulturarven, grunnet kjennskap til reindriftssamiske kulturminner og kulturmiljøer på Finnheia, jfr. planprogrammets tema «kulturminner og identitet», se også Kap.1 – Innledning over. Identitet kan også gjelde for øvrige kulturminner, det vil si kulturminner som ikke klart kan defineres som spor etter samisk bosetning og aktiviteter, en tematikk det vil redegjøres nærmere for. Konsekvensutredningen vurderer konsekvenser for kulturminner og identitet i planområdet så vel som konsekvenser for kulturminner og identitet i influensområdet. Influensområdet av planalternativene defineres skjønnsmessig til områder som kan få økt fortetting og aktiviteter av mennesker, transport etc. som en følge av tiltaket. Tiltaket vil kunne medføre både direkte påvirkning av kulturminner (fysisk inngrep) og indirekte påvirkning (visuelt og opplevelsesmessig, støy) både i selve planområdet og området rundt.

NIKU sitt tilbud og arbeid i konsekvensutredningen omfatter ikke oppfyllelse av undersøkelsesplikten jfr. kulturminnelovens § 9. Dette arbeidet er utført av Sametinget sommeren 2018, i form av arkeologiske registreringer og digitale kartfestinger (GIS) samt intervjuer av samer på norsk og svensk side med tilknytning til planområdet. Undersøkelsene foreligger i en samlet rapport fra Sametinget (Sveen og Labba 2018). NIKU har basert utredning og analyser på materialet i denne rapporten.

Som en del av prosessen var NIKU's prosjektleder for konsekvensutredningen på møte og befaring i Tromsø 07-08.08.2018. Den 07.08. var det felles møte på Amundsen Arkitektkontor, tilstede: Peter S. Amundsen og Marijne Jansens (ansvarlig KU), Erik Joachimsen (tiltakshaver Arctic Center), Stine Benedicte Sveen (Sametinget) og Hilde R. Amundsen (NIKU). På møtet ble planene for Finnheia Alpinsenter presentert og drøftet. Sametinget redegjorde for sine registreringer sommeren 2018 av kulturminner og -miljø, historikk mht. tidligere undersøkelser og uttalelser fra fagmyndigheter, konfliktnivå i forhold til dagens planer etc. Den 08.08. var det befaring innenfor planområdet, ledet av Sveen, Sametinget. Første del av dagen deltok Peter S. Amundsen, Marijne Jansens og Erik Joachimsen. Sveen og Hilde R. Amundsen (NIKU) var i felt hele dagen og befarte store deler av områdene med kulturminner.

2 Alternativer

Formålet med denne konsekvensutredningen er å belyse hvilke konsekvenser de planlagte tiltakene vil få for kulturminner og kulturmiljøer som blir berørt av de fire alternativene. Alle alternativer er begrenset til plangrensen slik den er angitt i varsel om oppstart, og for alternativ 1 og 2 gjelder det at reguleringsplanen som skal fremmes begrenses til å gjelde arealer utenom hotelltomta. De fire alternativene er blitt revidert i dokumentet «Utredning av alternativer for konsekvensutredninger» datert 18.10.2018 ved Arkitektkontoret Amundsen. Dette er som følger:

2.1 Alternativ 0a

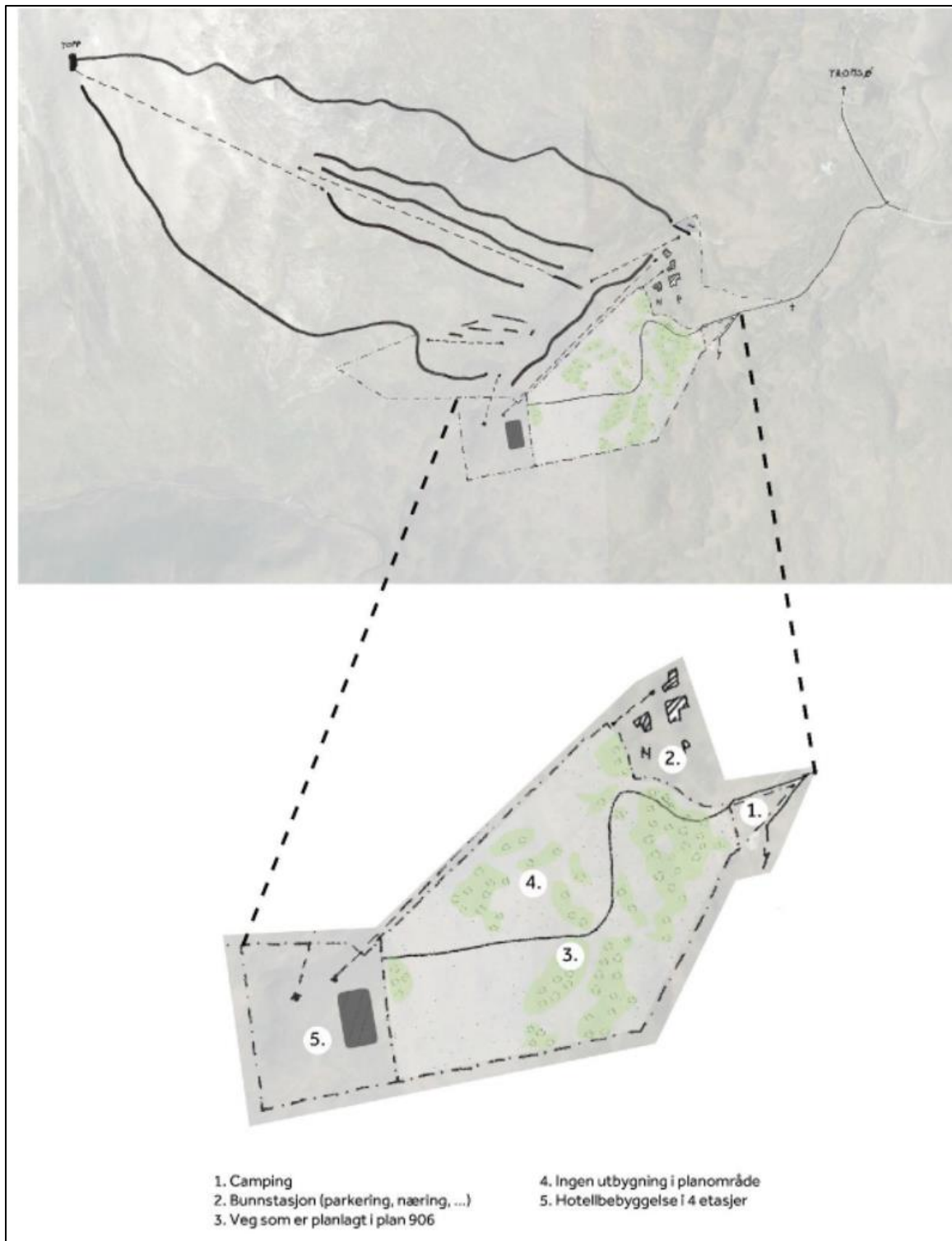
Alternativ 0a innebærer ingen ny bebyggelse knyttet til plan 1879, men veg til hotelltomta etableres slik opprinnelig plan 906 forutsetter, denne følger omtrent samme trase som vegen som er planlagt i plan 1879 legger opp til. Hotelltomta forblir regulert slik den er i plan 906, hvor det er krav om detaljregulering før prosjekt med bygging av hotell kan starte. Konsekvensene av alternativ 0 må ses i sammenheng med alpinanlegget regulert i plan 906, 1515 og plan 1875 som har vært til høring sommeren/høsten 2018.

Figur 1. Alternativ 0a. Kilde: Arkitektkontoret Amundsen 'Utredning av alternativet for konsekvensutredninger'.

2.2 Alternativ 0b

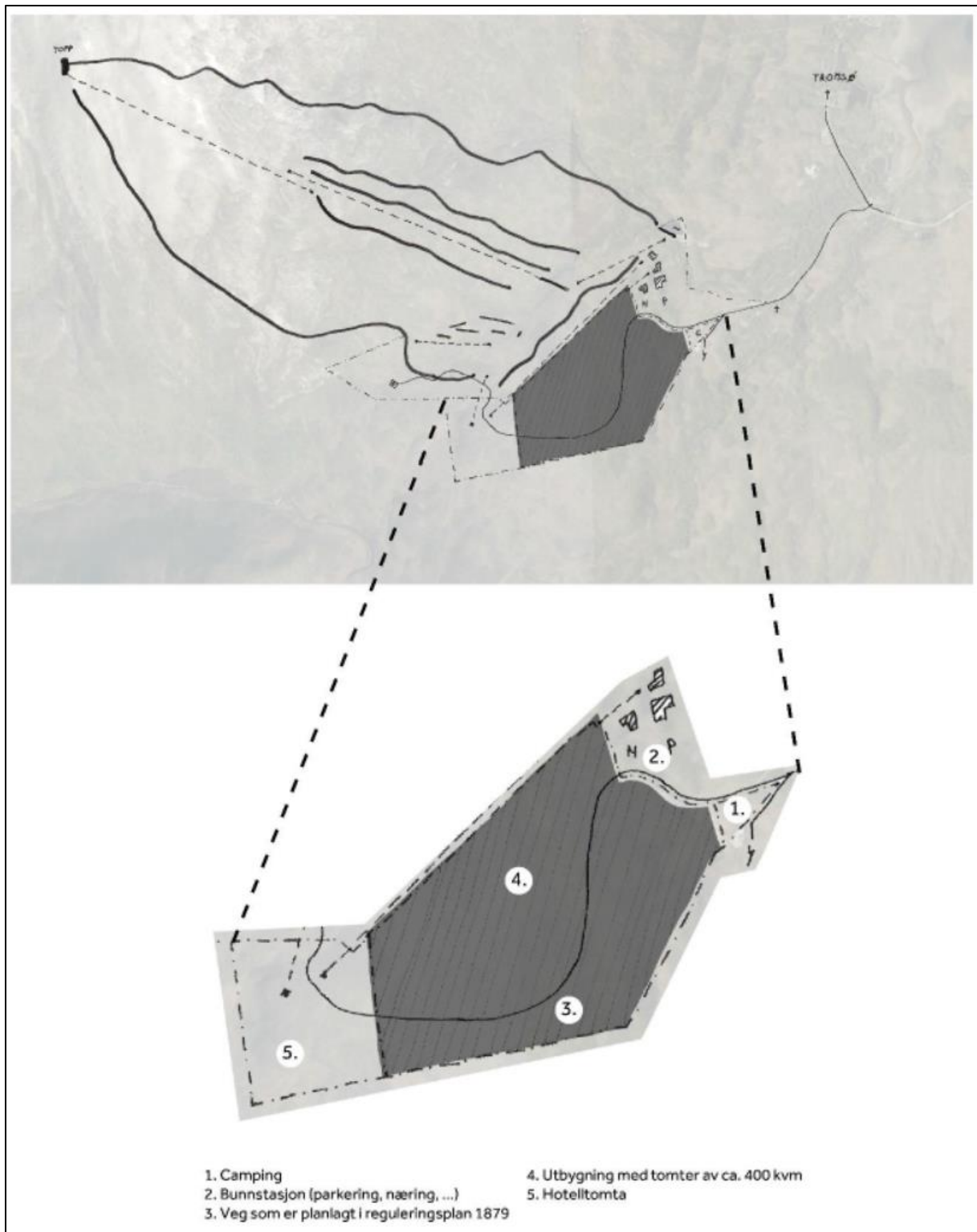
Alternativ 0b innebærer ny bebyggelse i tråd med tillatt utnyttelsesgrad av 'hotelltomta' slik det er angitt i plan 906, samt etablering av alpinanlegget i tråd med plan 1515, evt. etter justeringer som følge av plan 1875 som er under behandling. Areal for bebyggelsen på hotelltomta er i alternativet forutsatt å svare til reguleringsplanens utnyttelse på 0,3, som tilsvarer omtrent BTA 45000 kvm.

Figur 2. Alternativ 0b. Kilde: Arkitektkontoret Amundsen' Utredning av alternativer for konsekvensutredninger'.

2.3 Alternativ 1

Alternativ 1: En tett utbygging av hele planområdet inkludert hotelltomta, for å undersøke absolutt maks utnyttelse av planområdet, og hvilke konsekvenser det gir. Utbyggingen er beregnet å gi mellom 900 og 1000 enheter. Med enheter menes enten hytter eller leiligheter, i kombinasjon.

Figur 3. Alternativ 1. Kilde: Arkitektkontoret Amundsen' Utredning av alternativer for konsekvensutredninger'.

2.4 Alternativ 2

Alternativ 2: en spredd utbygging av 70-80 % av planområdet inkludert hotelltomta. Utbyggingen i dette alternativet har noe lavere tetthet enn i alternativ 1, samt at deler av planområdet i randsonen beholdes ubebygd. Alternativet har omtrent halvparten så mange enheter som alternativ 1.

Utbyggingen er beregnet å gi mellom 400 og 500 enheter. Med enheter menes enten hytter eller leiligheter, i kombinasjon.

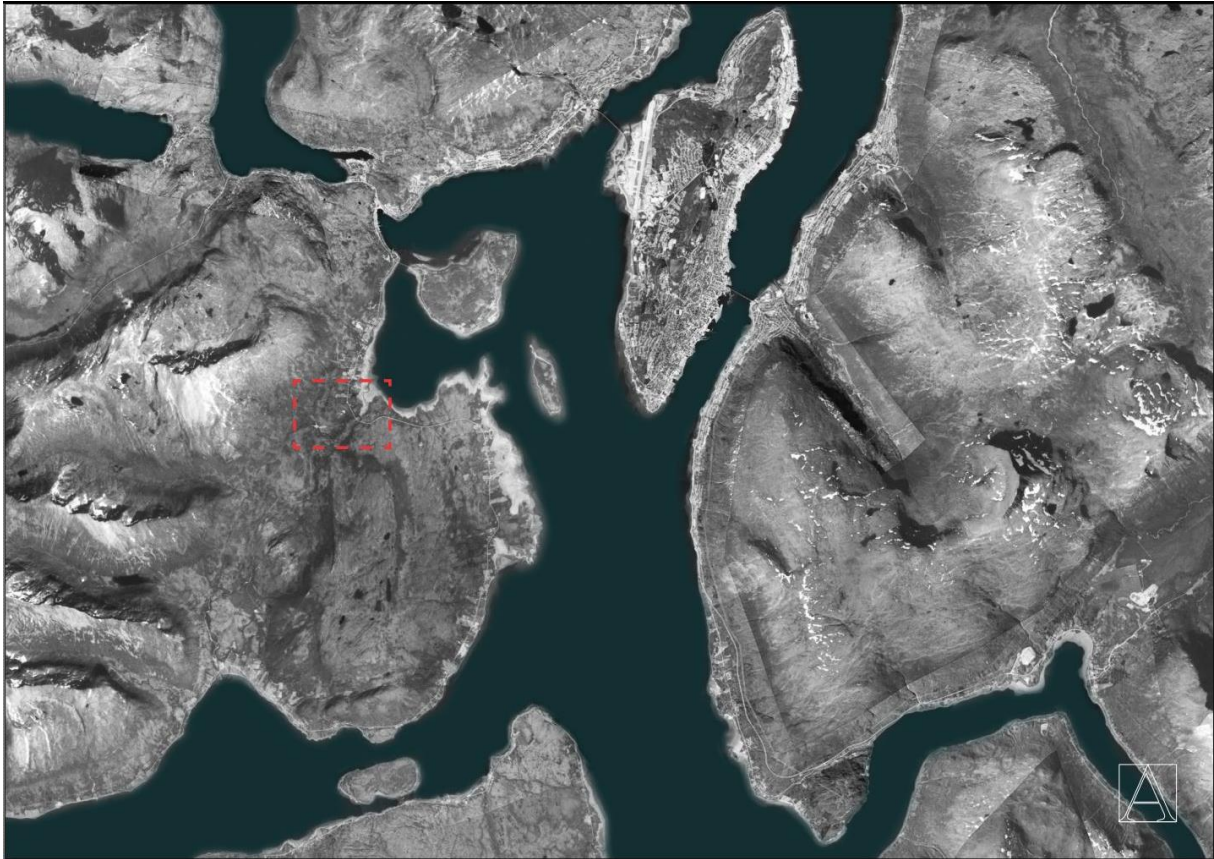

Figur 4. Alternativ 2. Kilde: Arkitektkontoret Amundsen' Utredning av alternativer for konsekvensutredninger'.

3 Beskrivelse av dagens situasjon og kulturlandskap

Planområdet er ca. 620 daa og ligger på Finnheia i Håkøybotn på Kvaløya, om lag 20 km fra Tromsø sentrum. Vegen opp til området passerer Håkøybotn gravlund. Tromsø villmarksenter ligger ca. 4 km

mot sør-øst. Området er i dag dominert av utmark med lynnhei, myr og småskog. Det er ikke bebyggelse innenfor planområdet, men i det østre hjørnet går eksisterende veg anlagt i forbindelse med trafostasjon over området. Høyspentledning fra trafo krysser planområdet (*Planprogram, Plan 1879 – Detaljregulering Finnheia alpinlandsby, revidert utgave 19.03.2018*).

Figur 5. Planområdet ligger innenfor det markerte området på bildet. Kilde: Planprogram, Plan 1879 – Detaljregulering Finnheia alpinlandsby, revidert 19.3.2018. Arkitektkontoret Amundsen.

3.1 Arealbruk, helhet og sammenheng

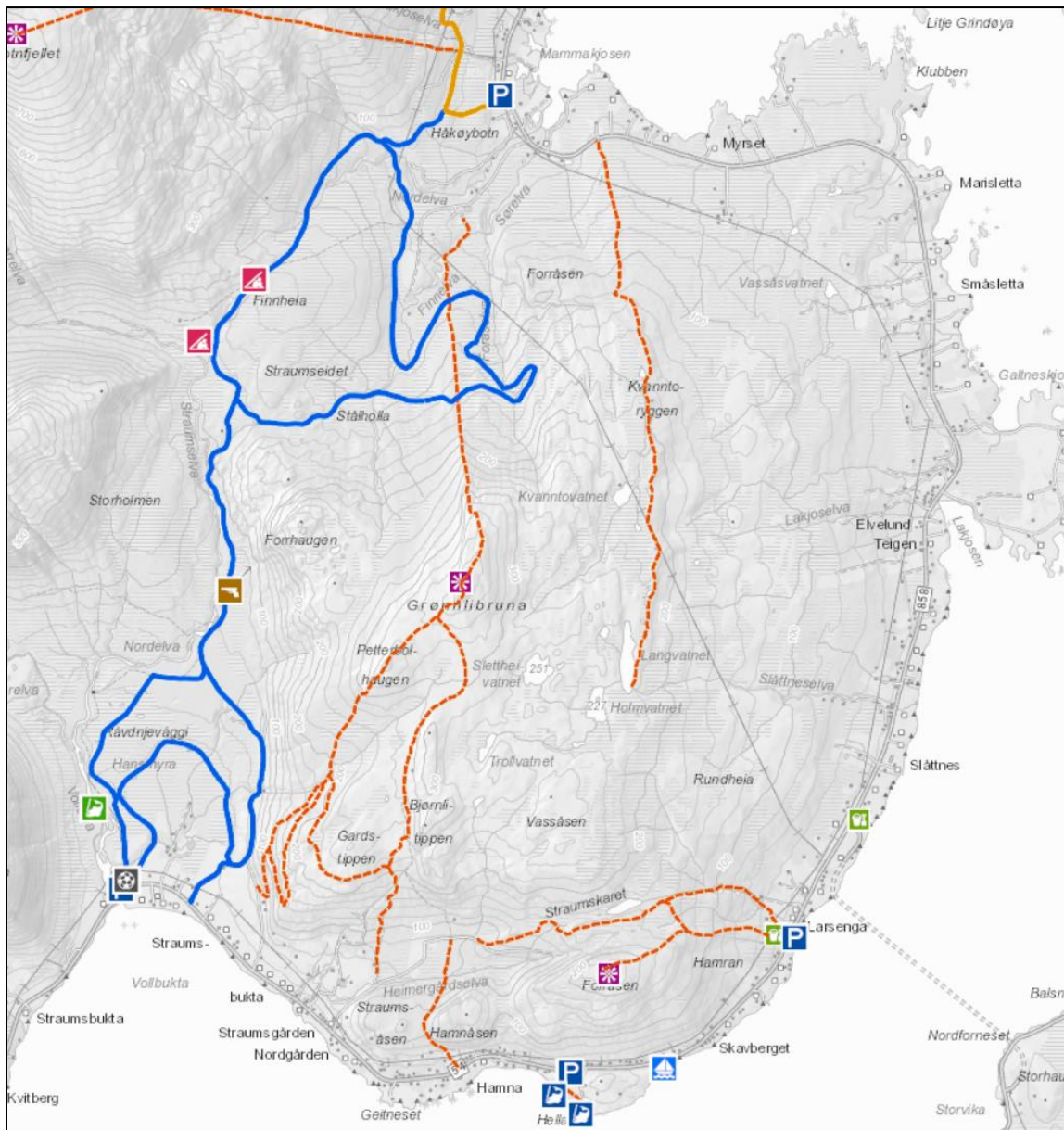
Tiltaks- og influensområdet inneholder et stort mangfold av ulike kulturmarkstyper, kulturminner, friluftsområder, kjerneområde for landbruk/reindrift, samt rik flora og fauna, og danner et helhetlig og særegent kulturlandskap. Landskapet er et sammenhengende natur-, friluft-, reindrifts- og landbruksområde.

3.1.1 Friluftsliv

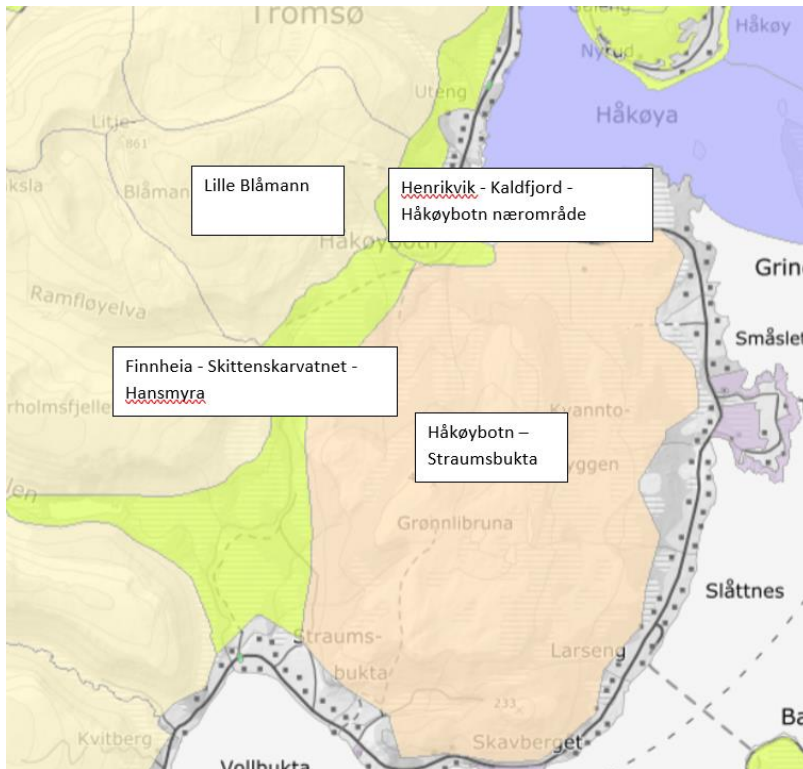
Tiltaks- og influensområdet er et svært mye brukt nærturområde for folk som bor i området, og er også et mye benyttet utfartsmål for folk fra hele Tromsøregionen. Det er et lavterskelområde med god tilrettelegging samtidig som det har et relativt urørt preg. Kulturlandskapet er et lett tilgjengelig område med et innbydende landskap. Landskapet har mange varierte bruksområder. De viktigste er jakt, fiske, bærplukking og tradisjonelle turer til fots eller på ski. Landskapet og den gode adkomsten kombinert med mange bruksområder, har følgelig stor betydning for friluftslivet og kulturmiljø i regional sammenheng.

Influensområdet omfatter fire svært viktige friluftsområder i regional sammenheng, i hht. Naturbase, Miljødirektoratet: Håkøybotn – Straumbukta (ID: FK00011496); Finnheia - Skittenskarvatnet –

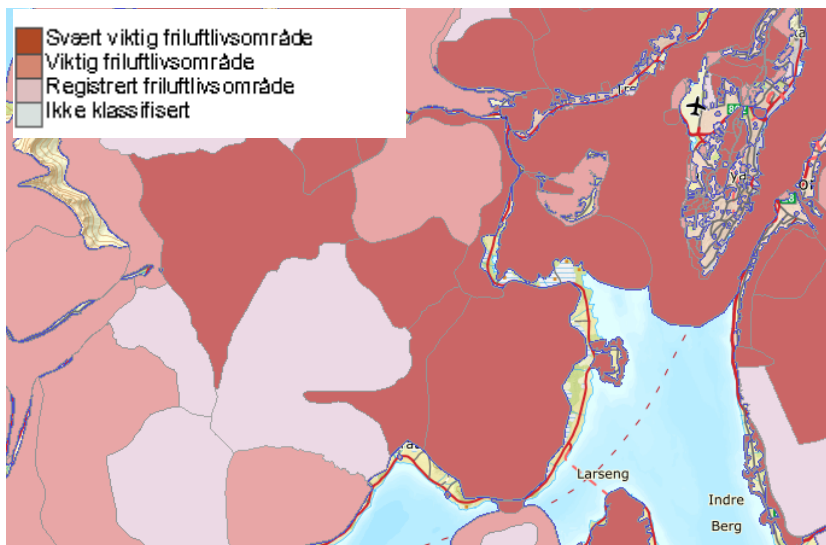
Hansmyra (FK00011416); Henrikvik - Kaldfjord - Håkøybotn nærområde (FK00011372) og Lille Blåmann (FK00011498).

Figur 6. Temakart, friluft og fritid. Kilde: Tromsø kommuneplanens arealdel 2017-2026.

Figur 7. Friluftsområder i planområdet og influensområde. Kilde. Naturbase.no

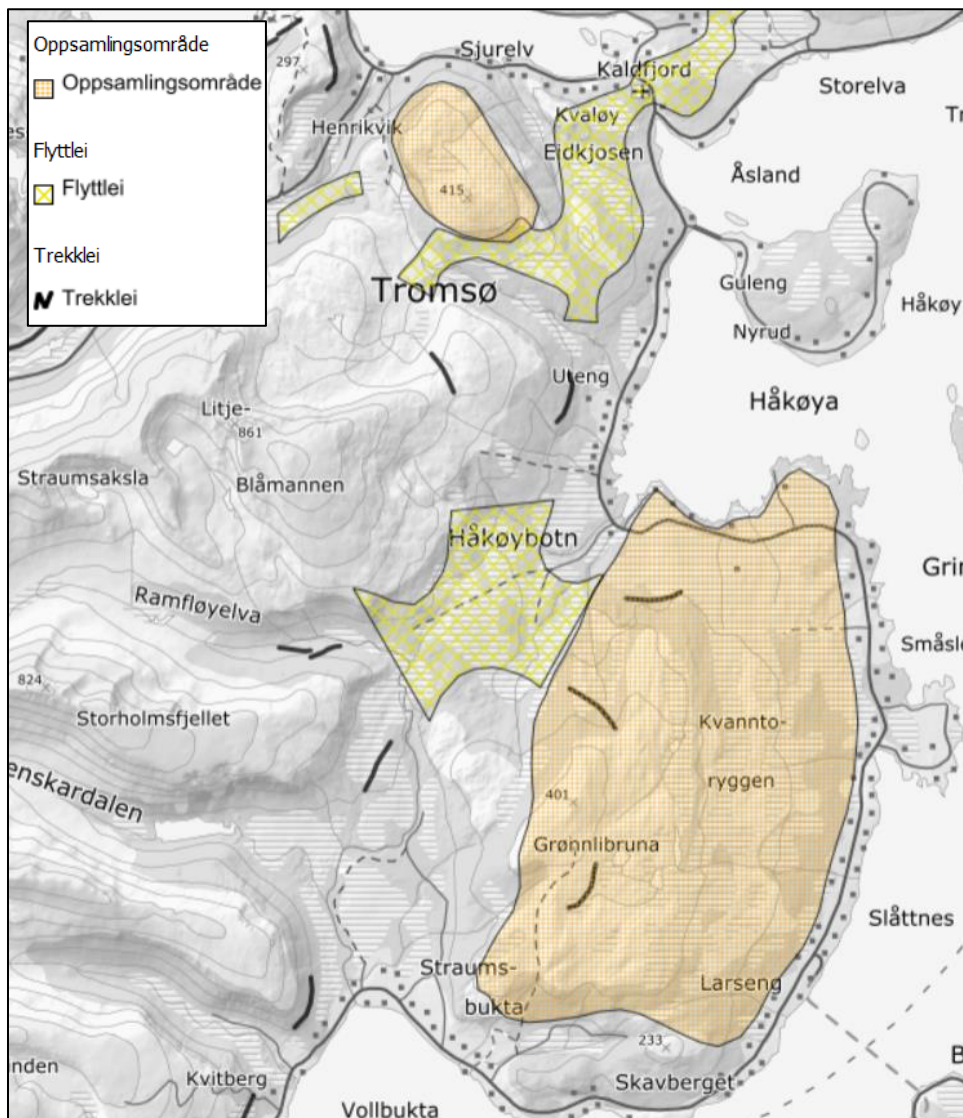

Figur 8. Friluftsliv kartlagt verdi. Planområdet og influensområdet omfatter svært viktige friluftsområder. Kilde: Naturbase.no

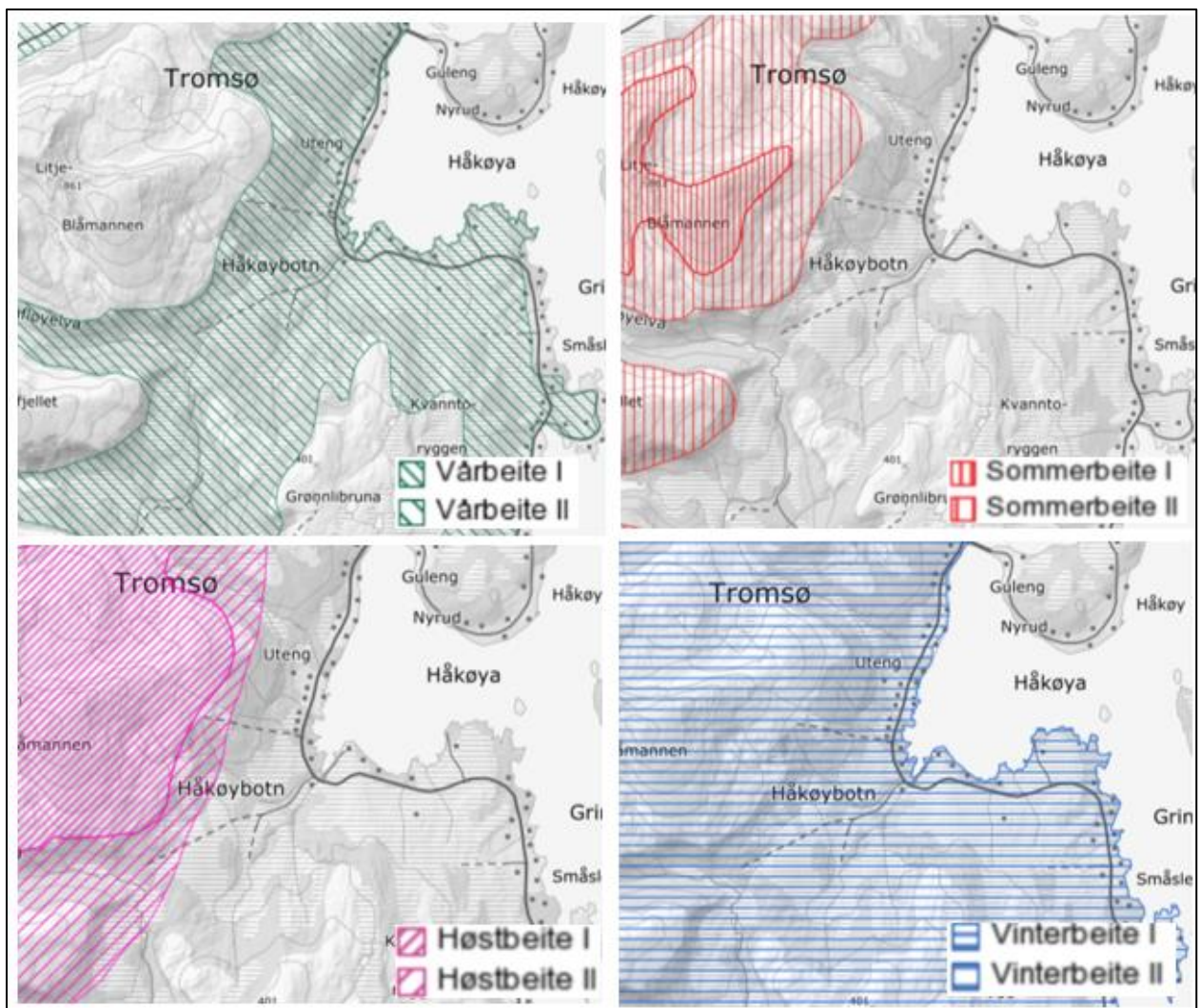
3.1.2 Landbruk/reindrift

Tiltaks- og influensområdet er definert som kjerneområde for landbruk i gjeldende kommuneplanens arealdel for Tromsø kommune. Området er hovedsakelig avsatt til reindrift. Med sine beiteområder, flyttleier, trekkleier, kalvings-områder etc., bruker reindriften store arealer. I kartfigurene under forekommer avgrensninger av beiteområder, trekkveier og flyttleier i form av linjer og polygoner. Utredningsområdet og området rundt brukes av reinen hovedsakelig om vinteren og våren. Om våren brukes et stort område fra nordspissen av Kvaløya for kalving. Innenfor planområdet er det

regulert hensynssone «Reindrift-Flyttlei» i kommuneplanen, det er leier i terrenget der reinen enten drives eller trekker selv mellom årstidsbeitene. Det er et aktivt jord- og skogbruksmiljø langs de nedre deler av Straumselva.

Figur 9. Figur viser hvordan områder på Kvaløya brukes av reindriften til ulike formål som flyttleier, trekkveier og oppsamlingsområder. Kilde: Skog og Landskap.

Figur 10. Årstidsbeite i og rundt planområdet. Kilde: Skog og landskap.

4 Gjeldende planstatus

Planrådets avgrensning er basert på eksisterende arealplan ID 0906 og gjeldende reguleringsplan plan nr. L12-1515, stadfestet av Miljøverndepartementet den 13.06.2008.

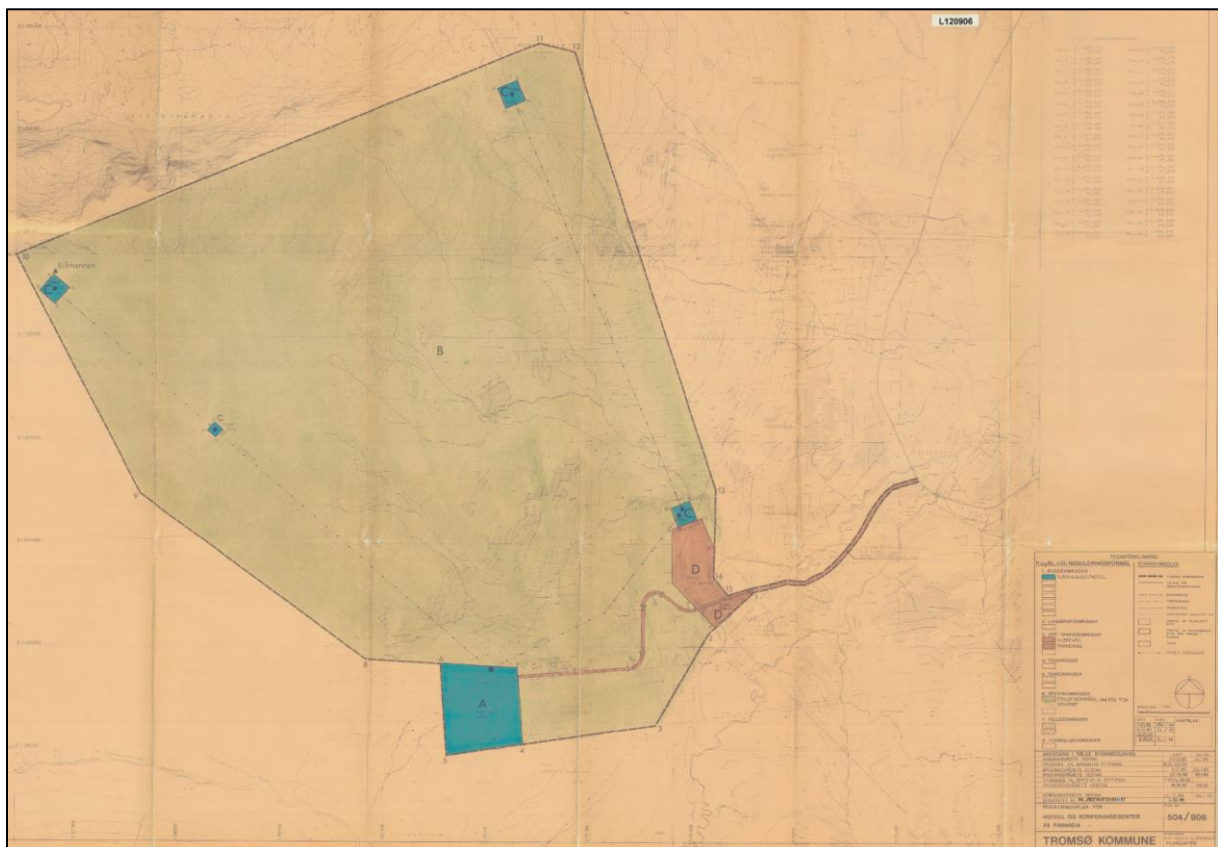
I reguleringsbestemmelsene for plan ID 0906, punkt 2.2 står det: *I område A skal de samiske kulturminnene tas hånd om ved innpassing av spesialområde for kulturminnene og nødvendige innretninger for vern av disse.*

I reguleringsbestemmelsene for plan ID L12-1515, punkt 6.3 **friluftsområder** står det:

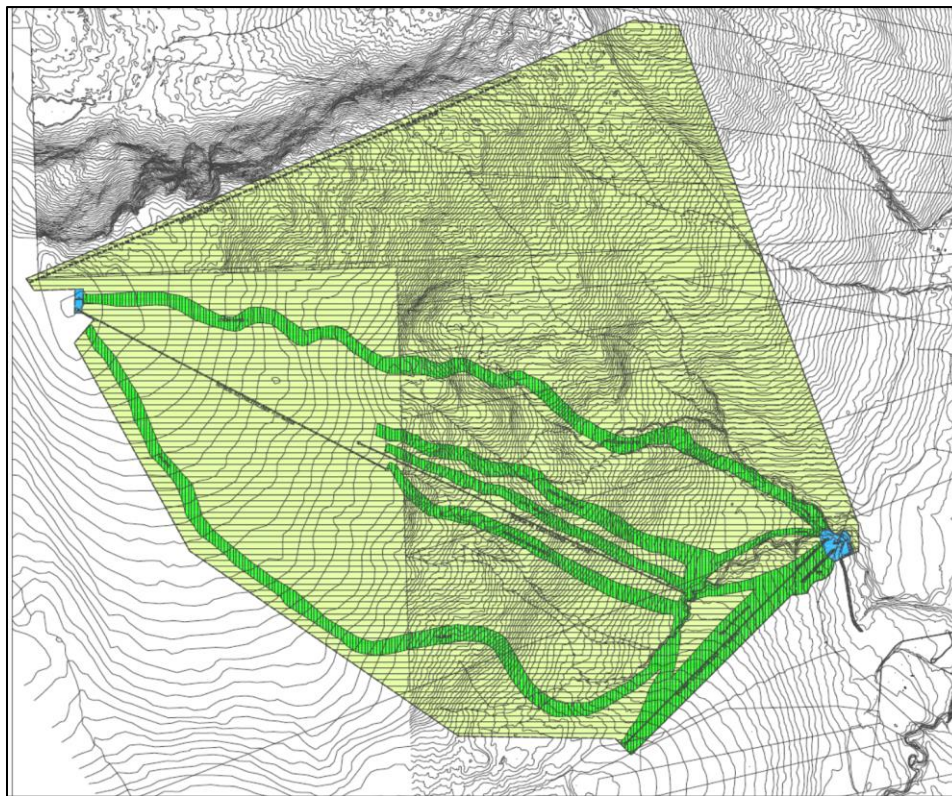
- a) Arealer regulert til friluftsområder skal bevares som naturområder og skal kunne nyttes til skisport og friluftsliv (herunder jakt og fiske) og ellers til reindrift og tradisjonell landbruksvirksomhet i området, som beite for husdyr og skogsdrift.
- b) Eventuell framtidig oppdyrking av areal til jordbruksformål må tas opp særskilt og avgjøres av kommunens landbruksmyndighet.

- c) Skogen skal drives etter en vedtatt skogbruksplan for den enkelte eiendom og for området som helhet, jf. også rekkefølgebestemmelser pkt IV.
- d) For disse områder gjelder jord- og skogloven

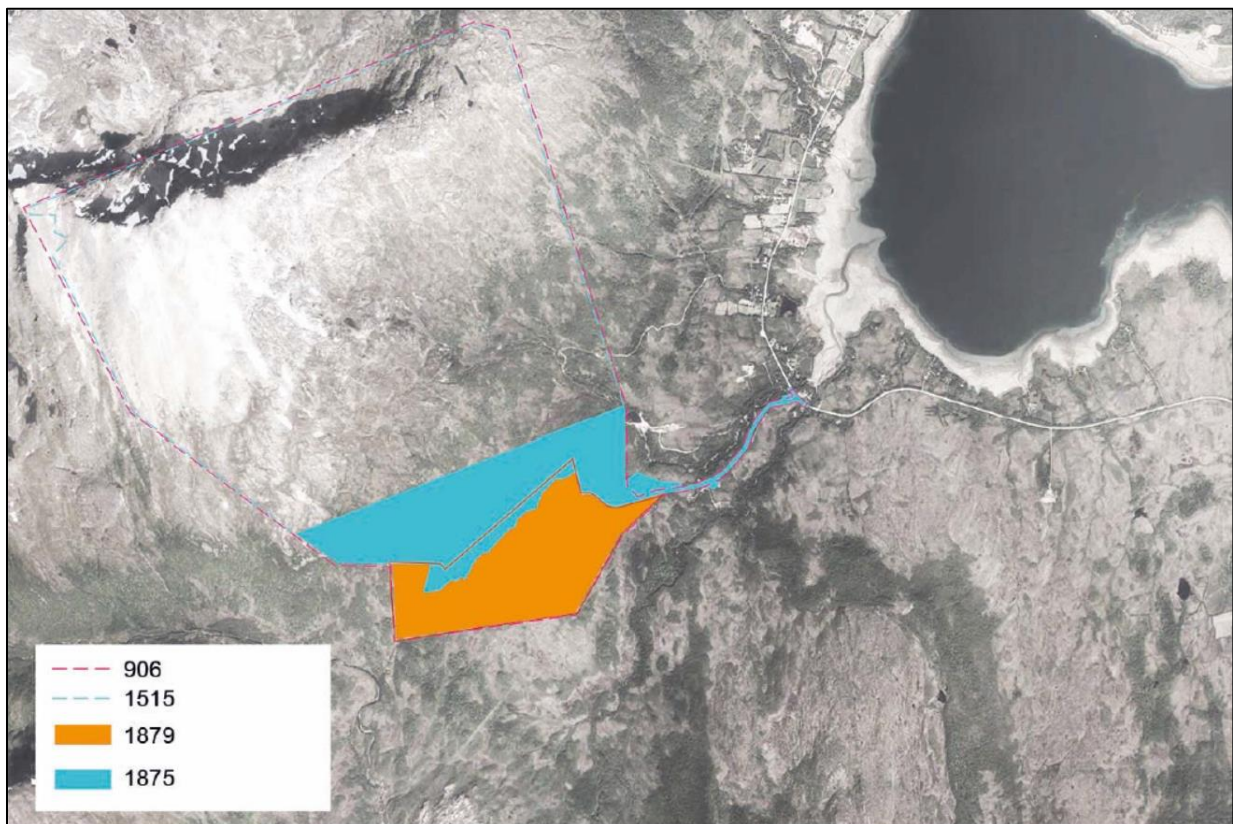
Det foregår to parallelle reguleringsprosesser innenfor den opprinnelige planen. Den delen av området som innbefatter nedre del av alpinanlegget og infrastruktur direkte knyttet til drift av dette blir behandlet som egen plan, med ID 1875: Reguleringsplan for alpinanlegg i Håkøybotn, nedre del. Reguleringsplanen behandlet i dette planprogrammet har ID 1879: Detaljregulering Finnheia alpinlandsby og omfatter hotellområdet som allerede er definert i eksisterende plan, samt et planlagt område for næringsarealer, turistanlegg og fritidsbebyggelse. Mot nord grenser planen mot selve skianlegget. Mot sør, øst og vest ligger arealer med LNFR-formål.

Figur 11. Reguleringsplan ID 906, stadfestet i Miljøverndepartementet i 1988.

Figur 12. Reguleringsplan for Arctic Center, Håkøybotn-Plan NR. L12-1515.

Figur 13. Illustrasjon som viser forholdet mellom reguleringsplanene for Arctic Center. Rød heltrukken linje viser at planavgrensningen for 1879 overlapper 1875. Kilde: Amundsen Arkitekter, planprogrammet.

5 Overordnede mål og føringer

5.1 Internasjonale føringer

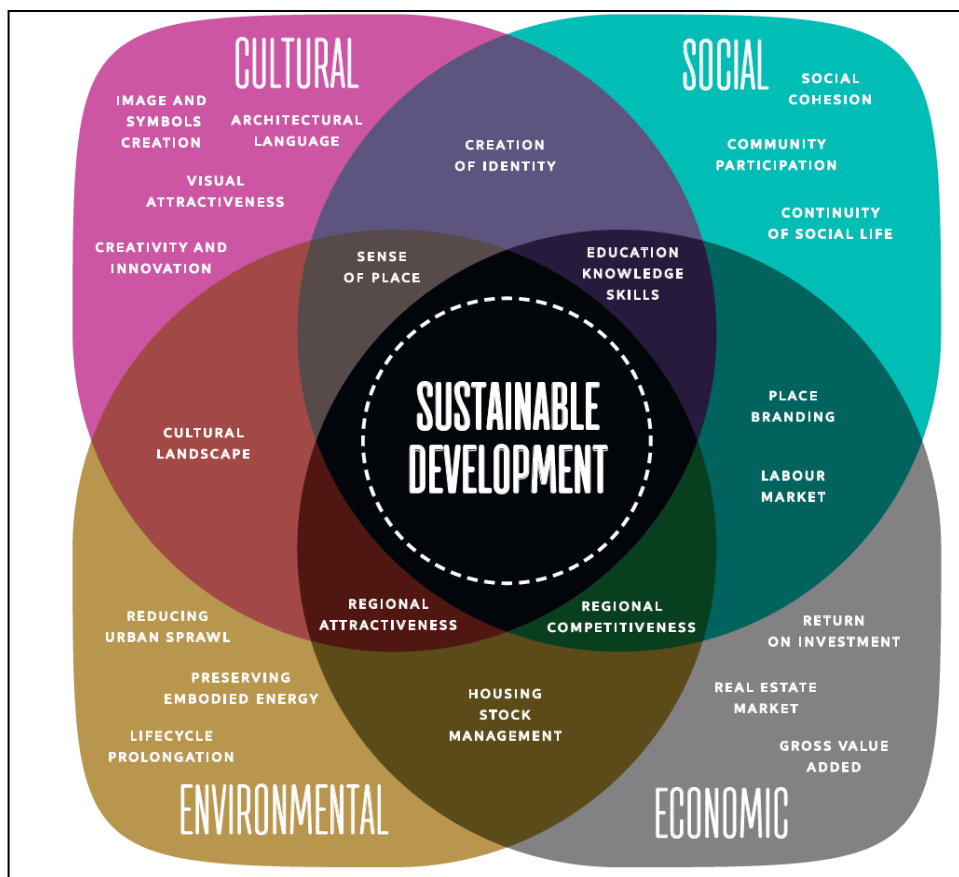
Gjennom ratifisering av internasjonale konvensjoner som UNESCO konvensjon om verdens natur- og kulturarv (Verdensarvkonvensjonen 1972), UNESCO's konvensjon av 17.10.2003 om vern av den immaterielle kulturarven, Europarådets rammekonvensjon om kulturarvens verdi for samfunnet (Farokonvensjon 2005), Europarådets konvensjon om vern av Europas arkitekturav (Granadakonvensjonen 1985), og den europeiske landskapskonvensjonen (Europarådet 2000, trådte i kraft i 2004) er Norge forpliktet til å forvalte og sikre kulturarv (material og immateriell) på en forsvarlig måte (se også Kulturrådet 2010). Internasjonalt arbeid skal bidra til å sikre kulturelle rettigheter, utveksle kunnskap og etablere kulturminnevern som en viktig del av et sektorovergrepene miljøvern. Konvensjonene gir et grunnlag for strategier og intervensjon, men kan også være et redskap for å evaluere kulturarvsprosjekter. Konvensjonene framhever lokalsamfunnenes betydning, felles ansvar, deltakende forvaltning og helhetlig bærekraftig utvikling.

I forhold til samisk etnisitet og identitet er The UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (UNDRIP) sentral. I hht. art. 11, 1: *Indigenous peoples have the right to practice and revitalize their cultural traditions and customs. This includes the right to maintain, protect and develop the past, present and future manifestations of their cultures, such as archaeological and historical sites, artefacts, designs, ceremonies, technologies and visual and performing performing arts and literature:* <https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/declaration-on-the-rights-of-indigenous-peoples.html>.

Den europeiske analysen Cultural Heritage Counts for Europe (2014) gir anvisning på fire dimensjoner for bærekraftig utvikling:

- Økonomisk verdiskaping innebærer sysselsetting og økt lønnsomhet gjennom innovasjon, produksjon, markedsføring og salg av varer og tjenester.
- Miljømessig verdiskaping innebærer å styrke kvalitetene og verdiene knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Dette oppnås blant annet gjennom god helhetlig planlegging og forvaltning av det fysiske miljøet, stedsutvikling, istandsetting, tilrettelegging, skjøtsel, gjenbruk og god ressursforvaltning.
- Sosial verdiskaping innebærer utvikling av felles forståelse, engasjement, tillit og tilhørighet som oppstår ved samarbeid, samhandling, dugnad, frivillighet, fellesskap og nettverk.
- Kulturell verdiskaping innebærer image-bygging, arkitekturspråk, visuell attraktivitet, kreativitet og innovasjon. Kulturell verdiskaping innebærer også økt kunnskap og bevissthet om lokal kulturarv, særpreg, tradisjoner, fortellinger og symboler som gir grunnlag for utvikling av identitet og stolthet.

I skjæringsfeltet mellom dimensjonene utvikles synergier og resultater på flere områder. Målet for verdiskapingsarbeidet er todelt, å legge til rette for at kulturminnene tas i bruk som utviklingsressurs til beste for befolkning, næringsliv, lokalsamfunn og regioner, samtidig som dette bidrar til god forvaltning av kulturminner, kulturmiljøer og landskap.

Figur 14. Modell for bærekraftig forvaltning av kulturarv i forhold til Cultural Heritage Counts for Europe. Kilde: Cultural Heritage Counts for Europe (2014).

5.2 Nasjonale føringer

Sammen med forvaltning av naturressurser utgjør kulturminner og kulturmiljø hovedelementene i en samlet miljø- og ressursforvaltning. I følge nasjonale retningslinjer for miljøforvaltningen skal mangfoldet av kulturminner og kulturmiljø tas vare på og et representativt utvalg skal prioriteres for vern. Grunngivelsen for å ta vare på kulturminner og kulturmiljø er at de har verdi som kilde til kunnskap, som grunnlag for opplevelse og som bruksressurs. Følgende nasjonale retningslinjer, planer og føringer legges til grunn:

- Kulturminneloven (Lov av 9. juni 1978 nr. 50 lov om kulturminner) og Plan- og bygningsloven (lov av 27. juni 2008, sist endret 21. juni 2017)
- St.meld. nr. 16 (2004–2005) Leve med kulturminner
- St.meld. nr. 22 (2004-2005) Kultur og næring
- St.meld. nr. 26 (2002-2003) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand
- St.meld. nr. 35 (2012-2013) Framtid med fotfeste
- St.meld. nr. 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling
- T- 1497 Nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging
- Riksantikvaren (2016) Kulturminner, kulturmiljøer og landskap- Plan og bygningsloven
- Riksantikvaren (2015): Kulturarvens samfunnsnytte – verdiskapingsarbeidet 2012-2015. Riksantikvaren, Oslo
- Riksantikvaren (2013) Kulturminner i kommunen Kulturminneplaner

- Riksantikvaren (2011): Kulturminner i bruk: verdi, vekst og vern: Verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet 2006-2010. Sluttrapport. Riksantikvaren, Oslo

I St.meld. nr. 16 (2004–2005) «Leve med kulturminner» presenterer regjeringen en handlingsplan for kulturminnepolitikken frem mot 2020. Målet med tiltakene i handlingsplanen er å stoppe forfallet og tapet av verdifulle kulturminner. Politikken skal bidra til at kulturminner og kulturmiljø kan gi også kommende generasjoner kunnskap og opplevelser. Regjeringen vil at kulturminnene skal bevares som verdifulle ressurser og være med på å skape verdier i levende lokalsamfunn.

Kulturminneloven (9.juni 1978 nr. 50)

Alle kulturminner fra oldtid og middelalder eldre enn 1537 e.Kr., og alle stående byggverk fra perioden 1537 - 1649 er automatisk fredet gjennom Kulturminneloven. Nyere tids kulturminner kan fredes gjennom enkeltvedtak. Viktige kulturminnekategorier er spor i grunnen etter boplasser, byggverk, veifar, gravminner etc. (§ 4).

Kulturminneloven har egne bestemmelser om samiske kulturminner. Sametinget v/miljø- og kulturvern avdelingen er utøvende myndighet for samiske kulturminner. For samiske kulturminner inntreffer vernet når kulturminnet er fra år 1917 eller eldre, jfr. § 4. Løse kulturminner, for eksempel bruksgjenstander, våpen, redskap, kultgjenstander osv. er vanligvis fredet dersom de er fra før 1537. For samiske løse kulturminner inntreffer vernet ved år 1917 eller eldre (§ 12).

Riksantikvaren forvalter Kulturminneloven på nasjonalt nivå, mens fylkeskommuner, Sametinget, arkeologiske landsdelsmuseer og sjøfartsmuseer forvalter loven på regionalt nivå. På sikt åpner Regionreformen for at de nye regionene gis mer myndighet og ansvar for forvaltning av loven.

Sameloven 12. juni 1987 nr. 56

Sameloven konkretiserer Grunnloven § 110 på viktige områder og har bestemmelser blant annet om opprettelse av Sametinget, Sametingets organisering, arbeidsmåte og myndighet og om samisk språk.

I inngrepssaker er § 2-1 en viktig bestemmelse. Den gir Sametinget rett til å uttale seg om eller på andre måter ta initiativ i alle saker tinget selv mener særlig berører den samiske folkegruppen. Bestemmelsen gir en initiativrett for Sametinget, som tinget selv i stor grad kan definere rekkevidden av. Ved etablering av anlegg i samiske områder vil denne bestemmelsen gi Sametinget adgang til å komme med innspill og uttalelser i saken, uavhengig av hvilke prosedyreregler som er fastsatt på det enkelte saksområdet.

Reindriftsloven 9. juni 1978 nr. 49

Reindrift er og har tradisjonelt vært en viktig samisk kulturbærer. Reindriftsloven er den sentrale loven for reindriftnæringa. Loven skal sikre reindrift som næring og sikre at beiteressursene utnyttes på en bærekraftig måte, men det er også uttrykkelig slått fast at reindriften skal bevares som et viktig grunnlag for å sikre samisk kultur, jfr. § 1. Reindriftslovens forvaltningsområde er gitt i medhold av lovens § 2. Reindrift utenfor forvaltningsområdet må ha grunnlag i alders tids bruk eller hevd, og er rettigheter som må være etablert på privatrettslig grunnlag. Dette betyr at en reindriftsutøver over lang tid kan ha opparbeidet seg for eksempel beiterettigheter utenom forvaltningsområdet.

Om det er tilfelle må avgjøres i den enkelte sak, og vil i praksis ha betydning for erstatning der beitearealer går tapt ved et utbyggingstiltak. Reindriftsutøvernes rettigheter og plikter er beskrevet i

reindrifftsloven kapittel III. Reindrifftsretten er i § 9 definert som en bruksrett som gjelder uavhengig av grunneierforhold og som innenfor gitte rammer i loven omfatter rett til opphold med rein og til ferdsel, flytting og flytteleier (jfr. § 10), til beite for reinen (§ 11), til oppsetting av nødvendige anlegg (jfr. § 12), til å ta ut brensel og trevirke (jfr. § 13) og til jakt, fangst og fiske (jfr. § 14).

Reindrifftsloven har enkelte bestemmelser som spesifikt angår naturinngrep i reindrifftsområdene, blant annet følger det av § 10 annet ledd at flytteleier ikke må stenges. Men i all hovedsak skal forholdet til reindrifften fanges opp av saksbehandlingen etter den enkelte inngrepsloven.

Det er inngått konvensjoner med Sverige og Finland om reinbeite mm, jf. lov 9. juni 1972 nr. 31 og 11. mars 1983 nr 8.

Plan- og bygningsloven

Kommunene har ansvar for forvaltning etter plan- og bygningsloven. Det inngår i lovens formål (§ 1-1) at planlegging etter loven skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser. Plan- og bygningsloven er følgelig et av de viktigste redskapene for bevaring. Formålet «Spesialområde bevaring» er i dag erstattet av «Hensynssone» (§ 11-8) i ny lov som trådte i kraft 1.7.2009. Ansvaret her ligger hos kommunestyret, mens dele- og byggesaker er delegert til administrasjonen eller plan- og miljøutvalget. Til grunn for arealplanlegging etter plan- og bygningsloven ligger hovedprinsippene i miljøvernet: Bruk og vern av ressurser, bærekraft, sektoransvar, føre-var-prinsipp og kostnadseffektivitet. I dette ligger forståelsen av at vi ikke kan ta vare på alt, at vi må velge. Dagens og morgendagens mennesker må få anledning til å sette sitt preg på omgivelsene og speile de verdier dette samfunnet har. Det er viktig at både fortid, nåtid og framtid ses samlet slik at utformingen av våre fysiske omgivelser tar inn alle disse aspektene.

5.3 Regionale føringer

Fylkesplan for Troms fylke 2010-2013 ("Troms – vilt, vakkert og vått")

Planen ble vedtatt av fylkestinget i desember 2009. Fylkesplanen har fokus på å skape attraktive og robuste lokalsamfunn, og behandler også temaer som miljø og klima, næring, kultur, kompetanse og kommunikasjons- og infrastruktur. Planen definerer mål og strategier for de ulike politikkområdene og er det viktigste strategiske verktøyet for utforming av politikk i Troms i perioden. I planens kapittel 6.1 er følgende delmål for kulturarv beskrevet:

Delmål

Vår felles kulturarv, både den norske, samiske og kvenske, skal bidra til stolthet over egen historie og det regionale mangfoldet i bosetting og levemåte.

Målene skal oppnås ved å

- formidle kunnskap om kulturminneverdiene i fylket
- tilrettelegge utvalgte kulturminner for opplevelse gjennom samarbeid med aktuelle aktører
- gjøre museene til attraktive møtesteder i lokalsamfunnene
- sikre at kulturlandskapet blir ivaretatt
- ivareta privatarkivfeltet i samarbeid med det arkivfaglige miljøet

Regional plan for landbruk i Troms 2014-2025

Regional planmyndighet fastsetter følgende planretningslinje og mål for kjerneområder for landbruk:

- Landbrukets kjerneområder skal innarbeides i kommunens samfunns- og arealplan. Kjerneområdene innarbeides i kommunens arealdel som hensynssone landbruk når det skal utarbeides ny arealdel til kommuneplanen.
- Landbrukets ressursgrunnlag skal sikres for å utvikle et lønnsomt og bærekraftig jord- og skogbruk i fylket.

5.4 Kommunale føringer

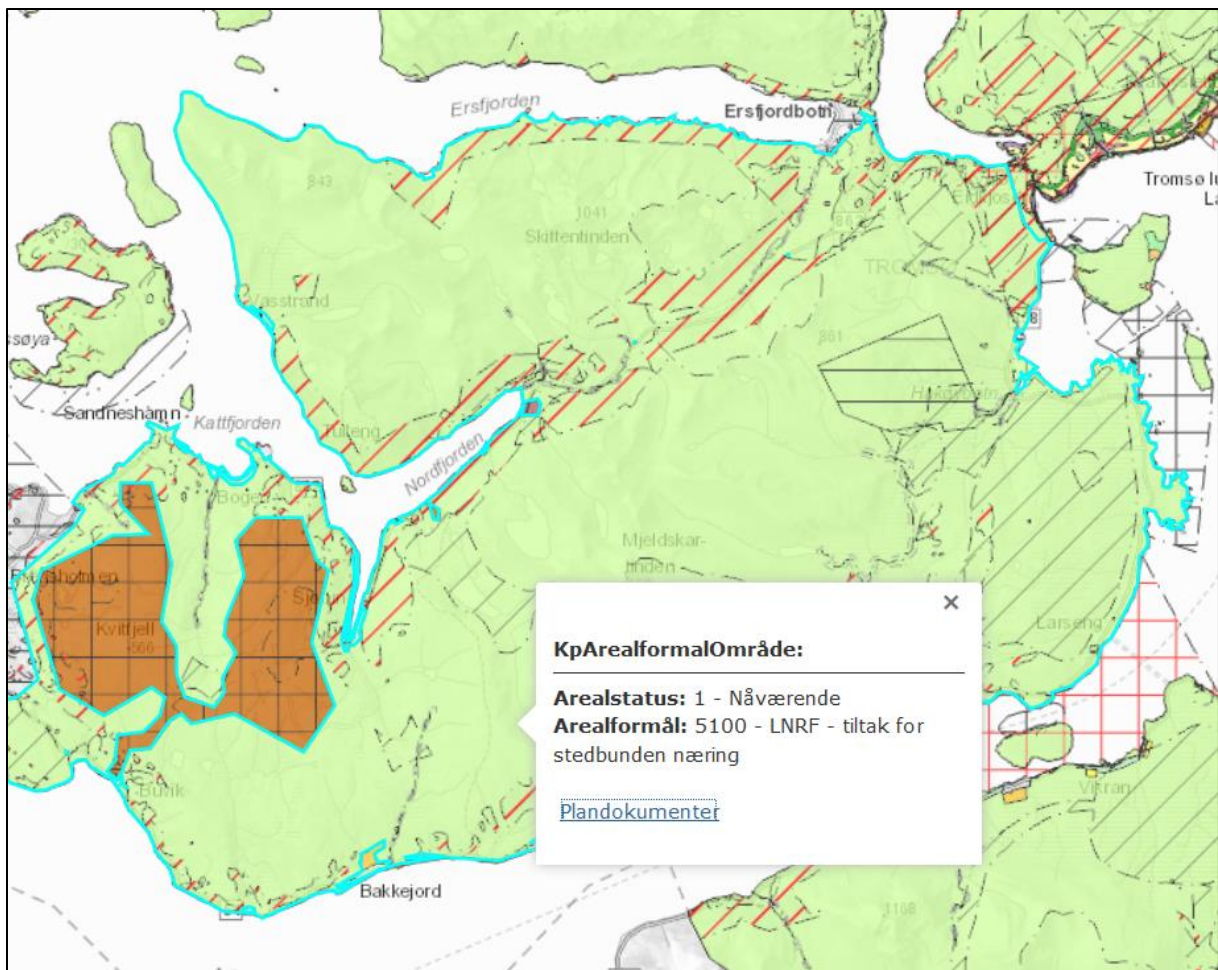
5.4.1 Kommuneplanen

Tromsø Kommuneplan 2017 - 2026 er kommunens overordnede strategiske styringsdokument og inneholder mål og retningsvalg for kommunens utvikling. Kommuneplanen består av en samfunnsdel og en arealdel. Disse utarbeides i to separate dokumenter. I planprogrammet, som ble vedtatt i kommunestyret i oktober 2014, ble hoveddrammene for kommuneplanarbeidet lagt. Samfunnsdelen ble vedtatt i 2015.

Hele Kalvøya-området, inkludert planområdet for denne konsekvensutredningen er regulert som Landbruks-, natur- og friluftsområder samt Reindrift (LNFR-områder) - tillatt med stedbunden næring.

Landbruksområder vises i bundet kombinasjon med områder for friluftsliv og natur - vern i kommuneplanens arealdel (pbl § 20-4 første ledd nr. 2). Forholdet mellom de ulike formål innenfor LNF-kategorien styres av annet lovverk som landbrukslovgivningen, naturvernloven, kulturminneloven, friluftsløven, reindriftsloven mv., og gjennom reguleringsplan etter pbl.

I LNFR-områder er det tillatt med bygge- og anleggsvirksomhet som har direkte tilknytning til **stedbunden næring**. Dette begrepet er knyttet til bygninger, anlegg eller bruk som det av hensyn til driften av næringen er nødvendig å plassere på stedet. Annen næringsvirksomhet basert på utnyttelse av gårdens eget ressursgrunnlag vil også inngå i landbruksbegrepet.

Figur 15. Planområdet og hele Kvaløya er regulert som LNFR-område i Tromsø kommuneplanens arealdel 2017-2026. Kilde: Tromsø kommuneplanens arealdel 2017-2026.

Den nye Plan- og bygningsloven av 2008 tilførte arealformålet LNF (Landbruks-, natur- og friluftsmål) en R for reindrift (§ 11-7 nr. 5). Selv om denne tilføyelsen av reindrift ikke har selvstendig rettsvirkning, bidrar endringen til et riktigere bilde av arealbruken i de områder hvor det utøves reindrift. I områder hvor det utøves samisk reindrift skal kommunene synliggjøre reindrifta og benytte arealformålet LNRF i stedet for LNF. I den forrige plan- og bygningsloven var LNF-områder en samlekategori for flere arealformål som ikke var innbyrdes prioritert. Gjeldende lov har fått to muligheter til mer nyansert styring av arealbruken. Det er hensynssoener (§ 11-8) og retningslinjer 14 (§ 11-11).

I kommuneplanens reguleringsbestemmelser paragraf 16.1 Landbruks-, natur- og friluftsområde samt reindrift, pbl. § 11-11, nr.1 står det følgende:

'Det tillates ikke spredt utbygging av bolig eller fritidsbolig. Fradeling/bygging av ny fritidsbolig, eller omdisponering fra fritidsbolig til bolig, er ikke tillatt. Det tillates nødvendige bygninger, mindre anlegg og opplag i 100- metersbeltet langs sjøen med sikte på landbruk.

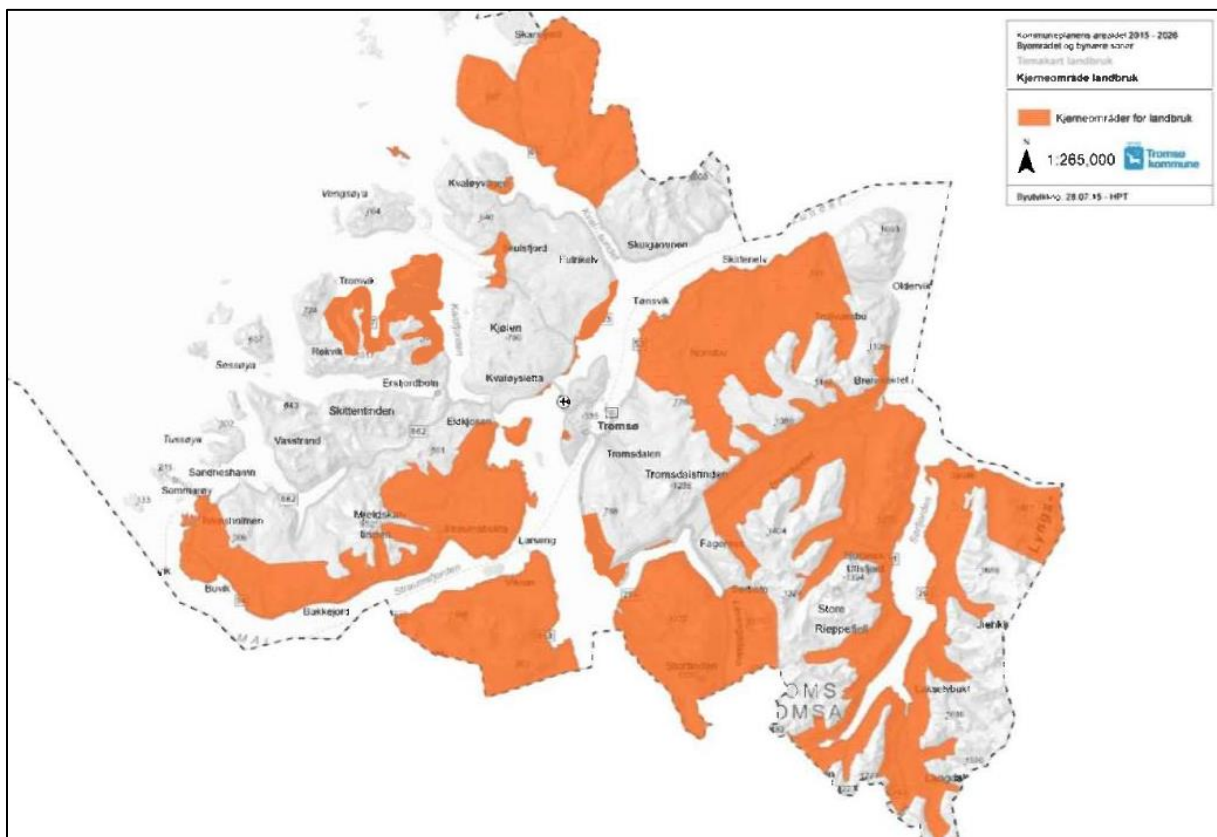
Det forutsettes at bygninger og anlegg plasseres i tilknytning til eksisterende tun og bebyggelse, og at det tas særlig hensyn til allmenne interesser så som natur- og kulturmiljø, friluftsliv og landskap (jfr. PBL's § 1-8). Beitebruksplan gjelder i de respektive områdene. Arealrelaterte krav i beitebruksplan skal følges opp, f.eks. krav om sperregjerder, mm'.

Kjerneområdet landbruk

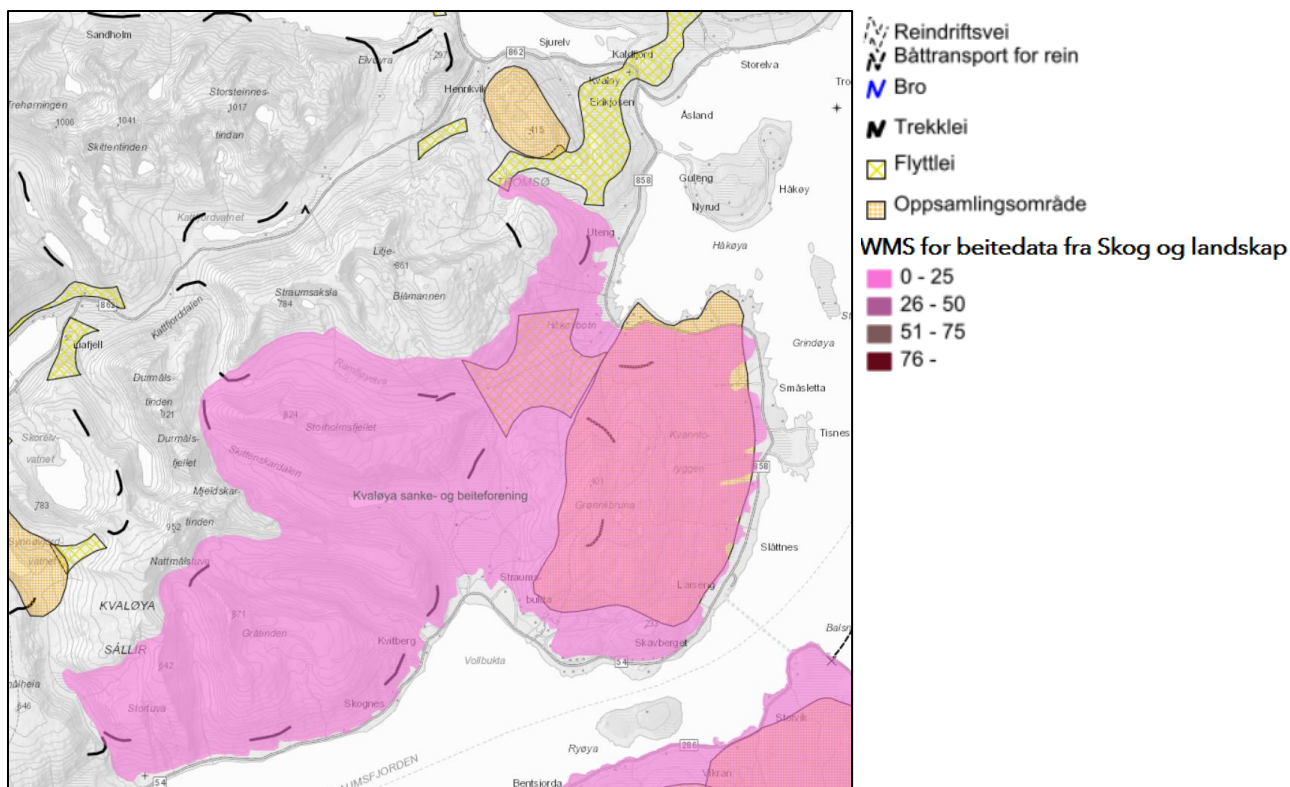
Hele planområdet og område rundt er definert som kjerneområde for landbruk i kommunens arealdel. Området er hovedsakelig for reindrift. Med sine beiteområder, flyttleier, trekkleier, kalvings-områder og beiteområder, bruker reindriften store arealer, men etter måten ekstensivt.

Med kjerneområder for landbruket menes 'de arealene i kommunen som er viktige for to av landbrukets sentrale samfunnsoppgaver - matproduksjon og opprettholdelse av jordbrukets kulturlandskap' (Troms Fylkeskommune, regional plan for landbruk i Troms 2014-2025).

Hensikten er å prioritere arealene i et langsiktig perspektiv og unngå nedbygging og oppstykking av jorda, eller forringelse av kulturlandskapet. I distriktene utgjør kjerneområder for landbruk store sammenhengende områder som er viktige for framtidig landbruksproduksjon. Både dyrka mark, beiteområder og skog inngår i kjerneområder for landbruk.

Figur 16. Temakart, kjerneområder for landbruk. Kilde: Tromsø kommuneplanens arealdel 2017-2026.

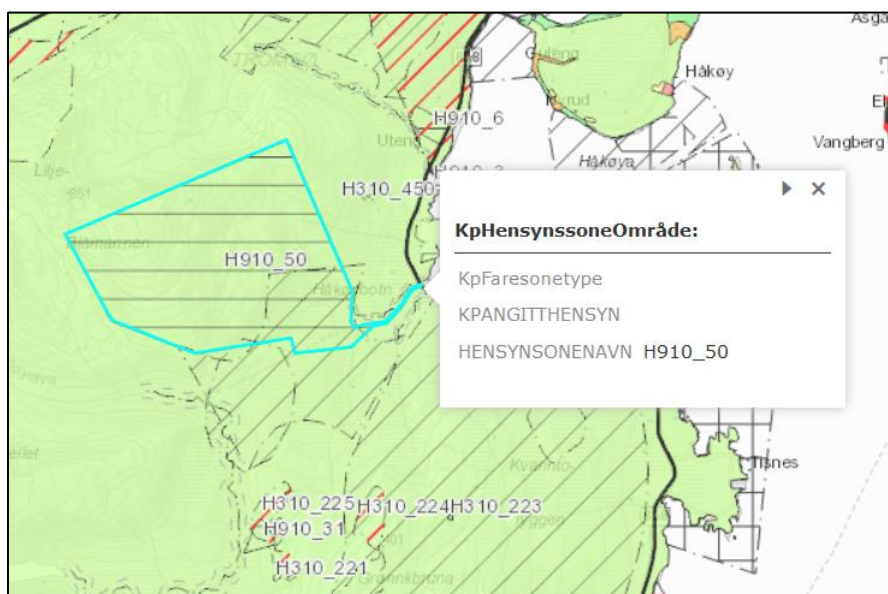

Figur 17. Reindrifftsområdene i og rundt planområdet. Kilde: Skog og Landskap.

5.4.1.1 Hensynssoner

Videreføring av reguleringsplan, PBL § 11-8 F

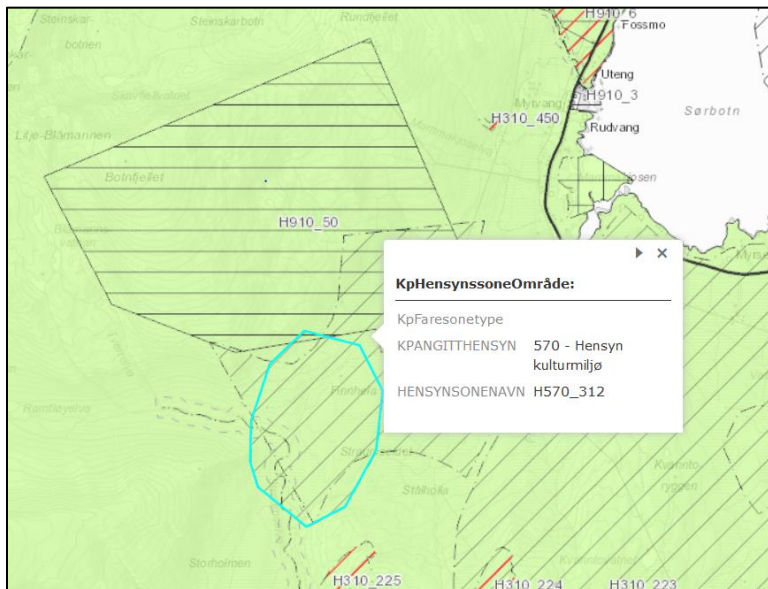
Planområdet er regulert med detaljeringszone- H910_50 hvor gjeldende reguleringsplanen med tilhørende bestemmelser fortsatt skal gjelde.

Figur 18. Planområdet er regulert med detaljeringszone- H910_50, vist med lys blå farge på kartet.

Hensynssone bevaring kulturmiljø H 570

Del av planområdet er regulert med Hensyn kulturmiljø H570_312. Retningslinjer for H570 tilsier at: 'Innenfor sonen skal hensynet til kulturmiljøet gis prioritet. Nye tiltak bør ikke tillates innenfor hensynssonen. Kommunedelplan for kulturminner, som er under arbeid, vil gjøre nærmere rede for de enkelte hensynssonene'.

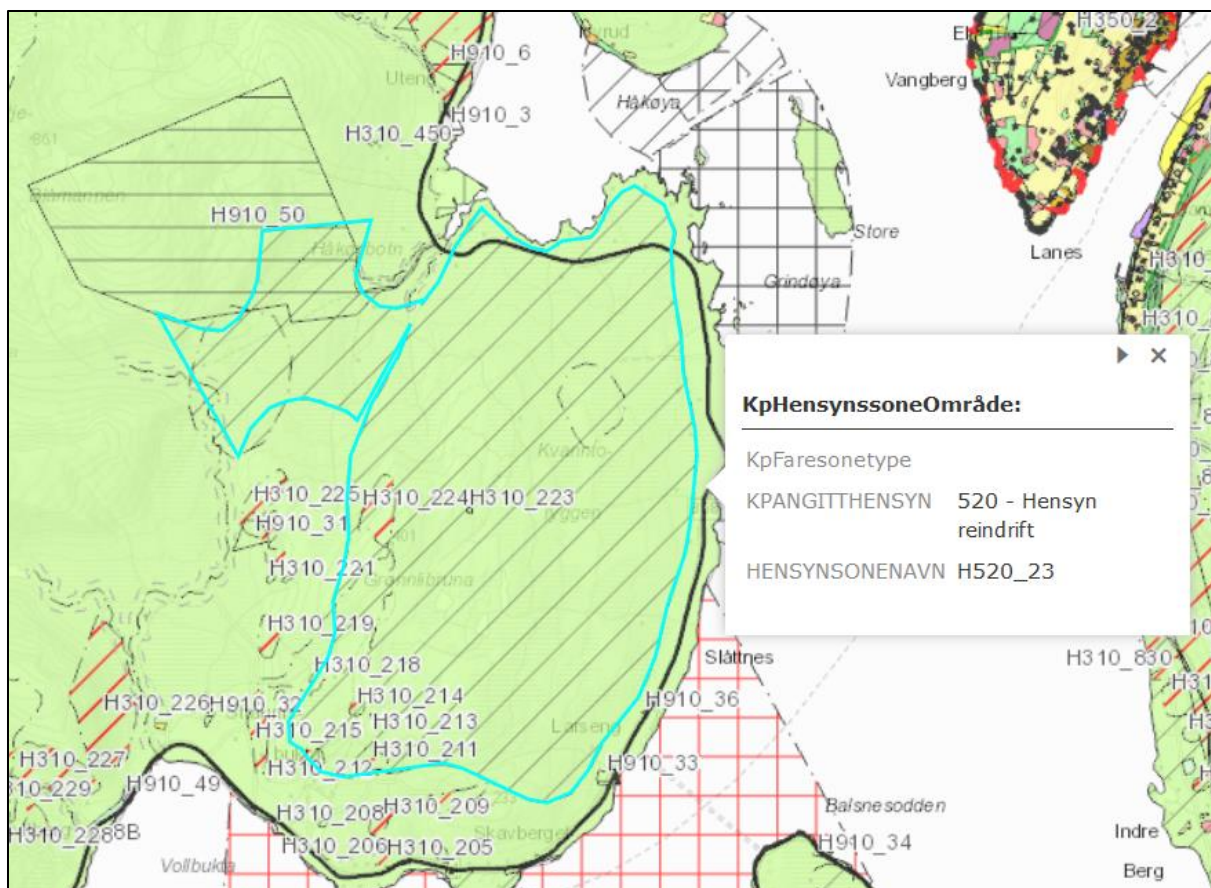
Figur 19. Planområdet er regulert med hensyn kulturmiljø H570_312, vist med lys blå farge på kartet.

Hensynssone reindrift H 520_23

Del av planområdet er regulert med Hensynssone reindrift H 520_23. Retningslinjer for H520: 1-36 Sone med særlig hensyn til reindrift i reguleringsbestemmelser tilsier følgende: 'Ved behandling av søknad om tiltak eller reguleringsplanlegging skal hensyn til reindriften vektlegges før søknaden avgjøres og tiltaket kan gjennomføres. Dersom tiltak berører flytt- og drivingsleier gjelder Lov om reindrift (2007) § 22, det vil si at reindriften flyttleier ikke må stenges. Herunder regnes også faste inn- og avlastingsplasser for transport av reinen. Departementet kan samtykke i omlegging av flyttleier og i åpning av nye flyttleier.

Spesielt når det gjelder reindriften, setter reindriftsloven og etablerte rettigheter rammer for hva som kan bestemmes i kommuneplanen. Der det er arealer av spesiell viktighet for reindriften, feks. samlingsplasser og lignende, kan disse markeres som hensynssoner i planen, og det kan knyttes retningslinjer til dem som sikrer at hensynet til reindriften ivaretas. Inngrep i reindriftsområder som kan være til skade eller ulempe for reindriften, skal forelegges reindriftsmyndighetene. Kommuner med reindriftsområder bør ta retningslinjer om dette inn i planen.

Plan- og bygningsloven stiller krav til involvering av reindriften på en rekke punkter. I innledningen til plandelen (§ 3-1), angir loven at den skal «sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsnivå» (pkt. c), samt bidra til å gjennomføre internasjonale konvensjoner og avtaler knyttet til reindriften innenfor lovens virkeområde.

Figur 20. Hensynssone reindrift H 520_23 er vist med lyst blå farge på kartet.

5.4.2 Kulturminneplan Tromsø kommune

I kommunens planstrategi for 2012-2015 heter det: Med hensyn til kommunens arealbruk utløses behovet for en kulturminneplan. Planen skal kartlegge kulturminnene med hensyn til arealplan, samt gi en oversikt over verneverdige verdier som kan markedsføres og gi synergier i form av økt turisme og verdiskaping innen reiseliv. Næringsområder innenfor kulturminner er kulturminner, arkitektur og historiske steder og attraksjoner. Kulturminner, både i kraft av seg selv og som leverandør til næringslivet (f.eks. reiselivsnæringen) har et betydelig verdiskapingspotensial.

Planprogrammet for kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljø 'Vårt landskap, vår kulturarv' ble godkjent i april 2016. Planen er under arbeid og er planlagt ferdigstilt i 2019 (<https://www.tromso.kommune.no/getfile.php/3607052.1308.wvqpvwvfe/Planprogram+-+v%C3%A5rt+landskap%2C+v%C3%A5r+kulturarv.pdf>).

5.4.3 Miljøovervåking av automatisk fredete kulturminner i Tromsø kommune

På oppdrag fra Riksantikvaren har Sweco i 2015 utført miljøovervåking av et utvalg automatisk fredete arkeologiske kulturminner i Tromsø kommune (Sweco 2016). Undersøkelsene omfatter både norrøne og samiske kulturminner, og består av tilstandsvurderinger og kontrollregistreringer av tap/skade. Undersøkelsen er en videreføring av tidligere utført miljøovervåking i Tromsø (Thuestad, A. og I.M. Holm-Olsen 2010).

I rapporten angis det at det kun er en mindre forskjell mht. tilstandskategori og fordeling av tap/skade mellom samiske og norrøne lokaliteter. En noe større prosentandel av de samiske lokalitetene er utsatt for skade, mens norrøne er noe mer utsatt for tap. Tallene er små og det er begrenset fruktbart å generalisere fordi det statistiske materialet i undersøkelsen er liten.

Samiske kulturminner er i større grad utsatt for gjengroing enn norrøne kulturminner. Grunnen til dette kan være at samisk kulturell praksis i mindre grad har satt tydelige spor etter seg i naturen sammenlignet med et norrønt kulturlandskap. Samiske kulturminner er gjerne mindre fremtredende i terrenget og har derfor en større tendens til å gli i ett med naturlandskapet som følge av gjengroingsprosesser.

Det angis at samiske kulturminner er noe mindre utsatt for tap, men noe mer utsatt for skader enn de norrøne. Skadeårsakene fordeler seg noenlunde likt mellom norrøne og samiske lokaliteter, der byggeaktiviteter og bygg- og anleggsvirksomhet står for brorparten av tap/skade. For norrøne lokaliteter er i tillegg jordbruk en vesentlig skadeårsak, mens gjengroing som nevnt rammer samiske lokaliteter. Mange av skadene på samiske kulturminner skyldes veiutbygging, og registreringene tyder på at skadene først skjer ved senere veiutvidelser, og som en følge av grøfting, kurvaturutretting eller annet vedlikeholdsarbeid. Slike tiltak blir sjelden fanget opp av kulturminneforvaltningen, da det ikke blir stilt krav til regulering etter pbl.

Samiske kulturminner er i større grad enn norrøne klassifisert som bosetnings- og aktivitetsområder. Bosetningsområdene som ble brukt i tidligere tider, er gjerne de samme områdene hvor det bor folk i dag. Dette skyldes både tradisjon og tilknytning, men også at geografien i Tromsø gir begrensninger på anvendelig byggeland. Det betyr at kulturminne-lokalitetene ofte ligger tett på dagens spredte bebyggelse og følgelig er sårbar for tap og skade som følge av byggeaktiviteter. Kommunens spredtbygde deler ligger gjerne på arealer satt av som LNF-spredd områder i kommuneplanen og hvor det er åpnet for noe utvikling uten krav til reguleringsplan.

Til disse resultatene kan det kommenteres at de aktuelle samiske kulturminnene og -miljøene på Finnheia som denne konsekvensutredningen omhandler, også er noe preget av gjengroing. Dette til tross for at området ble fraflyttet så sent som 1923 (se nærmere under). Det viser at det ikke tar lang tid før gjengroing setter sitt preg på synligheten av, og derved også forståelsen av, kulturminnene. Derimot, og i motsetning til deler av det utvalget av samiske kulturminner som inngår i overnevnte miljøovervåkningsprogram, er ikke kulturminnene og -miljøene på Finnheia utsatt for skade eller tap av nevneverdig grad. Dette kan forklares med at det ikke har skjedd store inngrep i området etter nevnte fraflytting. Kulturminnene har i hovedsak fått ligge i fred, og er kun noe forringet av den naturlige gjengroingen i terrenget.

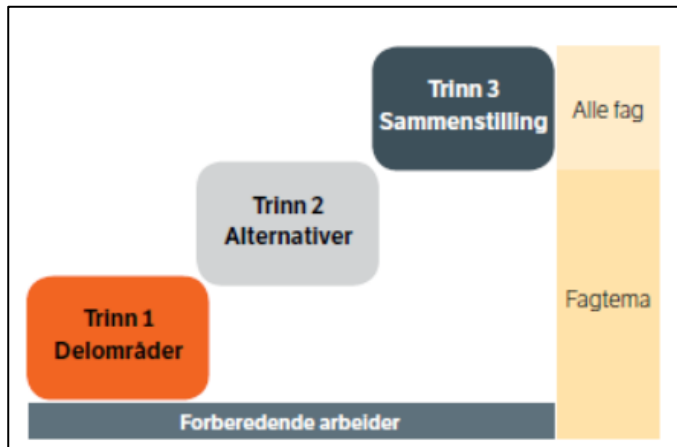
6 Metode

6.1 Innledning

I denne konsekvensanalysen benyttes metodikken i Statens vegvesens håndbok V712 Konsekvensanalyser (2018) for ikke prissatte konsekvenser, kulturarv (kap. 6.7.).

Fagtemaet kulturarv omfatter spor etter menneskers virksomhet gjennom historien knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap. I denne konsekvensutredningen inngår i tillegg identitet som en del av kulturarven, som redegjort for i Kap.1 – Innledning.

Formålet med analysen er å få kunnskap om verdifulle områder for det aktuelle temaet og belyse konsekvensene av de ulike utbyggingsalternativene. Det tydeliggjøres hvilket alternativ som er best og dårligst for fagtemaet.

Figur 21. De tre trinnene i metoden. Kilde: Håndbok V712 (Statens vegvesen 2018: 173).

Vurderingene for fagtemaet *kulturarv* gjøres i tre trinn som vist i Figur 21.

I trinn 1 vurderes konsekvensen for alle delområdene, i trinn 2 vurderes konsekvensene for hvert alternativ. Resultatene fra trinn 2 overføres til trinn 3, som er sammenstillingen mellom trinn 1 og 2.

Tre begreper står sentralt når det gjelder vurdering og analyse av ikke-prissatte konsekvenser:

- **Verdi:** Med verdi menes en vurdering av hvor stor betydning et område har i et lokalt, regionalt og nasjonalt perspektiv.
- **Påvirkning:** Med påvirkning menes en vurdering av hvordan det samme området påvirkes som følge av et definert tiltak. Påvirkning vurderes i forhold til referansesituasjonen (referansealternativet).
- **Konsekvens:** Konsekvens framkommer ved sammenstilling av verdi og påvirkning i henhold til matrisen i Figur 6-6 (Statens vegvesens håndbok V712, 2018). Konsekvensen er en vurdering av om et definert tiltak vil medføre bedring eller forringelse i et område.

6.2 Definisjon

Kulturarv defineres her som materielle og immaterielle spor etter menneskelig virksomhet, og omfatter følgende tema og inndelinger (jfr. Kap. 8):

Kulturmiljønivå: Steder det knyttes tro eller tradisjon til, kulturminner i utmark, automatisk fredet samisk kulturminne fra år 1917 eller eldre.

Landskapsnivå: kulturhistoriske landskap - reindriftssamisk sommerboplass.

Identitet: inngår i vurderinger av begge nivåer. I denne sammenheng hovedsakelig samisk identitet knyttet til kulturarv, men identitet kan også omfatte øvrige kulturminner og kulturmiljø som ikke er klart definert som samiske.

Kulturminner og kulturmiljø er definert i Lov om kulturminner som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Kulturmiljø er definert som et område der kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng. Kulturhistoriske landskap skal i denne sammenheng forstås som større sammenhengende områder med kulturmiljøer, der den kulturhistoriske dimensjonen er framtrepende.

Med identitet menes her forholdet til de automatisk fredete samiske kulturminnene og det reindriftssamiske kulturmiljøet innenfor utredningsområdet. Identitet knyttet til Finnheia som samisk sommerboplass gjennom lang tid samt tvangsflyttingen av samene av statlig myndighet i 1923 kommer godt fram i sammenstillingen av eldre og nye intervjuer av etterkommere på både norsk og svensk side i Sametingets nye rapport for området (Sveen og Labba 2018:35-60).

Automatisk fredete kulturminner omfatter alle faste kulturminner fra oldtid og middelalder eldre enn 1537 e.Kr., alle stående byggverk med opprinnelse mellom 1537 - 1649 samt samiske kulturminner fra år 1917 eller eldre.

22. juni 2018 trådte lov om endringer i kulturminneloven i kraft. Endringen innebærer et skifte fra flytende til fast fredningsgrense for de samiske kulturminnene. Dette betyr at samiske kulturminner som er fra år 1917 eller eldre er automatisk fredet. Etter at kulturminneloven ble vedtatt i 1978 har samiske kulturminner eldre enn 100 år vært automatisk fredet. Fredningsgrensen ble dermed flyttet hvert år og den flytende fredningsgrensen førte blant annet til at mengden automatisk fredete samiske kulturminner økte år for år. I 2017 startet Klima- og miljødepartementet i samråd med Sametinget og Riksantikvaren arbeidet med å innføre en fast fredningsgrense for samiske kulturminner fra år 1917 eller eldre. Årstallet 1917 er valgt fordi det representerer et politisk vendepunkt i samisk historie, med det første samiske landsmøtet i Trondheim. Lovforslaget ble fremmet for Stortinget 02.03.2018. Endringen ble sanksjonert i statsråd 22.06.2018 og loven trådte i kraft samme dato. Dette betyr at samiske kulturminner som er fra år 1917 eller eldre er automatisk fredet(<https://www.riksantikvaren.no/Aktuelt/Forvaltningsnytt/Fast-fredningsgrense-for-samiske-kulturminner>).

Fredningen omfatter vanligvis en sikringssone på fem meter rundt kulturminnet (kml § 6). Løse kulturminner, feks. bruksgjenstander, våpen, redskap, kultgjenstander osv. er vanligvis fredet dersom de er fra før 1537. For samiske løse kulturminner inntreer automatisk fredning for kulturminner fra 1917 eller eldre (kml § 12).

Kulturminner fra tiden etter år 1537 kalles nyere tids kulturminner. Kulturminneloven åpner opp for at disse kan fredes ved enkeltvedtak.

Kulturlandskap er landskap som er betydelig preget av menneskelig bruk og virksomhet.

Definisjonen av kulturminner og kulturmiljøer er svært vid, og det er nødvendig å gjøre en vurdering av hva som er viktig å ta vare på. Basert på fagtradisjonen skal det i en konsekvensutredning skilles mellom viktigheten av kulturminnene og kulturmiljøene, og det skal tydeliggjøres hvilke materielle spor som er viktigst å bevare for ettertiden gjennom en verdivurdering. Det må også påvises i hvilken helhet eller sammenheng kulturminnene i et kulturmiljø inngår i [2].

6.2.1 Samisk kulturarv

Samisk kulturhistorie og forskning, innenfor fag som arkeologi, historie, språk, religion, etnologi og sosialantropologi, er lang og omfattende og kan ikke redegjøres for i detalj her. Samer har status som urbefolkning i Norge. Det har eksistert en samisk befolkning fra langt tilbake i tid i Norge, Sverige, Finland og Russland, i alle fall tilbake til jernalder og middelalder, sannsynligvis også lenger tilbake i tid. Samer og norrøne folk har gjennom flere århundrer levd side om side, og har både samarbeidet og vært i konflikt. Over tid har kulturene gjennomgått store endringsprosesser, som et resultat av samhandling og andre forhold. I tillegg kommer geografiske forskjeller (for en oversikt over samisk historie, se Hansen og Olsen 2004).

I denne konsekvensutredningen inngår samisk kulturarv av både materiell og immateriell karakter. Samisk kulturarv omfatter både enkelte kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistorisk landskap, i dette tilfelle hovedsakelig knytt opp mot reindrift. Det immaterielle aspektet er særlig knyttet opp mot identitet, i betydning hvorvidt og i hvilken grad kulturminner, -miljø og -landskap i utredningsområdet er kjent og har verdi for dagens samiske befolkning med tilknytning til og/eller tidligere tilknytning til området (se avsnittet over).

Eksempler på samiske kulturminner er bygninger, boplasser (som gammer og telt), fangstanlegg, skyteskjul (bogesteller) og kjøttgjemmer, naust og sjøbu, gravplasser, offerplasser og gjerder/innhegninger for rein. Samiske kulturminner som del av et kulturlandskap; områder der kulturminner inngår i større landskapsmessige sammenhenger, slik som boplassområder, reindrift etc.

I områder med samisk bosetning, bruk og aktiviteter, kan samiske kulturminner være en del av en levende tradisjon. Tradisjonene kan være knyttet til religiøse aktiviteter, tradisjonell ressursutnyttning og naturen, både i hverdagslivet og til mytiske hendinger. Noen tradisjoner kan ha svært dype røtter. Det samiske kulturminnevernet har som en viktig oppgave å ta vare på tradisjonene og føre disse videre, slik at det blir lagt til rette for at den samiske kulturarven som er nedfelt i kulturlandskapet kan inngå i samisk kulturutøving i dag og i fremtiden.

Vern av kulturminner har betydning for bekreftelse og markering av samisk kultur og livsform. Mange samer har en sterk bevissthet og en levende tradisjon omkring kulturminner og kulturlandskap. Samspillet med naturen og de naturgitte forutsetningene gir landskapet en spesiell betydning, der symbolverdien kommer klart til uttrykk

(<https://www.miljolare.no/tema/kulturminner/artikler/samiske.php>).

Tradisjonelle samiske næringer har i liten eller mindre grad ført til inngrep i landskapet. De kulturelt betingede landskapsendringene er derfor ofte beskjedne, og kan være vanskelig å se/erkjenne uten forkunnskaper. Mange samiske kulturminner er små og lite iøynefallende, mens andre kulturminner som gammetufter, fangstanlegg, offer-ringer og labyrinter er lettere å identifisere i landskapet. Grensen mellom natur og kultur kan være flytende. Rene naturformasjoner kan også være

kulturminner, som markante flyttblokker i terrenget som har tjent som offersteder. Steder har også bevaringsverdi fordi de er forbundet med tradisjoner. Tradisjonene kan være knyttet til fortidens religionsutøvelse, til tradisjonell ressursutnyttelse, og til hverdagslivet så vel som til mytiske hendelser (<https://www.miljolare.no/tema/kulturminner/artikler/samiske.php>).

6.3 Kunnskapsinnhenting

Som poengtert innledningsvis omfatter ikke NIKUs tilbud oppfyllelse av undersøkelsesplikten, kfr. kulturminnelovens § 9. Dette arbeidet er utført av Sametinget sommeren 2018, i form av arkeologisk registrering og digital kartfesting av kulturminner samt intervjuer med samer med tilknytning til området på norsk og svensk side (Sveen og Labba 2018). NIKU har følgelig i denne utredningen basert vurderinger og analyser på materialet i Sametingets rapport. NIKU var på en dags befarings i området den 08.08.2018, der Sametinget viste frem og orienterte om kulturminnene og -miljøene.

6.4 Registreringskategorier

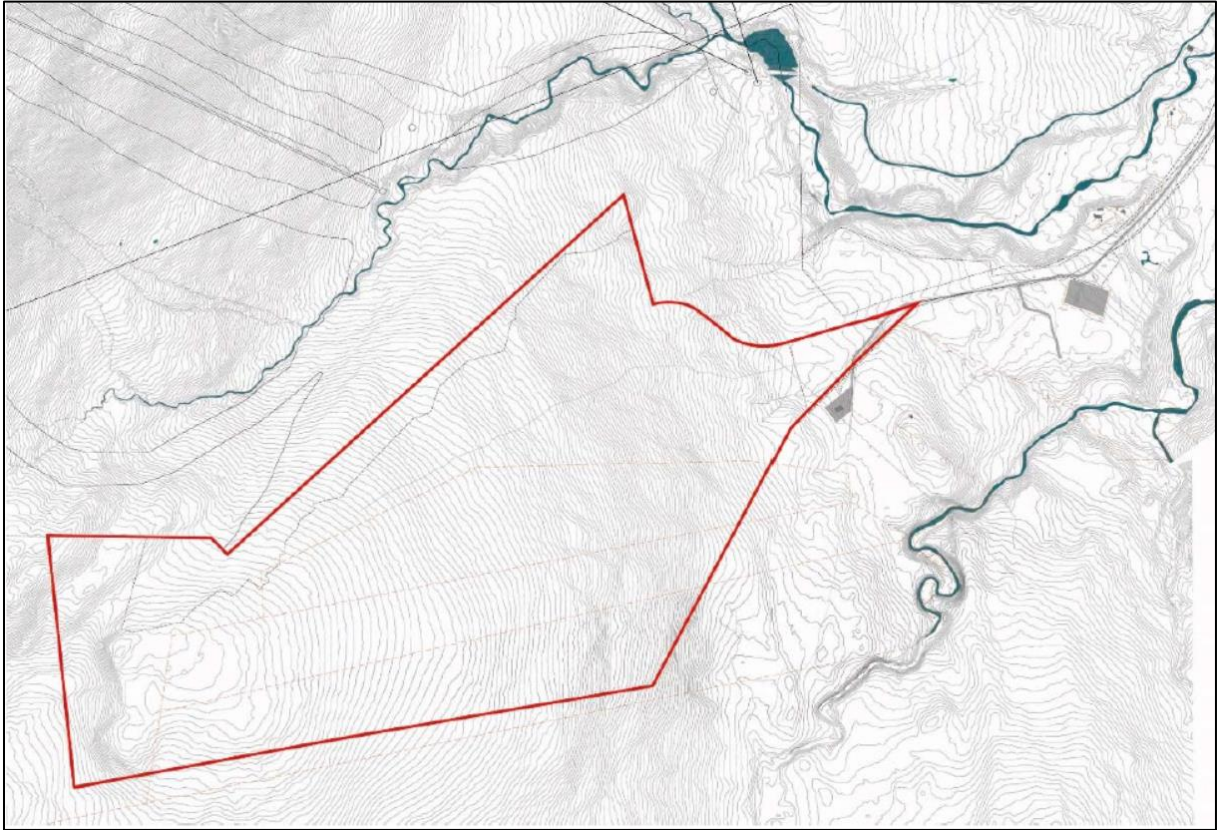
Kartleggingen av tema kulturarv gjøres på to nivåer; 1) kulturmiljønivå som viser kulturmiljø inkludert lokaliteter/enkeltforekomster, mens 2) landskapsnivå viser til de kulturhistoriske landskapene, se Tabell 1. Registreringskategoriene er ment som en veiledning og et hjelpemiddel for å sortere de ulike miljøene. Kategoriene er ikke uttømmende.

Registreringskategori	Forklaring
Kulturmiljønivå	
Gårdsmiljøer/ fiskebruk mm	Gårdsbruk, småbruk og husmannsplasser med våningshus og driftsbygninger inkludert jordbruksspor, gravminner. Fiskebruk med våningshus og driftsbygninger inkludert naust/strandlinje.
Kulturmiljøer i tettbygde områder	Bygningsmiljøer, sentrumsområder, områder ved viktige knutepunkter ol.
Teknisk-industrielle kulturmiljøer	Industribygg, spor av gruvedrift, fløtningsminner, marine kulturminner, vegger, jernbane, kraftanlegg, kaianlegg, bruer, osv.
Steder det knyttes tro eller tradisjon til	Tradisjonslokalteter, hellige fjell, offersteiner, historiske hendelser osv.
Forsvarsanlegg	Bygdeborger, festningsanlegg, borganlegg, kaserner, leirområder, skanser, krigsminner.
Kulturminner i utmark	Bosetningsspor, gravminner, kullgroper, jernvinneanlegg, fangstanlegg, bergkunst, rester av åkerbruk, seterbruk, fangstanlegg, produksjonsanlegg knyttet til jern/stein, spor etter samiske bosetninger, uthus, plasser mm ²⁴ .
Andre kulturmiljø	Monumentalbygg, enkeltbygninger, monumenter, parker, kirker, skoler, forsamlingshus, parkanlegg, og så videre.
Landskapsnivå	
Kulturhistoriske landskap	Verdensarvområder. Områder registrert i forbindelse med «Registrering av nasjonalt verdifulle kulturlandskap» og Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Riksantikvarens register over kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA). Større sammenhengende landskap/kulturmiljø avsatt i regionale og kommunale planer. Områder der de historiske relasjonene i landskapet er framtrede.
Infrastruktur	Historiske vegger, jernbane, vannveger, slep osv. Funksjonelle sammenhenger som fløtningsminner, produksjonsanlegg, kraftlinjer osv.
Bystruktur	Historiske bystrukturer og helhetlige bygningsmiljøer (NB! registrert - Nasjonale kulturminneinteresser i by).

Tabell 1. Registreringskategorier for kulturminner (Statens vegvesen Håndbok V712:177)

6.5 Tiltaks- og influensområdet

Områdene som er vurdert består av et tiltaks- og et influensområde. **Tiltaksområdet** er avgrenset ut i fra planens omfang, som beskrevet i planprogrammet. Planområdets avgrensning er basert på eksisterende arealplan ID 0906. Det foregår to parallelle reguleringsprosesser innenfor den opprinnelige planen. Den delen av området som innbefatter nedre del av alpinanlegget og infrastruktur direkte knyttet til drift av dette blir behandlet som egen plan, med ID 1875: Reguleringsplan for alpinanlegg i Håkøybotn, nedre del.

Figur 22. Planområdet markert med rød stiplet linje. Kilde: Amundsen Arkitekter, planprogrammet.

Influensområdet er arealet som kan tenkes å bli påvirket av tiltaket. Området er bestemt ut fra planens omfang, landskapets topografiske karakter, landskapets kulturhistorie, og visuelle inntrykk under befaringer. Grovt sett omfatter influensområdet de deler som vil bli vesentlig påvirket av tiltaket ved forhold som støy/forstyrrelser, brudd på visuelle sammenhenger/historiske strukturer. I områder hvor viktige kulturminner og kulturmiljøer er plassert i sentrale og åpne landskap kan influensområdet bli utvidet.

Innenfor influensområdet legges det vekt på kulturminner som tiltaket vil kunne ha indirekte innvirkning på, gjennom enten inngrep eller synlighet.

Planområdet	Området som fysisk kan bli berørt av tiltaket, se mer i kapittel 3.5. De mest detaljerte undersøkelser gjøres her.
Influensområdet	Området som kan bli påvirket av tiltaket – inkludert planområdet, se mer i kapittel 3.5. Utgjør undersøkelsesområdet og vil variere fra tema til tema
Delområder	Mindre og enhetlige områder innenfor planområdet/ influensområdet. Skal avmerkes på kart og verdivurderes
Verdikart	Kart som viser delområdene med verdivurderinger, se kap. 6.2.2. Anbefalt fargebruk er vist i Tabell 6.2. Skal lages for alle fagtema
Registreringskart	Kart som gir oversikt over registrerte data

Tabell 2. Begrepsavklaring jfr. Håndbok V712.

6.6 Inndeling i delområder

På grunnlag av innsamlet kunnskap, hovedsakelig Sametingets rapport (Sveen og Labba 2018), deles utredningsområdet inn i enhetlige delområder. Et delområde er definert som et område som har en enhetlig funksjon, karakter og/eller verdi.

Delområder skal primært være avgrenset i kulturmiljøer som er sentrert rundt lokaliteter med tilnærmet enhetlig karakter og verdi. I noen utredninger er det i tillegg behov for å vise kulturhistoriske relasjoner, der flere kulturmiljøer inngår i en sammenheng.

Avgrensning av delområder er basert på en prosess der en først grovinnleder utredningsområdet, deretter justeres avgrensingen som en del av verdivurderingen.

6.7 Verdi

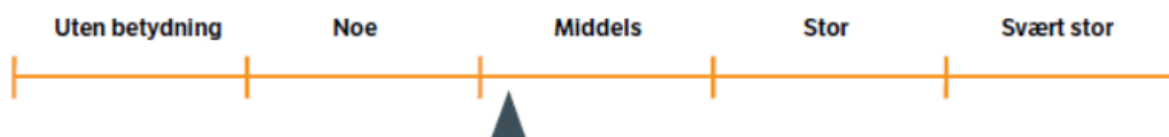
Ved verdivurdering av kulturminner legges det, foruten generelle kriterier, vekt på den enkelte fylkeskommunes og kommunes vernekriterier og satsinger, herunder Sametinget (jfr. Kap.4). I konsekvensvurderingen er det anvendt en tredelt skala for verdisetting, hvor høyeste karakter ikke nødvendigvis bare gis til kulturminner og kulturmiljø av nasjonal verdi. Kulturminner og kulturmiljø kan gis stor verdi ut fra lokal eller regional opplevelse og tilknytning. Verdivurderingen er basert på hvilke sammenhenger og helheter kulturminner/kulturmiljø viser. I denne konsekvensutredningen er samiske kulturminner, -miljøer og -landskap inkl. identitet ilagt særlig vekt. På kulturmiljønivå vil det tas utgangspunkt i verdier som har betydning for samiske grupper (kulturelle og etnisk gruppe), se tabell under.

Kriterier for verdisetting av delområder er gitt i Tabell 3 (Statens vegvesens Håndbok V712, 2018:179). Verditablellen er delt inn i to nivåer: Kulturminnenivå og Landskapsnivå. «Kulturhistoriske sammenhenger» og «kulturhistoriske landskap» er særlig knyttet til landskapsnivået innenfor registreringskategoriene.

		Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Kulturmiljønivå						
Kulturhistorisk betydning	Uten betydning	er alminnelig/lokalt vanlig	har lokal/regional betydning	har stor regional/nasjonal betydning	har stor nasjonal/internasjonal betydning	
Arkitekturhistorisk betydning		bygningstilbygg som inneholder bygninger av begrenset arkitekturhistorisk betydning	bygningstilbygg som inneholder bygninger med arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningstilbygg som inneholder bygninger med stor arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningstilbygg som inneholder bygninger med særlig stor arkitekturhistorisk betydning	
Betydning for kulturell eller etnisk gruppe		inneholder få elementer som kan knyttes til en kulturell/etnisk gruppe	inneholder flere elementer som er karakteristisk for en kulturell /etnisk gruppe	miljø som er karakteristisk for en kulturell/etnisk gruppe	helhetlig miljø som er karakteristisk for kulturell /etnisk gruppe og som er sjeldent/unikt	
Historisk hendelse eller personer		er svakt knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en regional historisk hendelse/ person	er knyttet til en nasjonal historisk hendelse/ person	
Landskapsnivå						
Kulturhistoriske sammenhenger		ligger i en kontekst/sammenheng som er noe fragmentert	inngår i en kontekst/sammenheng	inngår i en helhetlig kontekst /sammenheng	inngår i en særlig helhetlig kontekst	
Kulturhistorisk landskap		delvis ødelagt	som har lokal/regional betydning	som har stor regional/nasjonal betydning	sammenheng som har meget stor nasjonal/internasjonal betydning (er unikt)	

Tabell 3. Verdikriterier for kulturarv: kulturmiljø og kulturhistoriske landskap. Kilde: Statens vegvesens Håndbok V712 2018:179.

Verdi angis langs en skala som spenner fra ubetydelig til svært stor verdi, se figur 23.

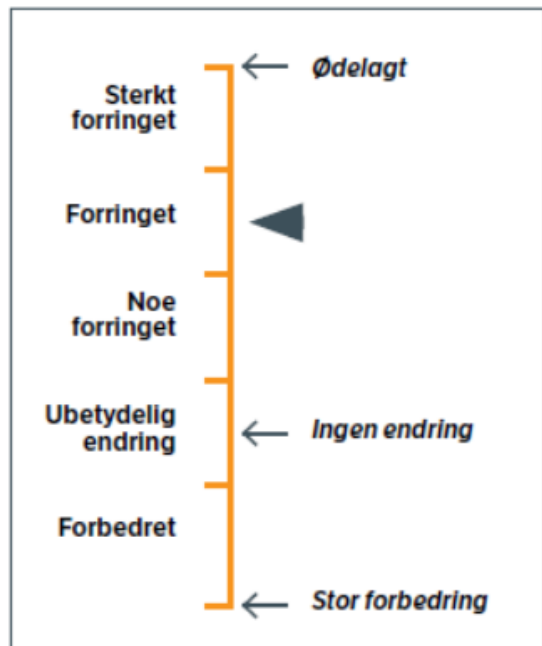
Figur 23. Skala for vurdering av verdi (eksempel). Linjalen er glidende der pilen flyttes for å nysere verddivurderingen.

6.8 Tiltakets påvirkning

Utbyggingsplaner kan virke direkte og indirekte inn på kulturminner og kulturmiljø. Direkte innvirkning vil være fjerning eller ødelegging, mens indirekte innvirkning har å gjøre med den helhetlige forståelsen. Omfanget kan være knyttet til direkte arealbeslag eller det kan dreie seg om tiltak som påvirker sammenhenger mellom kulturmiljøet og omgivelsene. Andre forhold som endringer i grunnvannstand, økt barrierevirkning, støy, fragmentering eller terrenginngrep kan også påvirke et kulturmiljø.

Indirekte innvirkning kan ha visuell påvirkning på kulturminner og kulturmiljø. Forandringer i de omkringliggende omgivelser kan gjøre sammenhengene vanskelige å lese, og slik forringe opplevelsesverdien til kulturminner og kulturmiljø. Endringer i omgivelsene kan også påvirke den kulturhistoriske konteksten eller sammenhengen mellom kulturmiljøer. I noen tilfeller vil opplevelsen av kulturmiljøet bli redusert og konteksten de ligger i svekkes. Endringer i selve kulturminnet eller i nærområdet til et kulturminne vil derfor ofte føre til reduksjon av kulturminnets verdi.

Omfang/påvirkning er en vurdering av hvilke endringer tiltaket antas å medføre for de ulike delområdene. Vurdering av påvirkning gjøres i forhold til 0-alternativet. Skalaen for påvirkning er inndelt i fem trinn og går fra sterkt forringet/ødelagt til stor forbedring (figur 24), som er gitt i Statens vegvesens Håndbok V712.

Figur 24. Skala for vurdering av påvirkning. Ingen endring utgjør 0-punktet på skalaen. Kilde: Statens vegvesens Håndbok V712 2018:180.

Kriterier for vurdering av påvirkning er gitt i Tabell 4 (Statens vegvesens Håndbok V712, 2018:181). Påvirkningen er delt inn i to nivåer: Kulturminnenivå og Landskapsnivå.

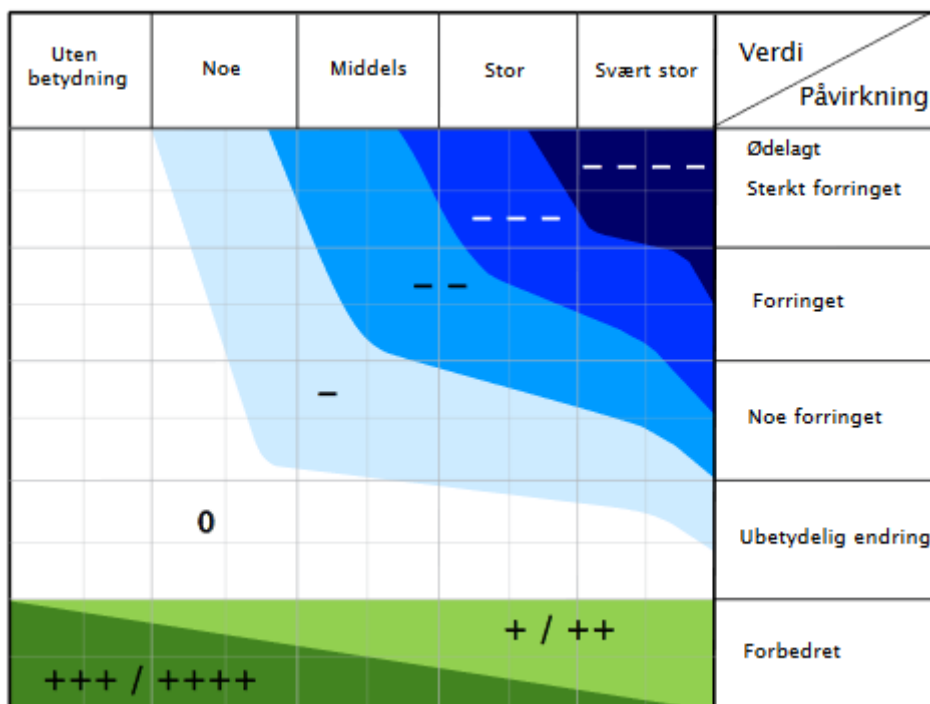
Påvirkning	Landskapsnivå	Kulturmiljønivå
Sterkt forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet på en slik måte at det sterkt reduserer lesbarheten og forståelsen av sammenhenger. Bidrar til å ødelegge eller sterkt redusere verdien til viktige kulturmiljø. Skaper barrierer.	Ødelegger hele eller størstedelen av kulturmiljøet. Ødelegger den viktigste (mest verdifulle) delen av miljøet. Bidrar til at miljøets funksjon blir ødelagt. Tap av svært viktige enkeltelement.
Forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten. Reduserer verdien av de enkelte kulturmiljøene. Bidrar til reduserte sammenhenger.	Berører store deler av kulturmiljøet. Reduserer miljøets funksjon. Tap av viktige enkeltelement.
Noe forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet, men dette kan fortsatt fungere som ett landskap uten vesentlig tap av lesbarhet. Svekker sammenhenger og forbindelseslinjer.	Berører en mindre viktig del av kulturmiljøet. Tap av mindre viktige enkeltelement. Svekker sammenhengen.
Ingen/ubetydelig endring	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.
Forbedret	Gjenoppretter sammenhenger der det har vært brudd og bedrer kontakten mellom kulturmiljøer. Bidrar til restaurering av viktige kulturmiljø og kulturhistoriske landskapselement. Reduserer eksisterende negativpåvirkning eller tar bort støy.	Bedrer tilstanden vesentlig ved at eksisterende negative inngrep tilbakeføres. Bidrar til restaurering av kulturmiljøer eller kulturminner. Reduserer påvirkning eller tar bort støy.

Tabell 4. Skala for vurdering av påvirkning. Kilde: Statens vegvesens Håndbok V712:181.

6.9 Konsekvens

Konsekvensgraden for hvert delområde framkommer ved å sammenstille vurderingene av verdi og påvirkning. Dette gjøres etter konsekvensvifta i Tabell 5. I denne matrisen utgjør verdiskalaen x-aksen, og vurdering av påvirkning y-aksen.

Skalaen for konsekvens går fra 4 minus til 4 pluss. De negative konsekvensgradene er knyttet til en verdiforringelse av et delområde, mens de positive konsekvensgradene forutsetter en verdiøkning, etter at tiltaket er realisert, se Tabell 6.

Tabell 5. Konsekvensvifta. Konsekvensen for et delområde framkommer ved å sammenholde grad av verdi i x-aksen med grad av påvirkning i y-aksen. De to skalaene er glidende. Kilde: Statens vegvesens Håndbok V712 2018:119.

Skala	Konsekvensgrad	Forklaring
----	4 minus (----)	Den mest alvorlige miljøskaden som kan oppnås for delområdet. Gjelder kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
---	3 minus (---)	Alvorlig miljøskade for delområdet.
--	2 minus (--)	Betydelig miljøskade for delområdet.
-	1 minus (-)	Noe miljøskade for delområdet.
0	Ingen/ubetydelig (0)	Ubetydelig miljøskade for delområdet.
+/++	1 pluss (+) 2 pluss (++)	Miljøgevinst for delområdet: Noe forbedring (+), betydelig miljøforbedring (++)
+++/ ++++	3 pluss (+++) 4 pluss (++++)	Benyttes i hovedsak der delområder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

Tabell 6. Skala og veiledning for konsekvensvurdering av delområder. Kilde: Statens vegvesens Håndbok V712 2018:119.

6.10 Avbøtende og skadereduserende tiltak

Avbøtende og skadereduserende tiltak skal først vurderes og beskrives etter at konsekvensene av planalternativene er vurdert. Forslag til avbøtende tiltak beskrives med andre ord som en tilleggsopplysning til de aktuelle alternativene. Det skal redegjøres for hvordan det avbøtende tiltaket vil endre konsekvensen for det aktuelle delmiljøet/-området, dvs. at konsekvensgrad også skal settes for inngrepet under forutsetning av at avbøtende tiltak gjennomføres. Utreder må undersøke om forslåtte, avbøtende tiltak er realistiske og gjennomførbare.

Avbøtende tiltak kan deles i to:

1. Tiltak for å redusere midlertidig miljøskade i anleggsfasen
2. Tiltak for å redusere miljøskaden av det ferdige tiltaket

7 Kulturhistorien i landskapet

Langs Straumselva, Finnheia, Straumbukta og langs kysten er viktige samiske interesser knyttet til kulturmiljøer, landskap og kulturminner på For eksempel i Straumbukta har trolig bosettingen eksistert sammenhengende fra steinalderen til vår tid. Hele kystlinjen omfattes av kulturminner, både automatiske fredete og nyere tids kulturminner. Naturgrunnlaget langs kysten og dalene med rik flora og fauna har hatt og har stor betydning for samisk næringsutøvelse. Kystlinjen og innland drives med tradisjonelt fiskeri og reindrift. Dette er tradisjonelle samiske næringer som er viktige identitetsbærende elementer i området Kvaløya.

Det er kjent overlappende samiske kulturmiljø fra forskjellige grupper og tidsepoker med et mangfold av kulturminner med stor tidsdybde. Kulturminnene viser at området har vært meget viktig for samisk kultur og samfunn. Samtidig er det flere kulturminner og -miljøer som defineres som norrøne. Det har vært og er en sameksistens mellom den samiske og den norrøne/norske befolkningen, til dels samtidig og til dels innenfor de samme geografiske områdene.

De eldste kulturminnene er representert ved steinalderfunn på gårdene Straumbukta og Straumsgården nederst i Straumselva ved Straumfjorden. Det er registrert flere steinalderboplasser andre steder langs sørkysten av Kvaløya, og funnene fra Straumbukta-området kan representere en tilsvarende bosetting. Videre er det flere løsfunn fra tidlig metalltid og jernalder, som er spor etter bosettingen her på denne tida. Det finnes også en gårdshaug fra middelalderen på Straumbukta (kildegrunnlag: kulturminnedatabasen Askeladden).

En rekke samiske kulturminner er registrert på Finnheia og lenger opp langs Straumselva. Disse kulturminnene må ses i sammenheng med den tradisjonelle reindriften i området, og omfatter gammetufter, teltboplasser, bakerovn og en grav i Finngamheia/Finnheia på Straumseidet (Sveen og Labba 2018, inngår i denne konsekvensutredningen, beskrives nærmere i det følgende).

Det kulturhistoriske landskapet i utredningsområdet er et samisk bosetnings- og reindriftslandskap, som har vært i bruk gjennom lang tid. Dagens landskap inneholder således elementer fra ulike tidsperioder som til sammen er med på å gi et sammensatt bilde av kulturminner og -miljøer.

Figur 25. Utsikt over Rávdnjevággi/Finnheia og sommerboplassen, som strekker seg over hele bildet. Toppen av Finnheia til venstre, Finngamheia midt i bildet. Rávdnjeluokta/Straumbukta midt i mot. Foto: Stine B. Sveen 2018, Sametinget (figur 1 i Sametingets rapport 2018).

Ved Sametingets registreringer, digitale kartfestinger og intervjuer sommeren 2018 er undersøkelsesplikten etter Lov om kulturminner § 9 oppfylt, inkludert innføring og oppdatering i kulturminnedatabasen Askeladden. Det er også utført fosfatkartlegging for å kunne utlede forhold knyttet til tamreindrifta, som beite etc. Det har vært en felles undersøkelse av planarealene for de to reguleringsplanene ID 1875 og ID 1879. Sametinget har i tillegg gjort registreringer utenfor planarealet for å dekke det som er en helhetlig samisk boplasslokaltet, som utgjør et kulturmiljø som strekker seg sør for selve tiltaksområdet (ID 240989). Samlet sett ligger det befarte området mellom Nordelva, fjellfoten mot Botenfjellet/lille Blåmann, Straumselva og kraftlinjetraseen (Sveen og Labba 2018).

Boplasslokaliteten (ID 240989) utgjør et rikt og sammenhengende kulturmiljø med tydelige og varierte spor etter samisk bosetning, tamreindrift og andre aktiviteter over lang tid, lokalisert på markante rygger sentralt i landskapet på Finnheia og Straumseidet. Lokaliteten inneholder mange og varierte kulturminnetyper, i hht. beskrivelsen i Askeladden: «*Stor reindriftssamisk sommerboplass med gamleboplasser, teltboplasser og gjerdeplasser. Gammeboplassene består av tufter etter boliggammer, fjøsgammer, matgammer, gjemmer, ovner og kilder. Egen skolegamme. Boplassene og gjerdeplassene ligger i et sammenhengende belte som dekker hele toppen av Finnheia. Lokaliteten er beskrevet i en rekke historiske og etnografiske kilder fra 18- og 1900-tallet. Beboerne ble tvangsflyttet til Sverige i 1922, som følge av reinbeitekonvensjonen av 1919*».

Figur 26. Skolegammen ID 240989-16 sett mot Finnheia og Finngamheia. Foto: Stine B. Sveen 2018, Sametinget (figur 29 i Sametingets rapport).

Innenfor reingjerdene ble reinen samlet og melket. Et karakteristisk trekk ved disse reingjerdene i dag er at vegetasjonen skiller seg ut ved å være spesielt frodig og grønn innenfor dem, og barken på nederste del av bjørketrærne er helt lys (figur 28). Dette er også synlig på avstand og gjør at man tydelig ser reingjerdene og deres avgrensning i landskapet, i alle fall gjelder det for deler av reingjerdene i området. Det anses som verdifullt at disse kultursporene fremdeles er så fremtredende i dagens landskap, jamfør at samene ble tvangsflyttet og området gikk ut av sin tradisjonelle bruk som sommerbeite i 1923.

Figur 27. Gieddi/reingjerde plass med hvite bjørkestammer. Foto: NIKU 2018.

Innenfor reingjerdene er det tufter etter gammer og telt som vitner om lang tids bruk av området (figur 29), og også om endringer i forhold til steder som ble valgt for hhv. bosetning og melkeplasser over tid. Det er lite sannsynlig at det var bosetning innenfor selve reingjerdene mens de var i aktivt bruk som dette. Det vil si at sporene etter bosetning som i dag finnes innenfor disse områdene, er etablert senere, dvs. etter at reingjerdet gikk ut av bruk. Dette vitner også om at områdene for etablering og bruk av reingjerder ble flyttet over tid. Innenfor den store boplasslokaliteten er det registrert et mulig gravminne som kanskje kan dateres tilbake til jernalderen, og som indikerer høy tidsdybde (figur 30). Samlet sett er dette et kulturmiljø med både tidsdybde og en variert bruk over lang tid.

Figur 28. Gammetuft ID 240989-21 ligger midt i en gieddi/reingjerdeplass. Foto: Stine B. Sveen 2018, Sametinget (figur 23 i Sametingets rapport 2018).

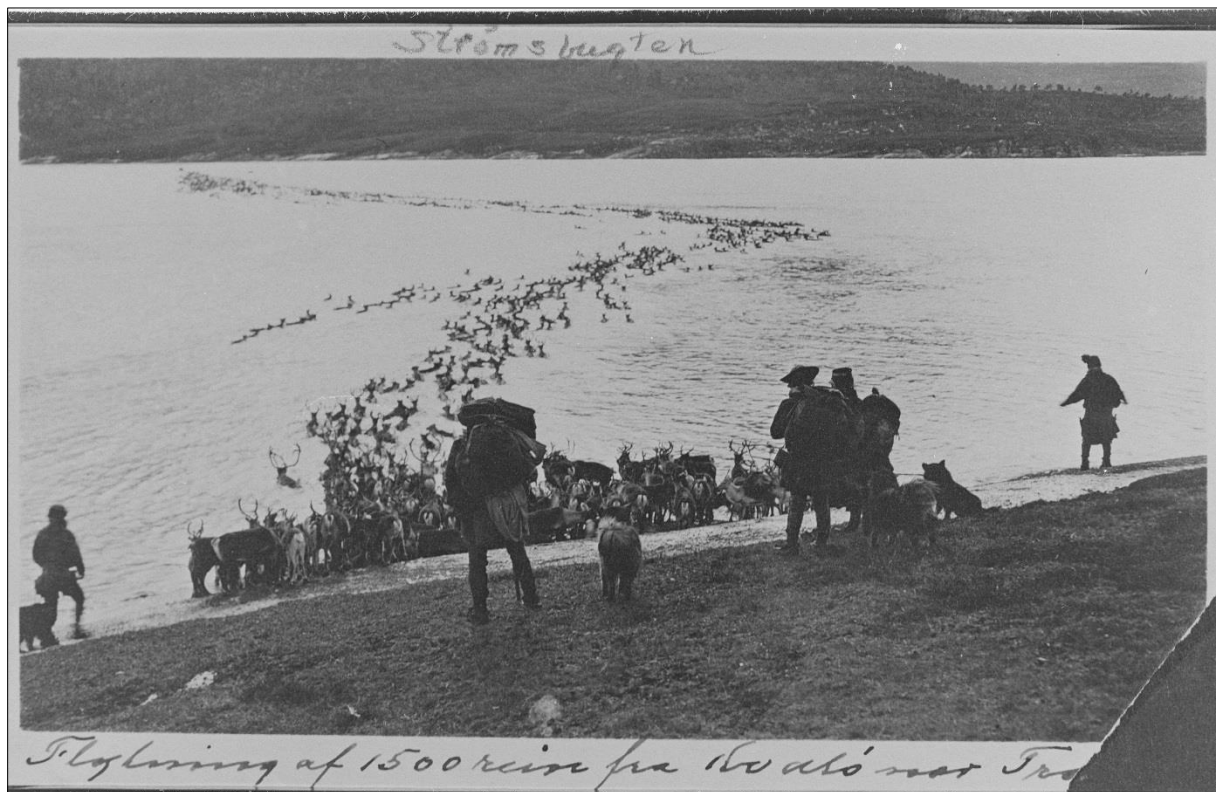

Figur 29. Mulig gravminne fra jernalder ID 240989-14. Foto: NIKU 2018.

Det foreligger flere skriftlige kilder og et fotomateriale som forteller om bosetning og næringsutøvelse i området over tid. I forbindelse med Sametingets undersøkelser i 2018 er det

foretatt nye intervjuer av samer på både norsk og svensk side som er etterkommere av de som bodde her, inkludert en sammenfatning av eldre intervjumateriale. En kortfattet redegjørelse inngår her, mens Sametingets rapport er utdypende, også med fotografier (Sveen og Labba 2018:35-56).

Boplasslokaliteten ID 240989 var en stor sommerboplass. Samene hadde båter som de fraktet reinsdyr, folk og eiendeler over på øya med. Det ble også drevet handel. I 1923 tvangsflyttet norske myndigheter samene fra Kvaløya til Sverige fordi de ble ansett å være svenske samer. 1922-23 var følgelig siste året det var bosetning i området. Rundt 1920 var det ca. 70 personer som bodde på plassen. I tillegg kommer et ukjent antall barn fra andre sommerboplasser, slik som Finnvikdalen, som måtte bo på Finnheia for å gå på skole. Sommerboplassen har med andre ord huset en stor befolkning (Sveen og Labba 2018:30).

Figur 30. Høstflytting over Rávdnji/Rystraumen fra Rávdnjuokta/Straumbukta. Tidspunkt perioden 1870-1904. © Nordlandsmuseet (figur 30 i Sametingets rapport 2018).

Figur 31. Reineiere med barn følger med på flyttingen over Rávdnji/Rystraumen fra land (Rávdnjeluokta/ Straumbukta). Tidsperiode ca. 1870-1904. ©Nordlandsmuseet (figur 31 i Sametingets rapport 2018).

Det er registrert noen få enkeltminner i nærliggende områder. Dette er et forråd/depot bestående av to matgjemmer (ID 241029) innenfor Finnheia, nordvest for den store boplasslokaliteten. Sør for det samme kulturmiljøet, innenfor Straumseidet, er det et bosetnings- og aktivitetsområde i form av en heller med ildsteder (ID 15497-1) samt en enkeltliggende Arran (ildsted) i Straumsdalen (ID 95178-1). Lenger nordøst, ved Nordelva i retning Håkøybotn, er det registrert et enkeltliggende ildsted (ID 241037-0). En offerstein lå tidligere i databasen, men er avskrevet av Sametinget som en del av årets registreringer grunnet usikkerhet mht. funksjon.

Nordvest for planområdet er det tre enkeltminner i Askeladden ved Håkøybotn; en gammetuft (ID 48173-1), et bosetnings- og aktivitetsområde fra eldre steinalder (ID 116679-1) og en tuft etter en seterbu (ID 37666-1). Ved Straumbukta sør for planområdet er det flere enkeltminner i Askeladden, spesielt eldre bygninger tilknyttet gårdsanlegg. Av arkeologiske kulturminner er det en gammetuft (ID 17637), et bosetnings- og aktivitetsområde fra steinalder (ID 8322-1), en gårdshaug (ID 67637-1) samt løsfunn i form av to remspenner (ID 213818-1, ID 213816-1) fra jernalder/middelalder/nyere tid. Det er også kjente kulturminner i nærliggende områder for Straumbukta som ikke beskrives her (se Kap.6).

Kulturminnematerialet innenfor utredningsområdet beskrives mer detaljert og er kartfestet i neste kapittel (Kap.8), i hht. metodikk for konsekvensutredninger som redegjort for over.

8 Verdi, Omfang og Konsekvens

8.1 Generelt

Verdivurdering og påvirkning vurderes her for delområde Kulturmiljø Finnheia og fire kulturmiljøer i influensområdet. Påvirkningen vurderes i forhold til fire alternativer: 0a-alternativet, 0b-alternativet, Alternativ 1 og Alternativ 2.

8.2 Delområde Kulturmiljø Finnheia ID 240989

8.2.1 Registreringskategori

Kulturmiljønivå: Steder det knyttes tro eller tradisjon til, kulturminner i utmark, automatisk fredet samisk kulturminne fra år 1917 eller eldre.

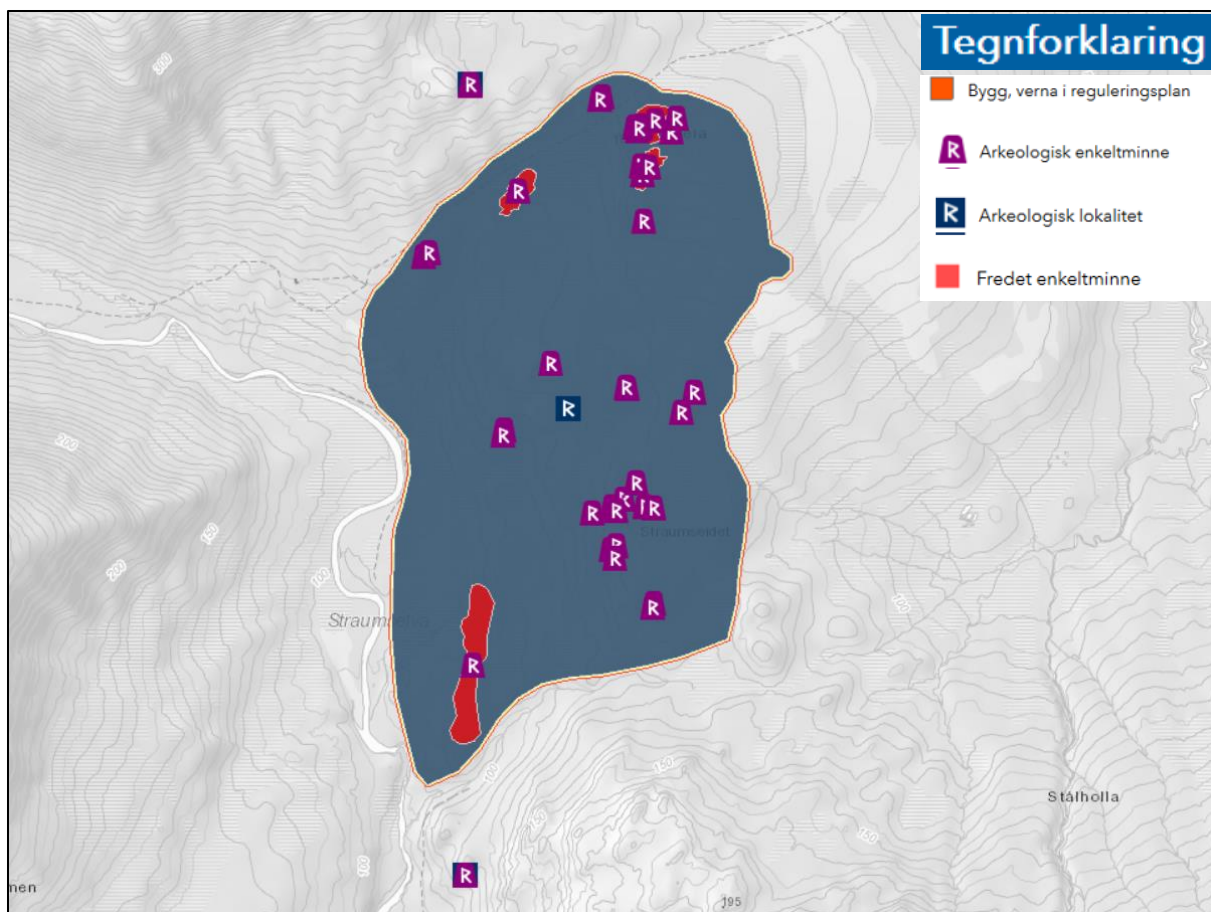
Landskapsnivå: kulturhistoriske landskap - reindriftssamisk sommerboplass.

8.2.2 Avgrensing

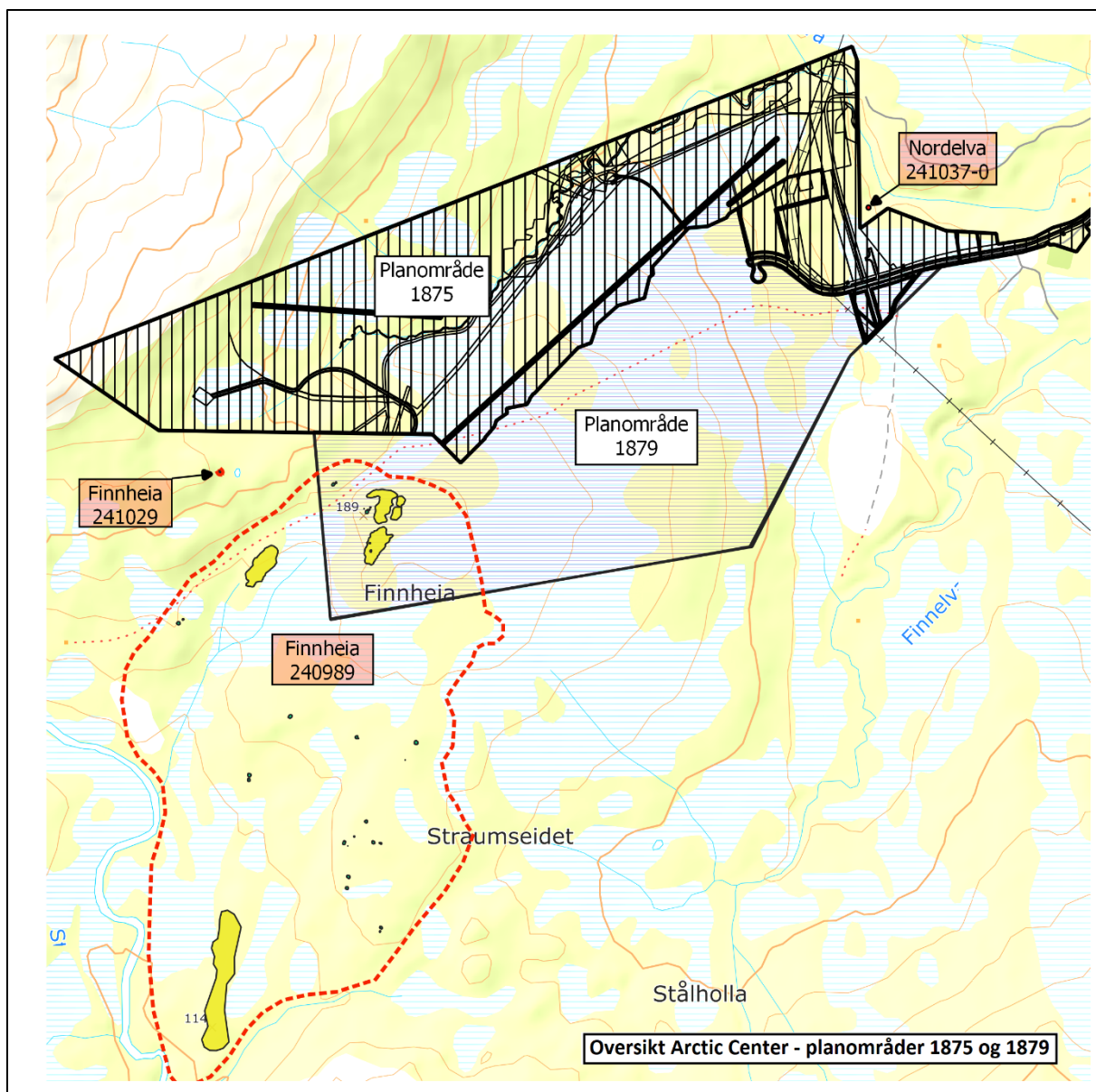
Kulturmiljøet defineres ut fra de sammenhengende reindriftssamiske boplassene og gjerdeplassene som dekker hele toppen av Finnheia. Kulturmiljøet består av stor reindriftssamisk sommerboplass med gamleboplasser, teltboplasser og gjerdeplasser. Gamleboplassene består av tufter etter boliggammer, fjøsgammer, matgammer, gjemmer, ovner og kilder. Det er også et mulig gravminne fra jernalder innenfor området.

Boplassen ligger i den sørvestlige enden av en tørr rygg som strekker seg nordøst-sørvest. Gammetufta og strukturene rundt ligger på en flate noen meter nedenfor toppen av ryggen, relativt skjermet for vind. Flaten er dekket av gress og er tydelig kulturpåvirket, noe som skiller seg fra resten av ryggen hvor vegetasjonen er dominert av lyng. Bjørk og bjørkekratt. Fuktige myrparti omkring ryggen.

Figur 33 under viser kulturmiljøet Finnheia med enkeltminner, mens i figur 34 er det en oversikt over registrerte lokaliteter og enkeltminner relatert til de enkelte planområdene.

Figur 32. Kulturmiljøet Finnheia med enkeltminner. Kilde: Askeladden.

Figur 33. Kartillustrasjon ved Jon Gunnar Blom, Sametinget (inngår i Sveen og Labba 2018:12). Oversikt over registrerte lokaliteter og enkeltminner i forhold til de aktuelle planområdene.

8.2.3 Beskrivelse

Automatisk fredete kulturminner

I Askeladden er kulturmiljøet Finnheia (KulturminneID: 240989) er oppført som et automatisk fredet kulturminne, etter Kulturminneloven av 1978 - samisk kulturminne fra år 1917 eller eldre. Kulturmiljøet består av 39 enkeltminnelokaliteter som gammetuft, Gieddi-reingjerde, Tuft, Grav, Ovn, Boplass, Brønn vannpost, Steinkonstruksjon, Beingjemme, Arran (ildsted), Melkegrop, Kilde, Depot-forråds-kammer. Sametinget befarte området sommeren 2018. I Sametingets rapport (Sveen og Labba 2018) er det også en oversikt over tidligere arkeologiske registreringer og befaringer i området, tilbake til 1980-åra. Status etter sommerens feltarbeid er 46 registrerte samiske kulturminner i det befarte området (se lister under). Alle kulturminnene har status som automatisk fredet, kfr. Kulturminneloven § 4.

Lokaliteten ID 240989 er beskrevet i en rekke historiske og etnografiske kilder fra 18- og 1900-tallet (referanser i Sveen og Labba 2018). Beboerne ble tvangsflyttet til Sverige i 1923, som følge av reinbeitekonvensjonen av 1919.

<i>Kulturminnetype</i>	<i>Antall</i>	<i>Område</i>	<i>Askeladden-id</i>	<i>Tidligere Askeladden-id</i>
Árran (etter teltboplass)	1	Nordelva	241037	
Árran (etter teltboplass)	1	Finnheia vest	240989-37	45122 Ikke gjenfunnet i 2018.
Árran (etter teltboplass)	1	Finnheia sør/vest	240989-23	45126 Ikke kontrollregistrert i 2018.
Árran (etter teltboplass)	1	Finnheia sør (Finngamheia)	240989-32	35111-1 (gammetuft med árran i vollen)
Sum árran (etter teltboplass)	4			
Borri/matgjemme	2	Fjellfoten Lille Blåmann	241029	
Borri/matgjemme	1	Finnheia nord	240987-9	
Sum borri/matgjemme	3			
Goahtesadji/boliggammetuft	4	Finnheia nord	240989-1, -3, -4, -12	1 = 127608-1, 3 = 35113-2, 4 = 35113-5, 12 = 35113-3
Goahtesadji/boliggammetuft	11	Finnheia sør (Finngamheia)	240989-18, -19, -21, -23, -24, -26, -28, -30, -32, -33, -34	18 = 72524-1, 19 = 54919-1, 21 = 45124-1, 23 = 45126-2 (ikke kontrollregistrert i 2018), 24 = antatt nyregistrering, 26 = 25258-1, 28 = 25258-2, 30 = antatt nyregistrering, 32 = 35111-1, 33 = 35111-2, 34 = 45123-1
Sum goahtesadji/boliggammetuft	15			
Skolegammetuft	1	Finnheia vest	240989-16	

<i>Kulturminnetype</i>	<i>Antall</i>	<i>Område</i>	<i>Askeladden- id</i>	<i>Tidligere Askeladden-id</i>
Mindre tuft ved boliggamme	2	Finnheia nord	240989-5, -13	5 = 35113-6, 13 = nyregistrering
Mindre tuft ved boliggamme	2	Finnheia sør (Finngamheia)	240989-25, -35	
Mindre tuft ved skolegamme	1	Finnheia vest	240989-17	
Sum mindre tuft ved større gamme	5			
Rektangulær tuft ved boliggamme	2	Finnheia sør (Finngamheia)	240989-25, 240989-39	
Steinlegning (syllsteiner)	1	Finnheia nord	240989-2	
Steinlegning (syllsteiner)/ kombinert med gjemme	1	Finnheia sør	240989-29	
Sum steinlegning (syllsteiner)	2			
Steinkonstruksjon (antatt grav)	1	Finnheia nord	240989-14	35113-4
Steinkonstruksjon (uviss funksjon)	1	Finnheia sør (Finngamheia)	240989-22	45124-2
Ovn	1	Finnheia sør (Finngamheia)	240989-20	54919-2
Gjemme i/inntil jordfast stein	2	Finnheia sør (Finngamheia)	240989-29, -31	
Vannkilde	2	Finnheia sør (Finngamheia)	240989-27, 240989-38	
Gieddi/gjerdeplass	4	Finnheia nord	240989-8, -9, -10, -11	
Gieddi/gjerdeplass	1	Finnheia vest	240989-15	
Gieddi/gjerdeplass	1	Finnheia sør	240989-36	477791-1 (ikke kontrollregistrert i 2018)
Sum gieddi/gjerdeplass	6			

Melkegrop 1 Finnheia nord 240986-6

Sum registrerte kulturminner 46 Finnheia

Kilde: Sveen og Labba 2018:13-15.

Kulturminnetype	AskeladdenID	Beskrivelse
Gammetuft	240989-1	Oval gammetuft, orientert nordøst-sørvest. Ytre mål: 4,5m x 5,5m. Tufta fremstår tydelig, og har en steinsatt voll som er delvis overgrodd. Denne er spesielt tydelig i nordøst, mens den i sørvest fremstår noe omrotet. Steinsatt árran, ikke helt sentralt plassert. I dag er tre av ildstedsteinene synlige, men flere kjennes under torva. Det vokser flere bjørkekratt i tufta. Nordvest for gammetufta ligger et par groper med uvis funksjon, men slike går igjen på mange av boplassene i området. Kan kanskje være melkegroper. I nordøst ligger en liten steindunge. Det kan være utkastet stein fra den omrotete delen av tufta, eller et fundament til en forrådsgamme.
Tuft	240989-2	Kvadratisk fundament, trolig til forråds- eller geitegamme. Som på flere av boplassene, er det større steiner som markerer hjørnene. Her finnes det tre slike hjørnesteiner. Ikke påvist kull ved stikk med jordbor. Ytre mål: 2m x 2m. Gressbevokst.
Gammetuft	240989-3	Stor, sirkulær gammetuft med ytre mål 7 x 8 m. Vollene er svakt synlige og består for det meste av overgrodde og delvis synlige steiner. Vollen er tydeligst i nord og øst, litt mer diffus ellers og antagelig litt omrotet. Det stikker steiner etter árran opp midt i tufta (árran forstyrret). Ved stikk med jordbor påvist feit jord og trekull i tufta. I den senere tid har det blitt etablert bålplasser på stedet. Disse har brent seg ned i den østlige vollen og skadet den. Like ved gammetufta er det en rekke andre strukturer, noen antagelig samtidig med tufta, mens andre trolig er eldre. Det er et tydelig sammenhengende boplassmiljø med gjerdeplasser litt øst for boplassen.
Gammetuft	240989-4	Svakt markert, rund gammetuft på 6 m i diameter. Ligger vegg i vegg med gammetuft -3. Vollhøyde inntil 0.20 m, vollbredde inntil 1,5 m. Lyng- og gressbevokst. Sentralt plassert og helt overgrodd sirkulær árran, ca 80cm i diameter. Trekull påvist. Antatt eldre enn tuft -3 og noe forstyrret. Steinene i vollen ser ut til å ha blitt omrotet.
Tuft	240989-5	Nedgravd rektangulær tuft, orientert nordøst-sørvest. To synlige steiner i den sørlige siden. Måler ca 2 x 4m, ca 10 cm dyp. Vokser et stort bjørketre i det nordøstlige hjørnet. Kan stamme fra et stabbur eller en matgamme.
Melkegrop	240989-6	Rektangulær grop beliggende i den nordvestlige enden av en naturlig søkk som strekker seg nordvest-sørøst. Gropa er orientert samme vei. Virker som den naturlige

		forsenkningen er bearbeidet ytterligere. En stein stikker opp i dagen i den sørvestlige kanten. Mål: ca 1m x2m. Dybde: ca 30 cm.
Matgjemme	240989-7	Tilnærmet kvadratisk struktur med 0.80 m lange sider. Består av jordfaste stein og en overgrodd helle på toppen. Under hella dannes det et lite rom mellom steinene. Strukturen har en luftig beliggenhet ut mot kanten av ryggen.
Gieddi	240989-8	Slette med relativt slett mark, mye gress og hvite, ranke bjørketrær. Avgrenses i nord av skråning ned til myr, i vest av toppen med boplassområdet, sørover ryggen av vegetasjonsskifte. Nytt avgrenset gjerdeområde ligger like S for denne, samt et par mindre gjerdeområder like Ø.
Gieddi	240989-9	Mindre reingjerde, mulig melkeplass.
Gieddi	240989-10	Mindre reingjerde, mulig melkeplass.
Gieddi	240989-11	Avgrenset av en liten myr i vest. Mot øst fortsetter frodig vegetasjon av grønn gressvekst ned mot myra.
Gammetuft	240989-12	Rund, svakt markert gammetuft med en diameter på 5,20 meter og delvis synlig árran. Den er overgrodd med gress, lyng og mose. Einerkratt i nordvollen. Åpen bjørkeskog rundt. Tufta ligger for seg selv ytterst på flaten, mot vestskråningen ned til myrdragene mot elva.
Tuft	240989-13	Gressbevokst nedgravning/søkk med mosegrodde steiner rundt. Oval form, måler ca. 2 x 2,5m. Mulig fjøsgamme/forrådsgamme
Grav	240989-14	Steinsamling bestående av 9 synlige hodestore og større steiner, tydelig plassert i avlang form orientert SV-NØ, ca 2,5 x 1m. En stein ligger på utsiden i hver ende. Andre steiner ligger under torva, og noen steiner ligger tilsynelatende for seg selv og det er uvisst om det hører til/har tilhørt denne konstruksjonen. Bevokst med lyng, mose og litt gress
Giddi	240989-15	På en NV-SØ-gående rygg. Avgrenset av et større myrparti mot SØ, samt myrlige områder NV. Frodig vegetasjon og rettvekste bjørketrær.
Gammetuft-Skolegammen	240989-16	Stor sirkulær gammetuft med tydelig, litt omrotet ildsted. Noen store steiner på gulvflata og det vokser litt kratt i tufta. Ca 8m x 9m, med opp til 1,5m brede voller. Ligger på en frodig, gressbevokst flate med bjørkeskog og noen større steiner. Flere mulige spor av forrådsgammer, groper o.l.
Tuft	240989-17	Mulig tuft fra forrådsgamme, omtrent 3m diameter. Andre spor etter lignende/mindre strukturer finnes i området rundt skolegammen.
Gammetuft	240989-18	Sirkulær gammetuft som måler ca 7m i diameter. Vollen er tydelig bortsett fra på østsiden hvor den blir mer diffus. Muligens kan inngangen ha vært her. Tydelig, men litt omrotet árran. Kan virke som at det går to steinlagte armer fra ildstedet i sørlig retning. Det vokser bjørkekratt på nesten hele vollen. Tydelig grop i sørvest. Denne ligner de andre gropene som ligger utenfor gammetuftene i

		området. Bevekst med mose, lyng, gress og bjørk.
Gammetuft	240989-19	Rund gammetuft med ytre diameter 7,7m, indre diameter 4,1m. Ca 0.20m høy voll, mest synlig mot nordvest. Ildsted i midten med noen synlige steiner, tydelig inngang møt SØ. Tufta er bevekst med gress og noe lyng, men godt markert i terrenget.
Ovn	240989-20	Ovn med store, flate steiner, sammenrast. Ligger rett utenfor inngangen.
Gammetuft	240989-21	Gammetuft med synlige voller og ildsted i midten. Bjørkekratt rundt vollen og inne i tufta. Ellers gjengrodd av mose og lyng. Sirkulær, 8,6m ytre mål, 5,7m indre mål. Vollen er steinsatt opp mot 30cm i høyde, noen synlige steiner. Utydelig voll mot NØ. Omrotet ildsted i midten, med mulig bearpmehat. Grop ca 3m vest for tufta. 1-3mulige groper 10-15m nord for tufta, og flere gieddar i området.
Grav	240989-22	Rund-oval røys på ca. 1 - 1,5m diameter og 0,2m høy. Består av stablede, hodestore steiner, dekt av mose.
Teltboplass-gammetuft	240989-23	Lengst i N: K1 - Teltboplass, synliggjøres av et ildsted bestående av 8 hodestore stein, som en gang i tiden er forstyrret og nå ligger noe ustrukturert på det høyeste punktet på kollen. Ved prøvestikk mellom steinene fremkom trekull 5 cm under bakken. Ca 200 m SSØ for k1: K2 - Gammetuft, rund, diameter 5,5 m, omkranses av en svak 0,5 m bred og 0,1 m høg voll. Ildsted er ikke synlig. Tufta er tett bevekst med 6-7 m høge bjørk, med undervegetasjon gress. Tufta er meget svakt markert i terrenget.
Gammetuft	240989-24	Gammetuft med solid og svært tydelig voll. Det stikker opp relativt store steiner i vollen. I midten av tufta er det er bjørkekratt som sannsynligvis vokser i årran. Tufta er sirkulær og måler ca 6m i diameter. Bevekst av gress, mose og lyng. Bjørk langs vollen. Grop utenfor i vest.
Gammetuft	240989-25	Tilsynelatende en rektangulær tuft. Markert voll i nord og vest, litt mer utydelig i sør, men mangler i øst. Tufta måler ca 5m x 4,5m. Ved stikk med jordbor i gulvflata ble det påvist et markant rødbrent jordlag, samt et fett sort jordlag. Det har vi ikke sett i noen av de andre tuftene i området. I skriftlige kilder står det at det skal ha vært noen enkelte tømmerhus på Finnheia/Finngamheia. Muligens kan dette være tufta av et av disse. Formen skiller seg helt fra andre tufter i området. Bevekst med gress, lyng og bjørk
Gammetuft	240989-26	Gammetuft på 6m i diameter, tydelig årran i midten. Stein på gulvflaten. Vollen er tydelig, men noe ujevn på østsiden. Bevekst med gress, mose og bjørkekratt.
Vannkilde	240989-27	Vannkilden er rund og har en diameter på 2,10 meter og en dybde på ca 1,15 meter. Veggen og bunnen er steinsatt, men stein er også kastet rett på utsiden av kilden på vestlig side. Størrelsen på steinene er rundt 60- 70 cm. Kantene er delvis gjengrodd av lyng og mose

Gammetuft	240989-28	Rund og synlig gammetuft med en diameter på 6 m. Den ligger i midten av et bjørkekratt og er dekket av langt gress.
Stein med steinstruktur	240989-29	Jordfast stein på 4,5m og 0,8m høy. Inne i en sprekk i steinen ligger det et skår av en jerngryte. På vestsiden av steinen er det to rekker av stein. De strekker seg omtrent på 2m ut fra steinen mot vest, ca 1,5m fra hverandre. Mulig fundament for en mindre struktur. Steinen har også blitt tolket som offerstein.
Gammetuft	240989-30	Rund gammetuft, 5-5,5m i diameter. Har et lite arran. Ingen synlig voll i overkant, mest synlig i nedkant. Fremstår som en gressgrodd flate med einerkratt i ytterkant.
Beingjemme	240989-31	Funn av margkløyvde bein ved en stein. Ligger i et område med flere gammetufter.
Gammetuft	240989-32	Synes som et gressgrodd søkk, 6-7m i diameter. Tydelig arran i sørvollen, markant trekullsjikt. Steinpakning i øst. Mulig sekundær bruk som teltboplass.
Gammetuft	240989-33	Rund gammetuft på ca 5,5m i diameter. Markant forhøyning i V-vollen, mulig sammenrast. Ingen synlig arran, men trekull er påvist i midten av tufta. Einer- og bjørkekratt i vollen. SØ for gammen er det en forhøyning av steiner, mulig fundament for en mindre struktur.
Gammetuft	240989-34	Tydelig tuft, ca 6m i diameter. Kraftige voller på rundt 1,5m bredde, sammenrast. Antydning til inngang mot N. Bevokst med gress og mose, bjørkekratt i vollene. Overgrodd/forstyrret arran.
Gammetuft	240989-35	Liten rund tuft, ca 3m i diameter. Mosegrodd med antydning til voller. Mulig geitgamme.
Gammetuft	240989-36	På en N-S-gående rygg, ca 200m fra Straumselva.
Teltboplass	240989-37	K1 - teltboplass, synliggjøres av et rektangulært ildsted, bestående av 7 hodestore stein med ytre mål 1,1 x 0,7 m, orientert i Ø/V-retning. Ildstedet er sterkt overgrodd med lyng og mose, men er likevel godt markert i terrenget. Et 5 m høgt tre vokser 1 m NV for ildstedet.
Tuft (stabbur?)	240989-38	Tuft med rektangulær form ved boliggamme. Har rektangulær form og måler ca. 2 x 4 m. De største steinene står i hjørnene. Det er stein over hele flaten, så kulturminnet kan ha vært en grunnmur eller et fundament til et stabbur av den typen som er beskrevet i kildene (tømret hus). Kulturminnet ligger ytterst på boplassflaten, ut mot skråningen til myra. Er bevokst med gress, mose og bjørkekratt.
Vannkilde	240989-39	Kilden ligger ved foten av den vestvendte skråningen opp mot boplassområdet på Finngamheia. Den består av et oppkomme som ser ut til å være gravd fram og rensket opp. Steiner ser ut til å være plassert langs kanten. Selve oppkommet har en avlang form på ca. 1 meters bredde og er omgitt av en halvbueformet voll opp mot skråningen. Fra oppkommet renner en kildebekk nedover i retning elva.

Kilde: Askeladden – nasjonal kulturminnedatabase, sist lest 28.09.2018.

8.2.4 Verdi

Den reindriftssamiske sommerboplassen med gammetufter og gjerdeplasser mm. i Rávdnjevággi/på Finnheia (Askeladden-ID 240989) utgjør et sammenhengende kulturmiljø. Kulturmiljøet er i kraft av sin alder automatisk fredet, noe som innebærer forbud mot inngrep og vern mot alle tiltak "som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme (...) eller fremkalle fare for at dette kan skje" (kulturminneloven § 3). Automatisk fredete kulturminner har per definisjon nasjonal verneverdi.

Tromsø museum sa i sin første uttalelse til planforslaget at man «*anser området som så verdifullt ut fra flere verneverdier, basert på både vitenskapelige og allmenne interesser, at det her vil vurderes en områdefredning etter Lov om kulturminne § 21. Det vil skje i samarbeid med Miljøverndepartementet*» (brev til Tromsø kommune av 14.03.1983). Finnheia representerte en historisk kjent reindriftssamisk boplasslokaltet med stor tetthet av kulturminner og stor variasjonsbredde; hele området var i bruk og kan sammenlignes med en landsby med alle sine aktiviteter.

Delområdet er et helhetlig kulturmiljø som er karakteristisk for samisk/etnisk gruppe og som er sjeldent/unikt. Sametinget nevner i rapporten 'Kulturminneundersøkelser Rávdnjevággi/Finnheia, Sállir/Kvaløya, Tromsø kommune Geassi/Sommeren 2018' at kulturmiljøet har nasjonal verneverdi, høy historisk verdi (tvangsflyttingen som nasjonal historisk hendelse og tidsskille), høy identitetsverdi (kulturminnene dokumenterer reindriftssamisk bruk over lang tid), og pedagogisk verdi (tilgjengelighet og nærhet til byen) vitenskapelig verdi (kilder til samisk historie) (Sveen og Labba 2018:57-61).

Kriterier for verdisetting er angitt i Tabell 3 i avsnitt 6.7 over (etter Statens vegvesens Håndbok V712, 2018:179). Verditabellen er delt inn i to nivåer: Kulturminnenivå og Landskapsnivå. På kulturmiljønivå er «betydning for kulturell eller etnisk gruppe» en verdi som i denne utredningen knyttes opp til identitet, spesifikt relatert til reindriftssamisk kulturhistorie. I det følgende utdypes identitetsverdi, pedagogisk verdi og vitenskapelig verdi/kildeverdi som utgangspunkt for en samlet verdivurdering:

Identitetsverdi:

I rapporten angis sommerboplassen å ha høy identitetsverdi for dagens etterkommere til samene som engang bodde på Rávdnjevággi/Finnheia (Sveen og Labba 2018:60-61). Med tvangsflyttingen ble Karesuandosamene bortdefinert fra norskekysten og fra det nyetablerte nasjonale fellesskapet, og definert som «svensk flyttlapp». Elin Anna Labba kommenterer dette slik: «*För samerna själva var medborgarskapet mer administrativt än identitetsskapande. Trots att de samer som flyttade till norska kusten formellt var svenska medborgare, uppger många att de kände sig mer hemma vid norska kusten, eftersom sommarboplatserna var av mer permanent karaktär än vad vinterbeteslanden var (...) Att de renskötande samerna inte såg sig som svenskar, visade sig också genom deras språk-kunskaper. De talade nordsamiska, kunde oftast också finska och lite norska, men hade bara begränsade kunskaper i det svenska språket*» (Sveen og Labba 2018:61).

Beskrivelser i intervjudelen av rapporten understreker betydningen av sommerboplassen for de som lever i dag. Flere familiemedlemmer eller barn og barnebarn har besøkt plassen, men først fra og med 1960- og 70-årene da det var mulig å reise til Kvaløya grunnet bedre kommunikasjonsmuligheter (Sveen og Labba 2018:48). Mange fortellinger og sitater illustrerer identitetsverdien, for eksempel et utsagn fra en av samene som ble tvangsflyttet og som besøkte plassen i 1970/80-åra. Han forteller

om hvordan terrenget var endret i løpet av de 50 år som hadde gått siden han forlot området: «*Men kåtaplatserna syns tydligt, de känner man igen. Det är så trevligt att gå här, där man en gång bott. Det var då verkligen roligt att vara här igjen*» (Sveen og Labba 2018:48). Et annet eksempel er en mann som besøkte plassen for første gang da han fylte 70 år, og reisen dit fikk han i presang fra sin familie: «*Kulturen måste vara kvar. Barn och barnbarn kan fara dit och se platsen, och berätta*». (Sveen og Labba 2018:49).

Pedagogisk verdi:

Siden sommerboplassen er så godt bevart og mangfoldig og kildene til bruken så rike, har lokaliteten høy pedagogisk verdi. I reindrifta og lokalt har det siden tvangsflyttingen i 1922 vært en kontinuerlig kunnskapsoverføring på stedet. Folk har fortalt barn, barnebarn og slektninger om kulturminnene og videreformidlet personlige minner om dem som bodde der. Også formell kunnskapsoverføring har funnet sted. Lokaliteten har vært brukt i undervisningssammenheng av UiT- Norges arktiske universitet, i forbindelse med feltkurs for arkeologistudenter (2010) og som åsted for kulturminnevandring i regi av Tromsø Museum (2009). Gáisi Giellaguovddáš/språksenter ved Tromsø kommune har også arrangert tur dit (2011) (Sveen og Labba 2018:60).

Vitenskapelig verdi/kildeverdi

Det foreligger både skriftlige, arkeologiske og muntlige kilder til sommerbosettingen i Rávdnjevággi/på Finnheia. Dette gir en sjelden mulighet til å studere reindriftshistorien fra mange ulike perspektiv og problemstillinger. Siden det samiske samfunnet tradisjonelt har overført kunnskap om fortiden muntlig og i praksis, har de historiske kildene vært skrevet av andre, slik som (i dette området) skogfunksjonærene Barth (1915) og Ruden (1911) og forfatterne av reinbeitekommisjonene. De skriftlige kildene representerer gjerne majoritetssamfunnets og statens syn på reindrifta. Kulturminnene er følgelig primærkilder til samisk historie og dermed av ekstra stor betydning for det samiske samfunnet. De arkeologiske kulturminnene i Rávdnjevággi/på Finnheia gir adgang til en forståelse av den samiske fortiden basert på hva samene selv har etterlatt seg, både av materielle og immaterielle kulturspor. Med de muntlige overleveringene får vi i tillegg adgang til historien på individnivå (Sveen og Labba 2018:59-60).

Samlet verdivurdering

Kulturmiljønivå: Kulturmiljøet utgjør et helhetlig miljø som er karakteristisk for samiske/etniske grupper og som er sjelden/unikt. Det reindriftssamiske kulturmiljøet Finnheia har nasjonal verneverdi, i egenskap av å være automatisk fredet. Kulturmiljøet vurderes å ha stor pedagogisk, identitets- og vitenskapelige verdier.

Landskapsnivå: Kulturmiljøet inngår i et større reindriftssamisk kulturlandskap. Kulturlandskapet rundt kulturmiljøet vurderes å ha svært stor verdi for reindrift og friluftsliv og har kulturhistorisk kontinuitet. Verdien ligger i helheten og sammenhengen, og i det mangfold av samiske kulturminner som er representert innenfor området.

Den samlede vurderingen er at kulturmiljøet har **svært stor verdi**.

8.2.5 Tiltakets påvirkning og konsekvens

0a-alternativet

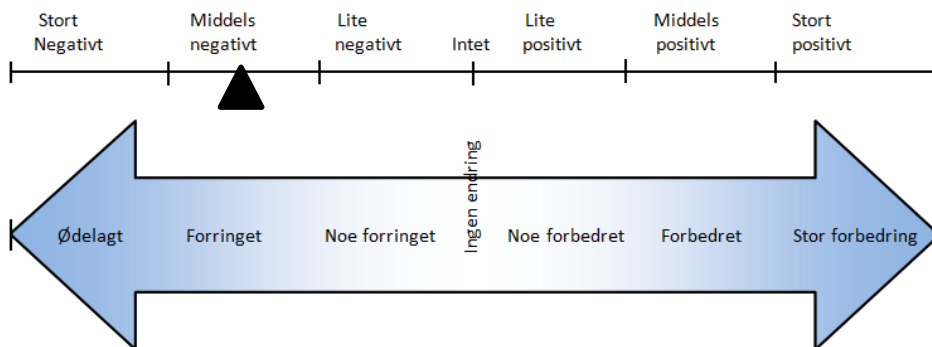
0a- alternativet omfatter i tillegg til dagens situasjon også forventede endringer ved realisering av veg og alpinanlegget.

På kulturmiljønivå vil 0a- alternativet ikke ha direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. Allikevel kan kulturminneverdier komme til skade grunnet aktivitet i anleggs- og driftsfasen til vei og alpinanlegg, noe som kan medføre en varig tilstandsendring. 0a-alternativet vil indirekte kunne påvirke kulturmiljøet og det omkringliggende landskapet.

På landskapsnivå vil 0a-alternativet fragmentere det kulturhistoriske landskapet og skape en barriere både for mennesker og dyr. Som en indirekte innvirkning vil tiltaket virke visuelt skjemmende og vil forringe den helhetlige opplevelsen og forståelsen av landskapet.

Tiltakets påvirkning vurderes samlet sett som **noe forringet/forringet**

Verdien er svært stor og konsekvensen blir **middels negativ**

Konsekvens: middels negativ (--)

0b-alternativet

0b-alternativet omfatter i tillegg til dagens situasjon også forventede endringer ved realisering av 'alpinanlegget og hotelltomta'. 0b-alternativet vil påvirke direkte og indirekte inn på kulturmiljøet og omkringliggende landskapet. Direkte innvirkning vil være ødelegging av kulturmiljøet, mens indirekte innvirkning vil virke visuelt skjemmende og vil forringe den helhetlige forståelsen.

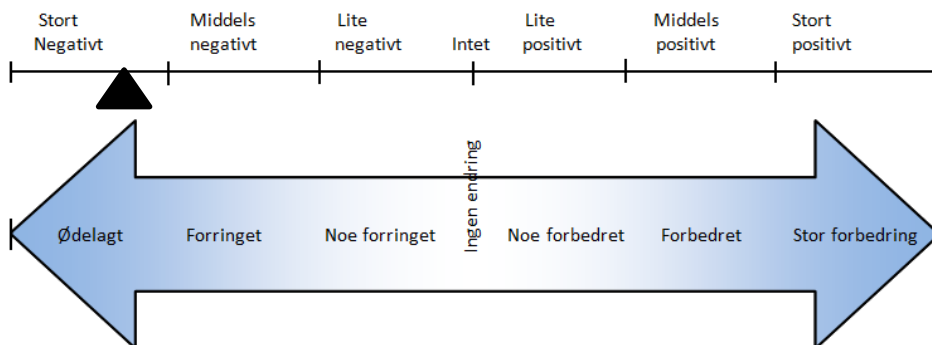
På kulturmiljønivå vil tiltaket bidra til ødeleggelse av store deler av kulturmiljøet. 0b-alternativet kommer i direkte konflikt med kulturminneverdier og et kulturmiljø som i sin helhet står i fare for å ødelegges. Tiltaket vil forventes å ødelegge 14 enkeltminner som gieddier/reingjerdeplasser, gammetufter og boplassrelaterte strukturer (se figur 39). Det regulerte hotellområdet i gjeldende reguleringsplan 1879 deler kulturmiljøet i nordre del. Gjennom tidligere reguleringsplaner er det ikke gitt dispensasjon i henhold til kulturminneloven § 8 fjerde ledd for bygging av hotell på Finnheia. Det er forutsatt at kulturminnene skal bevares. Bebyggelsen skal vike ved konflikt med kulturminnene (jfr. brev fra Riksantikvaren til Sametinget av 18.01.2018).

På landskapsnivå vil tiltaket bidra til å ødelegge og sterkt redusere verdien til det nasjonalt viktige kulturmiljøet Finnheia. Realisering av alpinanlegg vil nødvendigvis medføre at den automatisk fredede sommerboplassen (ID 240989) ikke lenger ligger i sitt opprinnelige miljø. Landskapet vil bli varig endret. Den historiske lesbarheten vil reduseres, og tiltaket vil svekke sammenhenger mellom

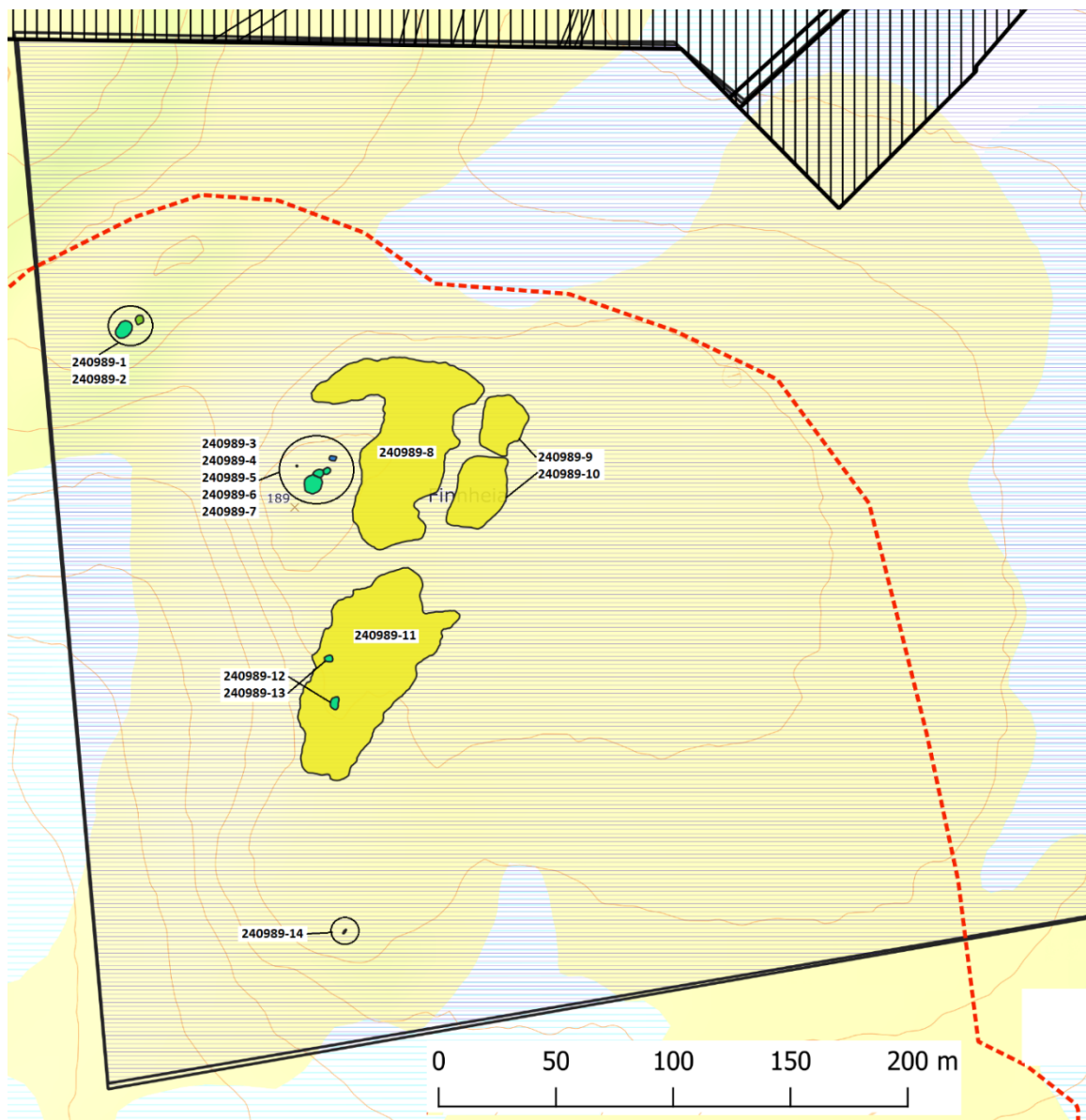
dette kulturmiljøet og omgivelsene. Tiltaket splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten og forståelsen av sammenheng. Ob-alternativet vil føre til forringelse av kulturlandskapet som er identifisert som regional viktig området for friluftsliv, kulturarv og reindrift. I tillegg kommer det regulerte hotellområdet i gjeldende reguleringsplan 1879 i konflikt med Hensynssone reindrift H 520_23. Sone med særlig hensyn til reindrift i reguleringsbestemmelser tilsier følgende: 'Ved behandling av søknad om tiltak eller reguleringsplanlegging skal hensyn til reindriften vektlegges før søknaden avgjøres og tiltaket kan gjennomføres'.

Tiltakets påvirkning vurderes som **sterk forringet/ødelagt**

Verdien er svært stor og konsekvensen blir **stor negativ**

Konsekvens: stor negativ (---)

Figur 34. Kartillustrasjon ved Jon Gunnar Blom, Sametinget (inngår i Sveen og Labba 2018:18). De gule feltene viser gieddier/reingjerdeplasser, de grønne gammetufter og boplassrelaterte strukturer. Den svarte linjen viser plangrensen og området der hotellområdet er regulert i gjeldende reguleringsplan 1879.

Alternativ 1

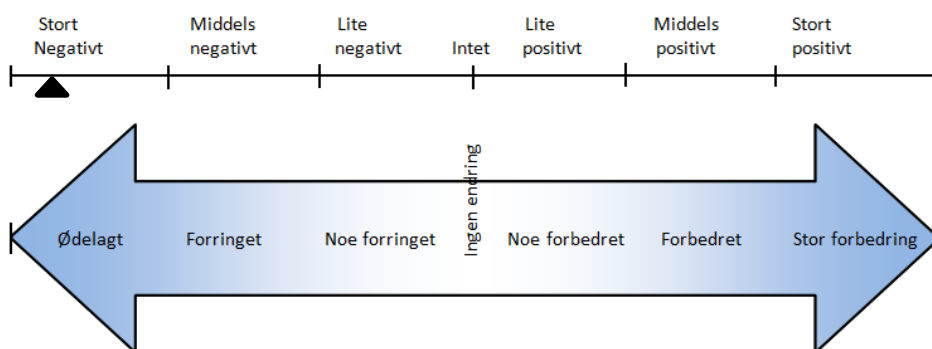
På kulturmiljønivå: Alternativ 1 kommer i direkte konflikt med kulturminneverdier og et kulturmiljø som i sin helhet står i fare for å ødelegges. Det regulerte hotellområdet i gjeldende reguleringsplan 1879 deler kulturmiljøet i nordre del. Alternativ 1 er maksimal utnyttelse av planområdet. I forhold til Ob-alternativet og alternativ 2 vil alternativ 1 medføre en større påvirkning på kulturmiljøet. Med den høye arealutnyttelsesgraden planene for Arctic Center legger opp til, vil kulturminnelokaliteten kunne bli utsatt for skade, slitasje og økt press. Økt ferdsel vil kunne innebære varige endringer på kulturmiljøet. Alternativ 1 vil skape barrierer i større grad med hensyn til den helhetlige forståelsen av kulturmiljøet.

På landskapsnivå vil alternativ 1 bidra til å ødelegge og sterkt redusere verdien til det nasjonalt viktige kulturmiljøet. Tiltaket splitter opp det kulturhistoriske landskapet og vil sterkt redusere

lesbarheten og forståelsen av kulturmiljøets landskapskontekst. På grunn av høyere og økt utnyttelse, vil alternativ 1 skape større visuell påvirkning enn Ob-alternativet og Alternativ 2 og vil forsterke barrierer i større grad med hensyn til den helhetlige forståelsen av kulturlandskapet i planområdet og i influensområdet. Alternativet 1 vil føre til forringelse av kulturlandskapet som er identifisert som et regionalt viktig område for friluftsliv, kulturarv og reindrift. I tillegg kommer det regulerte hotellområdet i gjeldende reguleringsplan 1879 i konflikt med Hensynssone reindrift H 520_23. Sone med særlig hensyn til reindrift i reguleringsbestemmelser tilsier følgende: 'Ved behandling av søknad om tiltak eller reguleringsplanlegging skal hensyn til reindriften vektlegges før søknaden avgjøres og tiltaket kan gjennomføres'.

Tiltakets påvirkning vurderes som **sterkt forringet/ødelagt**.

Verdien er svært stor og konsekvensen blir **svært stor negativt**

Konsekvens: svært stor negativ (----)

Alternativ 2

På kulturmiljøet vil alternativ 2 bidra til ødeleggelse av store deler av kulturmiljøet. Alternativ 2 kommer i direkte konflikt med kulturminneverdier og et kulturmiljø som i sin helhet står i fare for å ødelegges. Det regulerte hotellområdet i gjeldende reguleringsplan 1879 deler kulturmiljøet i nordre del. Sammenlignet med 0a og Ob-alternativet vil alternativ 2 føre til en større visuell påvirkning på kulturmiljøet. På grunn av høyere og økte utnyttelse, vil alternativ 2 skape større visuelle påvirkninger og vil forsterke barrierer i større grad med hensyn til den helhetlige forståelsen av kulturmiljøet.

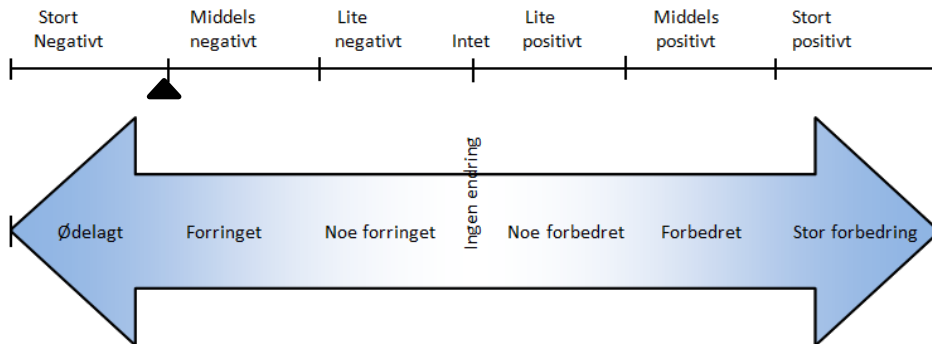
Sammenlignet med Alternativ 1, er Alternativ 2 en moderat utbygging. Dette er begrunnelsen for at den negative konsekvensen vurderes som noe mindre for Alternativ 1 enn for Alternativ 2.

På landskapsnivå vil alternativ 2 bidra til å ødelegge og sterkt redusere verdien til det nasjonalt viktige kulturmiljøet. Tiltaket splitter opp det kulturhistoriske landskapet og vil sterkt redusere lesbarheten og forståelsen av sammenheng. På grunn av høyere og økte utnyttelse, vil alternativ 2 skape større visuell påvirkning og vil forsterke barrierer i større grad med hensyn til den helhetlige forståelsen av kulturlandskapet i planområdet og i influensområdet. Alternativet 2 vil føre til forringelse av kulturlandskapet som er identifisert som et regional viktig område for friluftsliv, kulturarv og reindrift. I tillegg kommer det regulerte hotellområdet i gjeldende reguleringsplan 1879 i konflikt med Hensynssone reindrift H 520_23. Sone med særlig hensyn til reindrift i reguleringsbestemmelser tilsier følgende: 'Ved behandling av søknad om tiltak eller

reguleringsplanlegging skal hensyn til reindriften vektlegges før søknaden avgjøres og tiltaket kan gjennomføres'.

Tiltakets påvirkning vurderes samlet sett som **sterkt forringet/ødelagt**

Verdien er svært stor og konsekvensen blir **stor til svært stor negativ**

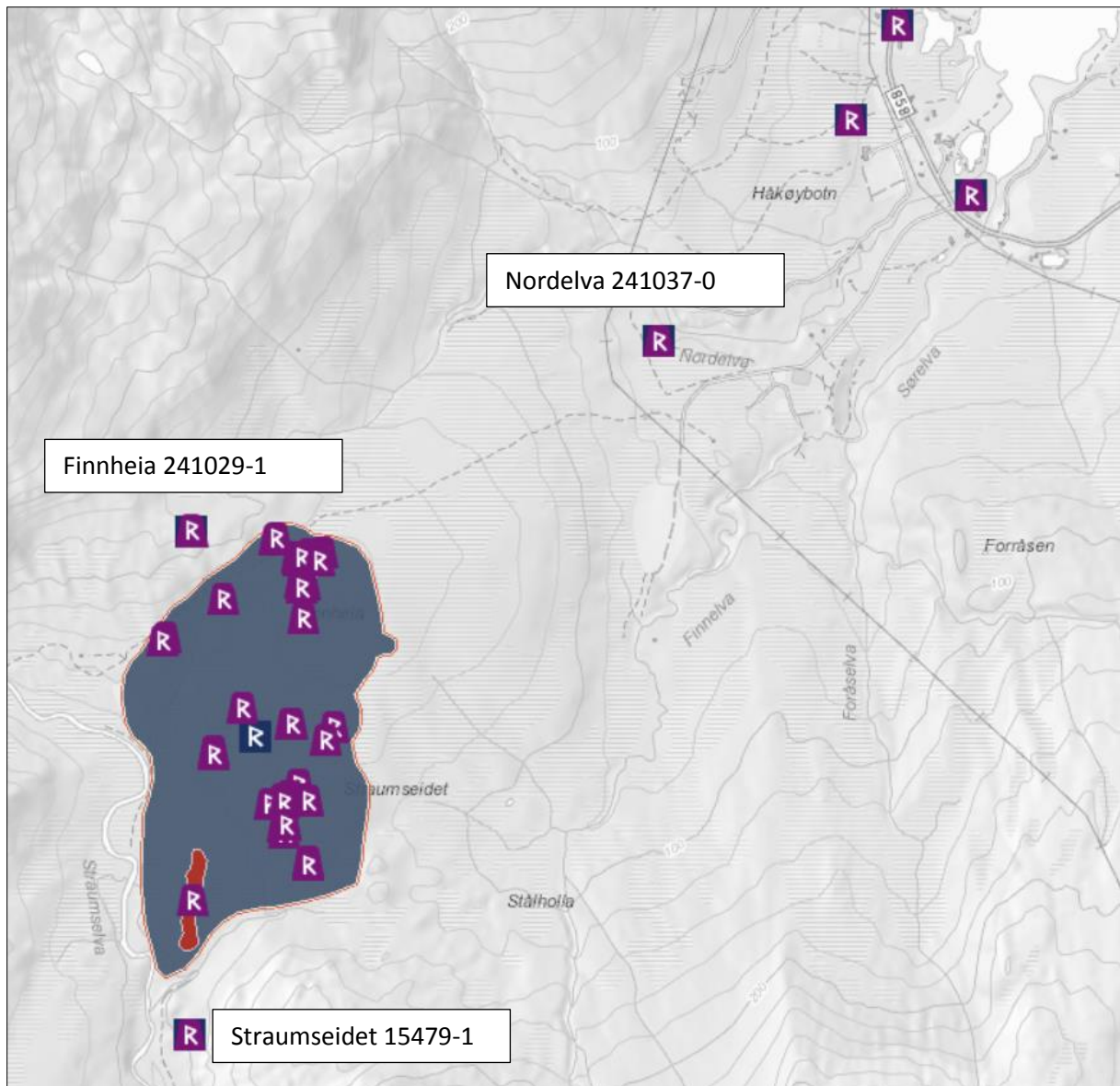
Konsekvens: stor/svært stor negativ (---/----)

8.3 Kulturmiljøer i nærområdet

Innenfor influensområdet legges det vekt på kulturminner som tiltaket vil kunne ha indirekte innvirkning på, gjennom enten inngrep eller synlighet. Grovt sett omfatter influensområdet de deler av nærområdet som vil bli vesentlig påvirket av tiltaket ved forhold som støy/forstyrrelser, brudd på visuelle sammenhenger/historiske strukturer.

Tiltaket vil øke trafikken på Håkøybotnvegen og kan derfor medføre innvirkninger på tilgrensende kulturmiljøer langs veien. Tiltaket kan også medføre en varig tilstandsendring på kulturmiljøer som grenser til planområdet. Derfor vurderes her konsekvenser for kulturmiljøer langs Håkøybotnvegen samt kulturmiljøer som grenser til planområdet.

Tre kulturmiljøer i influensområdet vurderes som følger: Finnheia ID 241029, Nordelva ID 241037, Straumseidet ID 15479.

Figur 35. De tre kulturmiljøene Finnheia ID 241029, Nordelva ID 241037 og Straumseidet ID 15479. Kilde: Askeladden.

8.3.1 Kulturmiljø Finnheia ID 241029

8.3.1.1 Verdi

På kulturmiljønivå: Kulturmiljøet består av en automatisk fredet lokalitet i form av to matgjemmer (ID 241029) i fjellskråningen opp mot Botnfjellet. Kulturmiljøet er i noen grad representativt og ligger til dels i opprinnelig kontekst knyttet til sommerboplassen ID 240989 (beskrevet over). Kulturmiljøet inneholder få elementer, men knyttes til samisk etnisk gruppe.

På landskapsnivå: Kulturmiljøet inngår i et større reindriftssamisk kulturlandskap. Kulturlandskapet rundt kulturmiljøet vurderes å ha stor verdi for reindrift og har kulturhistorisk kontinuitet.

Kulturmiljøet vurderes, på grunnlag av foreliggende opplysninger, å **ha middels verdi**.

8.3.1.2 Tiltakets påvirkning og konsekvens

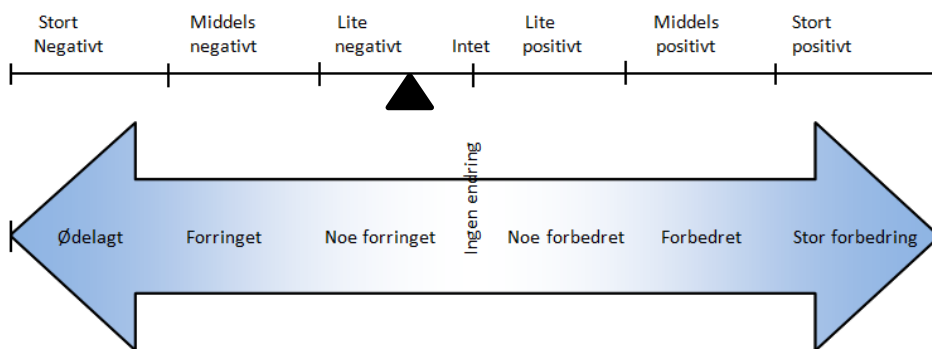
0a-alternativet

På kulturmiljønivå: Kulturmiljøet ligger en stykke fra planområdet. 0a-alternativet medfører ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. Den historiske lesbarheten vil ikke reduseres, og tiltaket vil heller ikke svekke sammenhenger mellom dette kulturminnet og omgivelsene. Kulturminneverdier kan komme til skade grunnet aktivitet knyttet til vei- og alpinutbygging i anleggs- og driftsfasen, noe som kan medføre en varig tilstandsendring.

På landskapsnivå: vei- og alpinutbygging vil føre til at det omkringliggende landskapet blir endret. Alternativ 0a vil føre til at lesbarheten av det kulturhistoriske landskapet og kulturmiljøet i noen grad blir redusert. Indirekte innvirkning vil virke visuelt skjemmende og vil forringe den helhetlige forståelsen.

Tiltakets påvirkning vurderes som **noe forringet**

Verdien er middels og konsekvensen blir **liten negativ**

Konsekvens: liten negativ (-)

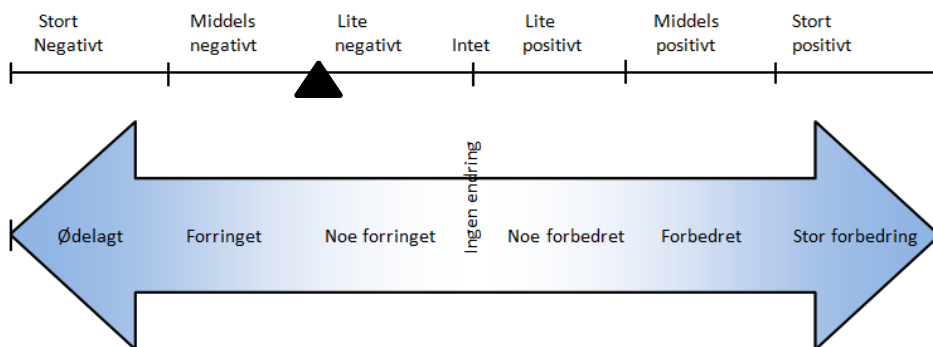
0b-alternativet

På kulturmiljønivå: Kulturmiljøet ligger en stykke fra planområdet. 0b-alternativet omfatter realisering av alpinanlegget og hotellutbygging på hotelltomta. 0b-alternativet medfører ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. I forhold til 0a-alternativet øker 0b-alternativet risikoen for forringelse av lokaliteten grunnet økt utnyttelsesgrad. Kulturminneverdier kan komme til skade grunnet aktivitet knyttet til vei- og alpinutbygging i anleggs- og driftsfasen, noe som kan medføre en varig tilstandsendring.

På landskapsnivå: vei- og alpinutbygging vil føre til at det omkringliggende landskapet blir endret. Alternativ 0b vil føre til at lesbarheten av det kulturhistoriske landskapet og kulturmiljøet i mindre grad blir redusert. Alternativ 0b vil i mindre grad svekke historiske sammenhenger mellom kulturmiljøet og det omkringliggende kulturlandskapet.

Tiltakets påvirkning vurderes samlet sett som **forringet**

Verdien er middels og konsekvensen blir **liten til middels negativ**

Konsekvens: liten til middels negativ (-/--)

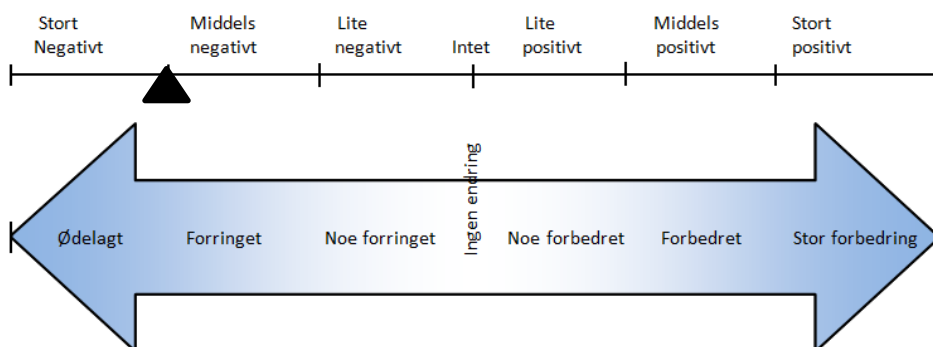
Alternativ 1

På kulturmiljønivå: Alternativ 1 er maksimal utnyttelse av planområdet. Alternativet medfører ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. Kulturminneverdier kan komme til skade grunnet aktivitet i anleggs og driftsfasen noe som kan medføre en varig tilstandsending. I forhold til 0a og 0b-alternativer og alternativ 2 vil alternativ 1 medføre en større påvirkning på kulturmiljøet og vil forsterke barrierer i større grad med hensyn til den helhetlige forståelsen av kulturmiljøet og overordnet kulturlandskap.

På landskapsnivå: Alternativet 1 vil splitte opp det kulturhistoriske landskapet på en slik måte at det vil redusere lesbarheten sterkt og i stor grad svekke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøet og det omkringliggende landskapet.

Tiltakets påvirkning vurderes samlet sett som **forringet/sterk forringet**

Verdien er middels og konsekvensen blir **middels til stor negativ**

Konsekvens: middels til stor negativ (--/---)

Alternativ 2

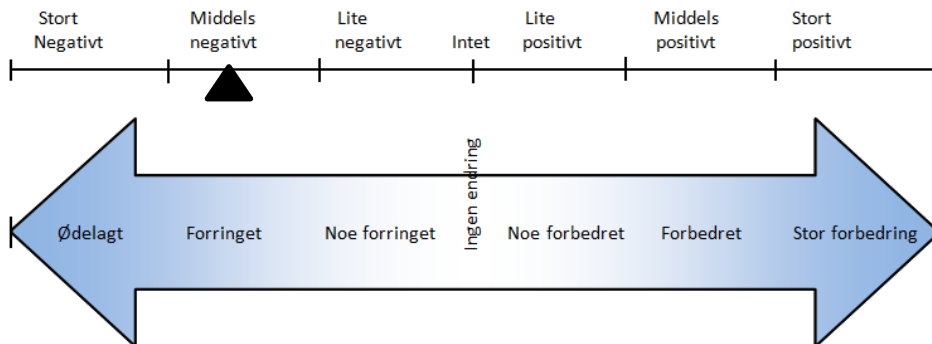
På kulturmiljønivå: Alternativet 2 medfører ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. I forhold til 0-alternativene kan alternativ 2 øke risikoen for forringelse av lokaliteten grunnet økt utnyttelsesgrad. Kulturminneverdier kan komme til skade grunnet aktivitet i anleggs- og driftsfasen noe som kan medføre en varig tilstandsending. Med den høye arealutnyttelsesgraden planene for Arctic Center legger opp til, vil bruken av området som friområde øke og kulturminnelokaliteten

dermed bli utsatt i forhold til skade og slitasje. Det planlagte tiltaket forventes derfor å kunne få middels negativt konsekvens for kulturmiljøet.

På landskapsnivå: Alternativet 2 splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer verdien på kulturmiljøet. Alternativ 2 vil svekke historiske sammenhenger mellom kulturmiljøet og det omkringliggende kulturlandskapet.

Tiltakets påvirkning vurderes som **forringet**

Verdien er middels og konsekvensen blir **middels negativ**

Konsekvens: middels negativ (--)

8.3.2 Kulturmiljø Nordelva ID 241037

8.3.2.1 Verdi

På kulturmiljønivå: Kulturmiljøet består av et ildsted med tre synlige steiner (ID 241037). Ildstedet er i regi av Sametingets undersøkelser i 2018 ¹⁴C-datert (radiologisk datert) til tidsrommet 1706 – 1915 e.Kr. og er dermed et automatisk fredet samisk kulturminne med tilknytning til den reindriftssamiske bruken av området.

Kulturmiljøet er i noen grad representativt. Kulturmiljøet inneholder få elementer, men kan knyttes til samisk etnisk gruppe.

På landskapsnivå: Kulturmiljøet inngår i et større reindriftssamisk kulturlandskap. Kulturlandskapet rundt kulturmiljøet vurderes å ha stor verdi for reindrift, og med kulturhistorisk kontinuitet.

Kulturmiljøet vurderes, på grunnlag av foreliggende opplysninger, å **ha middels verdi**.

8.3.2.2 Tiltakets påvirkning og konsekvens

0a-alternativet

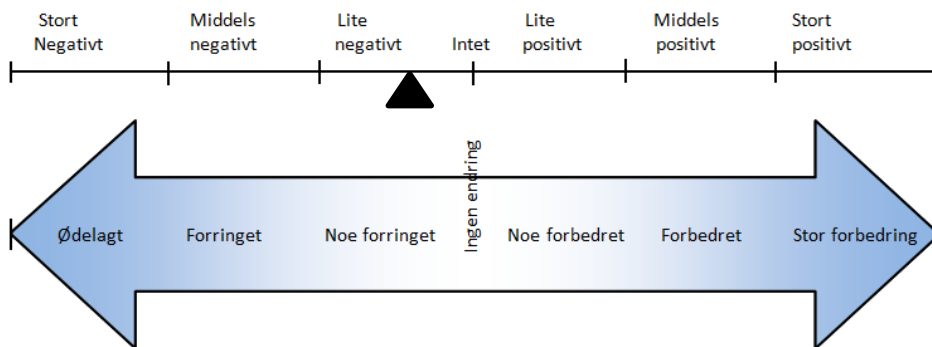
På kulturmiljønivå: Kulturmiljøet ligger en stykke fra planområdet. 0a-alternativet medfører ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. Den historiske lesbarheten vil ikke reduseres, og tiltaket vil heller ikke svekke sammenhenger mellom dette kulturminnet og omgivelsene.

Kulturminneverdier kan komme til skade grunnet aktivitet knyttet til vei- og alpinutbygging i anleggs- og driftsfasen, noe som kan medføre en varig tilstandsendring.

På landskapsnivå: vei- og alpinutbygging vil føre til at det omkringliggende landskapet blir endret. Alternativ 0a vil føre til at lesbarheten av det kulturhistoriske landskapet og kulturmiljøet i mindre grad blir redusert. Indirekte innvirkning vil virke visuelt skjemmende og vil forringe den helhetlige forståelsen.

Tiltakets påvirkning vurderes som **noe forringet**

Verdien er middels og konsekvensen blir **liten negativ**

Konsekvens: liten negativ (-)

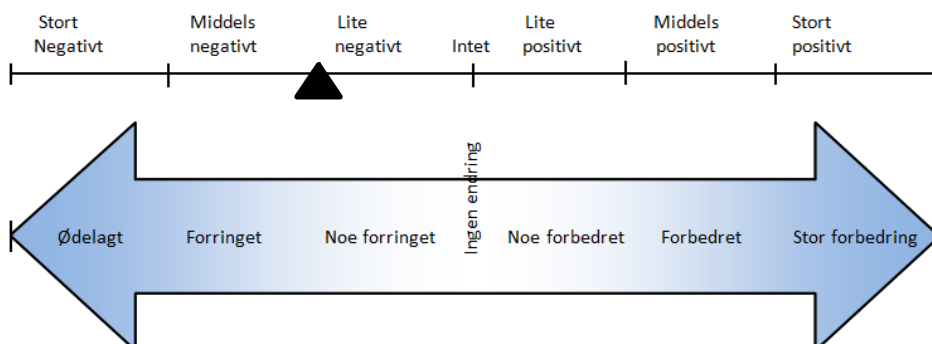
0b-alternativet

På kulturmiljønivå: Kulturmiljøet ligger en stykke fra planområdet. 0b-alternativet omfatter realisering av alpinanlegget og hotellutbygging på hotelltomta. 0b-alternativet medfører ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. I forhold til 0a-alternativet utgjør 0b-alternativet en større risiko for forringelse av lokaliteten grunnet økt utnyttelsesgrad. Kulturminneverdier kan komme til skade grunnet aktivitet knyttet til vei- og alpinutbygging i anleggs- og driftsfasen, noe som kan medføre en varig tilstandsendring.

På landskapsnivå: vei- og alpinutbygging vil føre til at omkringliggende landskapet blir endret. Alternativ 0b vil føre til at lesbarheten av det kulturhistoriske landskapet og kulturmiljøet i mindre grad blir redusert. Alternativ 0b vil svekke i mindre grad historiske sammenhenger mellom kulturmiljøet og det omkringliggende kulturlandskapet.

Tiltakets påvirkning vurderes samlet sett som **forringet**.

Verdien er middels og konsekvensen blir **liten til middels negativ**.

Konsekvens: liten til middels negativ (-/--)

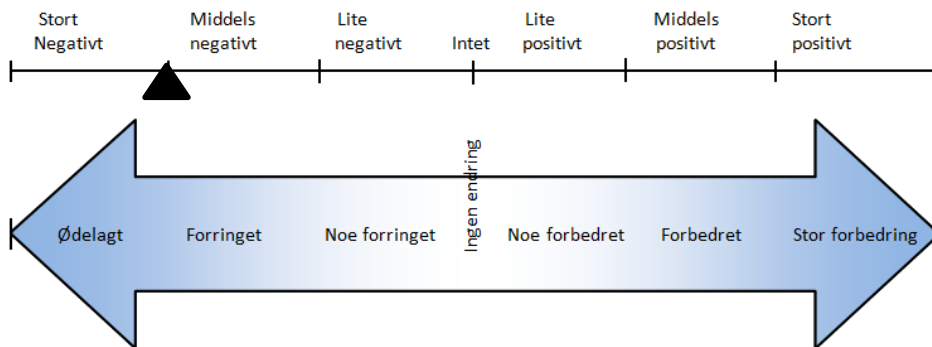
Alternativ 1

På kulturmiljønivå: Alternativet 1 er maksimal utnyttelse av planområdet. Alternativet 1 medfører ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. Kulturminneverdier kan komme til skade grunnet aktivitet i anleggs og driftsfasen noe som kan medføre en varig tilstandsendring. I forhold til 0a og 0b-alternativer og alternativ 2 vil alternativ 1 medføre en større påvirkning på kulturmiljøet og vil skape barrierer i større grad med hensyn til den helhetlige forståelsen av kulturmiljøet og overordnet kulturlandskap.

På landskapsnivå: Alternativet 1 vil splitte opp det kulturhistoriske landskapet på en slik måte at det sterkt vil redusere lesbarheten og forståelsen av historiske sammenhenger mellom kulturmiljøet og det omkringliggende landskapet.

Tiltakets påvirkning vurderes samlet sett som **foringet/sterk forringet**

Verdien er middels og konsekvensen blir **middels til stor negativ**

Konsekvens: middels til stor negativ (--/---)

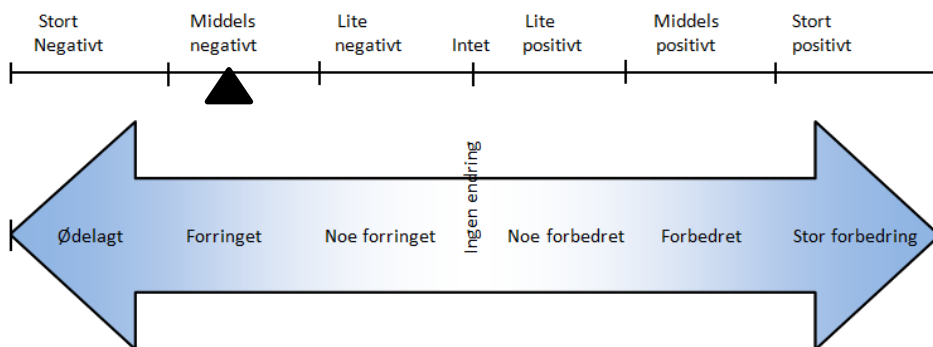
Alternativ 2

På kulturmiljønivå: Alternativet 2 medfører ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. I forhold til 0-alternativene kan alternativ 2 øke risikoen for forringelse av lokaliteten grunnet økt utnyttelsesgrad. Kulturminneverdier kan komme til skade grunnet aktivitet i anleggs- og driftsfasen noe som kan medføre en varig tilstandsendring. Med den høye arealutnyttelsesgraden planene for Arctic Center legger opp til, vil kulturminnelokaliteten trolig få økt verdi som friområde og dermed bli utsatt i forhold til skade og slitasje. Det planlagte tiltaket forventes derfor å kunne få middels negativ konsekvens for kulturmiljøet.

På landskapsnivå: Alternativet 2 splitter opp det kulturhistoriske landskapet og vil redusere verdiene til kulturmiljøet. Alternativ 2 vil svekke historiske sammenhenger mellom kulturmiljøet og det omkringliggende kulturlandskapet.

Tiltakets påvirkning vurderes som **foringet**

Verdien er middels og konsekvensen blir **middels negativ**

Konsekvens: middels negativ (--)

8.3.3 Kulturmiljø Straumseidet ID 15479

8.3.3.1 Verdi

På kulturmiljønivå: Kulturmiljøet består av en automatisk fredet lokalitet i form av en heller (ID 15479-1) som kan ha hatt en form for boligfunksjon. Kulturmiljøet er i noen grad representativt. Kulturmiljøet inneholder få elementer, men kan sannsynligvis knyttes til samisk etnisk gruppe.

På landskapsnivå: Kulturmiljøet inngår i et større reindriftssamisk kulturlandskap. Kulturlandskapet rundt kulturmiljøet vurderes å ha stor verdi for reindrift, og har kulturhistorisk kontinuitet.

Kulturmiljøet vurderes, på grunnlag av foreliggende opplysninger, å **ha middels verdi**.

8.3.3.2 Tiltakets påvirkning og konsekvens

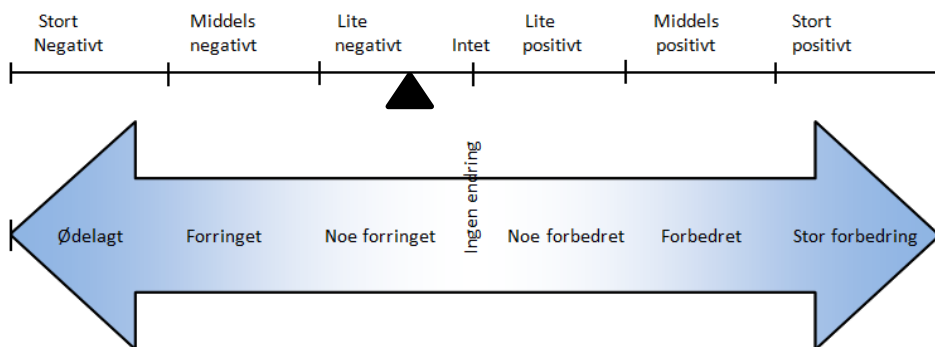
0a-alternativet

På kulturmiljønivå: Kulturmiljøet ligger en stykke fra planområdet. 0a-alternativet medfører ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. Den historiske lesbarheten vil ikke reduseres, og tiltaket vil heller ikke svekke sammenhenger mellom dette kulturminnet og omgivelsene. Kulturminneverdier kan komme til skade grunnet aktivitet knyttet til vei- og alpinutbygging i anleggs- og driftsfasen, noe som kan medføre en varig tilstandsendring.

På landskapsnivå: vei- og alpinutbygging vil føre til at det omkringliggende landskapet blir endret. Alternativ 0a vil føre til at lesbarheten av det kulturhistoriske landskapet og kulturmiljøet i mindre grad blir redusert. Indirekte innvirkning vil virke visuelt skjemmende og vil forringe den helhetlige forståelsen.

Tiltakets påvirkning vurderes som **noe forringet**

Verdien er middels og konsekvensen blir **liten negativ**

Konsekvens: liten negativ (-)

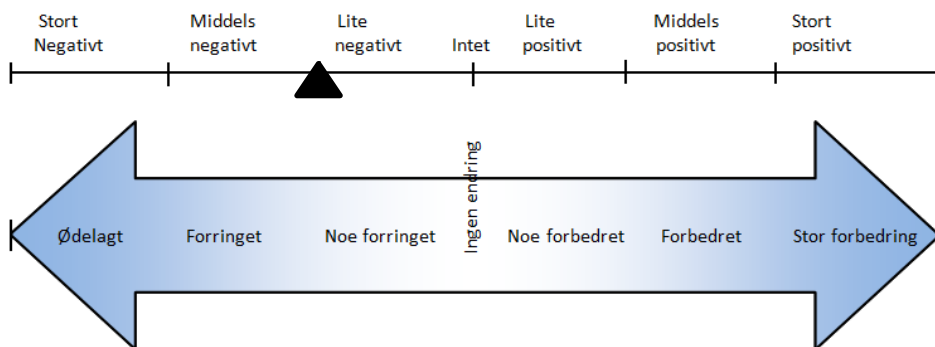
Ob-alternativet

På kulturmiljønivå: Kulturmiljøet ligger en stykke fra planområdet. Ob-alternativet omfatter realisering av alpinanlegget og hotellutbygging på hotelltomta. Ob-alternativet medfører ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. I forhold til 0a-alternativet øker Ob-alternativet risikoen for forringelse av lokaliteten grunnet økt utnyttelsesgrad. Kulturminneverdier kan komme til skade grunnet aktivitet knyttet til vei- og alpinutbygging i anleggs- og driftsfasen, noe som kan medføre en varig tilstandsending.

På landskapsnivå: vei- og alpinutbygging vil føre til at det omkringliggende landskapet blir endret. Alternativ Ob vil føre til at lesbarheten av det kulturhistoriske landskapet og kulturmiljøet i noen grad blir redusert. Alternativ Ob vil i mindre grad svekke historiske sammenhenger mellom kulturmiljøet og det omkringliggende kulturlandskapet.

Tiltakets påvirkning vurderes samlet sett som **forringet**

Verdien er middels og konsekvensen blir **liten til middels negativ**

Konsekvens: liten til middels negativ (-/--)

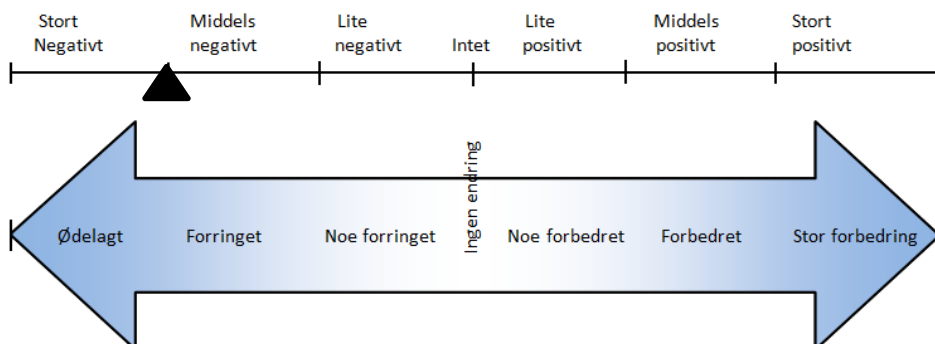
Alternativ 1

På kulturmiljønivå: Alternativet 1 er maksimal utnyttelse av planområdet. Alternativet 1 medfører ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. Kulturminneverdier kan komme til skade grunnet aktivitet i anleggs og driftsfasen noe som kan medføre en varig tilstandsending. I forhold til 0a og 0b-alternativer og alternativ 2 vil alternativ 1 medføre en større påvirkning på kulturmiljøet og vil skape barrierer i større grad med hensyn til den helhetlige forståelsen av kulturmiljøet og det overordnede kulturlandskap.

På landskapsnivå: Alternativet 1 vil splitte opp det kulturhistoriske landskapet på en slik måte at det sterkt vil redusere lesbarheten og forståelsen av historiske sammenhenger mellom kulturmiljøet og det omkringliggende landskapet.

Tiltakets påvirkning vurderes samlet sett som **foringet/sterk forringet**

Verdien er middels og konsekvensen blir **middels til stor negativ**

Konsekvens: middels til stor negativ (--/---)

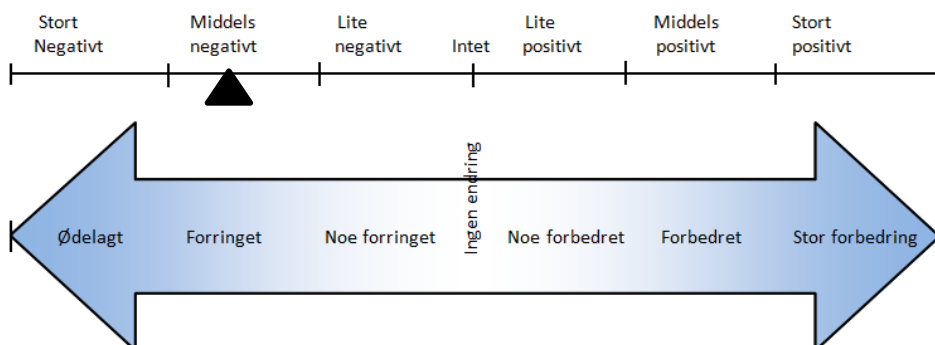
Alternativ 2

På kulturmiljønivå: Alternativet 2 medfører ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljøet. I forhold til 0-alternativene kan alternativ 2 øke risikoen for forringelse av lokaliteten grunnet økt utnyttelsesgrad. Kulturminneverdier kan komme til skade grunnet aktivitet i anleggs- og driftsfasen noe som kan medføre en varig tilstandsendring. Med den høye arealutnyttelsesgraden planene for Arctic Center legger opp til, vil kulturminnelokaliteten trolig få økt verdi som friområde og dermed bli utsatt i forhold til skade og slitasje. Det planlagte tiltaket forventes derfor å kunne få middels negativ konsekvens for kulturmiljøet.

På landskapsnivå: Alternativet 2 splitter opp det kulturhistoriske landskapet og vil redusere verdiene til kulturmiljøet. Alternativ 2 vil svekke historiske sammenhenger mellom kulturmiljøet og det omkringliggende kulturlandskapet.

Tiltakets påvirkning vurderes som **foringet**

Verdien er middel og konsekvensen blir **middels negativ**

Konsekvens: middels negativ (--)

8.3.4 Potensiale for øvrige kulturminner

I følge KUL Kulturarv og miljø i Troms fylkeskommune antas det å være et lavt potensial for andre typer kulturminner enn samiske innenfor utredningsområdet.

Fylkeskommunen har vurdert området i forbindelse med høringen, og ut fra deres vurdering er det ikke et stort potensial for å finne boplasser og aktivitetsområder fra steinalder i de omsøkte områdene. Tidligere er det utført noen små undersøkelser i området med negative resultater mht. steinalder (prøvestikk). Det er gjort funn av eldre steinalder i Håkøybotn, men det er lavere nivå ca. 25.m.o.h. (ID 116679) (e-post konservator Ragnhild Myrstad, Troms fylkeskommune 18.10.2018).

Det antas å være et visst potensial for slike lokaliteter langs elvene innenfor planområdet, som Straumselva og Nordelva. Dette er ikke nærmere undersøkt. Erfaringsmessig er det derimot et mindre potensial for steinalderlokaliteter langs mindre elveløp i indre skogs- og fjellområder sammenlignet med langs mer sentrale innsjøer og elver.

Et annet spørsmål er om det kan finnes fangstgroper og/eller større fangstanlegg for elg eller villrein innenfor utredningsområdet, noe som heller ikke er undersøkt. Det er mye elg i området i dag. Sametinget har nylig fått muntlige opplysninger om at det skal være et fangstanlegg for villrein med minst ti fangstgroper i området sør for Sandhaugen nord for Bakkejord på Sør-Kvaløya. Dette kan være av interesse i forhold til landskapsbruken, selv om det ligger et stykke fra Finnheia (e-post fra Stine B. Sveen, Sametinget 18.10.2018).

Det har ikke vært anledning til å foreta arkeologiske registreringer med tanke på steinalderlokaliteter, fangstanlegg eller evt. andre typer kulturminner som en del av denne konsekvensutredningen. Som poengtert innledningsvis er avtalen at NIKU baserer seg på Sametingets rapport fra 2018. Det må derfor tas et generelt forbehold vedrørende disse forholdene.

8.1 Konsekvenser i anleggsperioden

Som poengtert i avsnitt 4.4.3 om miljøovervåking er gjengroing av vegetasjon et generelt problem for bevaring av samiske kulturminner. De aktuelle samiske kulturminnene og -miljøene på Finnheia som denne konsekvensutredningen omhandler, er også noe preget av gjengroing. Derimot er ikke kulturminnene og -miljøene på Finnheia utsatt for skade eller tap av nevneverdig grad. Det kan forklares med at det ikke har skjedd store inngrep i området etter at det ble fraflyttet i 1923. Kulturminnene har i hovedsak fått ligge i fred, og er kun noe forringet av naturlig gjengroing. Området fremstår som nærmest intakt og utgjør en form for «relikt» landskap. Dette faktum er med på å øke verneverdien, jfr. vurderinger over.

Midlertidige veier og deponier etc. som etableres i anleggsfasen vil kunne komme i direkte konflikt med kulturminner innenfor tiltaksområdet, samt i tilgrensete områder. Spesielt når det gjelder automatisk fredete kulturminner er det viktig å være bevisst dette forholdet fordi sporene ofte ligger skjult under markoverflaten og/eller er mindre synlig i terrenget sammenlignet med stående bygninger.

Anleggsvirksomhet kan også gi skader på automatisk fredete kulturminner i umiddelbar nærhet av utbyggingsområdet samt på stående bygninger, for eksempel ved rystelser og setningsskader under maskindrift og gravevirksomhet. Dette kan medføre at store områder nær anleggsområdet blir direkte og/eller indirekte berørt av byggearbeidet, med de ulemper det medfører, som støy og vibrasjoner, luftforurensing, støv, søle på veier, lokalanleggstrafikk, og ekstra omkjøringer.

Kulturminner som skal bevares og som kommer i nærføring med anleggsarbeid må beskyttes i en viss avstand fra kulturminnets synlige ytterkant (minimum fem meter). I tillegg til fysisk sikring, anbefales det at kulturminnet med nødvendig sikringsareal legges inn i 3D-modell, som vises på skjerm hos maskinfører og gir varsel ved arbeid nær sikret område. God og tydelig merking av kulturminner i felt i hele anleggsfasen, samt informasjon om disse til alle involverte, er et enkelt og rimelig grep for å unngå skade og ødeleggelse.

I en senere driftsfase, i betydning realisering av planene for Arctic Center, vil en moderne bruk av arealene der det legges opp til en intensiv helårlig bruk med hyttefelt, leilighetskompleks, hotell, alpinanlegg mm. øke presset på området, og erfaringsmessig vil en økt tilgang av mennesker kunne medføre skade og slitasje på kulturminnene. Dette forhold inngår i verdivurderingene over.

8.2 Usikkerhet

Det er knyttet usikkerhet til detaljeringsgraden for anleggsgjennomføringen og hvilke konsekvenser dette momentet vil kunne få for de enkelte kulturminnene og -miljøene. Dette bør undersøkes nærmere ved arbeidet med detaljering i senere planfase. Det må i tillegg tas høyde for at det kan dukke opp ytterligere arkeologiske funn i områder med funnpotensiale.

8.3 Oppsummering av konsekvenser for alternativer og konklusjon

I denne konsekvensutredningen for deltema «kulturminner og identitet» (se Kap.1 – Innledning for begrepsavklaring) har vi vurdert konsekvensene av alternativene for videreutvikling i planområdet. Med unntak av 0a-alternativet, vil de tre øvrige alternativene (0b, 1 og 2) medføre direkte påvirkning eller skade på delområde 'kulturmiljø Finnheia ID 240989'. Deler av planområdet er regulert med 'Hensynssone reindrift H 520_23' og 'Hensyn kulturmiljø H570_312'. 0b-alternativet, Alternativ 1 og Alternativ 2 deler disse hensynssonene. Gjennom tidligere reguleringsplaner er det ikke gitt dispensasjon i henhold til kulturminneloven § 8 fjerde ledd for bygging av hotell på Finnheia. Det er heller ikke avklart i forhold til reindriftsloven.

På landskapsnivå vil alle alternativer bidra til å ødelegge og sterkt redusere verdien til det nasjonalt viktige kulturmiljøet Finnheia ID 240989 og vil føre til forringelse av kulturlandskapet som er identifisert som et svært viktig område for friluftsliv, kulturarv og reindrift i kommuneplanens arealdel samt av Sametinget og friluftslivsaktører. Alle alternativer splitter opp det kulturhistoriske landskapet og vil sterkt redusere lesbarheten og forståelsen av sammenheng. På grunn av høyere utnyttelse, vil alternativ 1 skape større visuell påvirkning enn 0-alternativene og Alternativ 2 og vil skape barrierer i større grad med hensyn til den helhetlige forståelsen av kulturlandskapet i planområdet og i influensområdet. Med høyere arealutnyttelse vil dermed den negative konsekvensen kunne øke. Samlet sett er 0a-alternativet vurdert å ha middels negativ konsekvens, 0b-

alternativet er vurdert å ha stor negativ konsekvens, Alternativ 2 er vurdert å ha stor til svært stor negativ konsekvens og Alternativ 1 er vurdert å ha svært stor negativ konsekvens.

I forhold til de tre kulturmiljøene (Finnheia ID 241029, Straumseidet, Nordelva) i influensområdet medfører de fire alternativene ikke direkte påvirkning eller skade på kulturmiljønivå. Allikevel kan kulturminneverdier komme til skade og/eller forringes grunnet aktivitet i anleggs- og driftsfasen, noe som vil medføre indirekte påvirkning, varig tilstandsendring etc. Dess høyere arealutnyttelse det legges opp til, jo større vil de negative konsekvensene kunne bli. Samlet sett er 0a-alternativet vurdert å ha liten negativ konsekvens, 0b-alternativet er vurdert å ha fra liten til middels negativ konsekvens, Alternativ 2 er vurdert å ha middels negativ konsekvens og Alternativ 1 er vurdert å ha middels til stor negativ konsekvens.

Internasjonale, nasjonale, regionale og kommunale føringer for bærekraftig forvaltning av kulturarv tilsier å oppnå en balanse der kulturminnene tas i bruk som utviklingsressurs til beste for befolkning, næringsliv, lokalsamfunn og regioner, samtidig som dette bidrar til god forvaltning av kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Selv om det planlagte tiltaket, Arctic Center, vil bidra til økt økonomisk verdiskaping, vil tiltaket medføre direkte skade på et nasjonalt viktig kulturmiljø og kulturlandskapet rundt. Dette vil påvirke muligheten for å oppnå balanse mellom miljømessig, kulturell og sosial verdiskaping basert på kulturarven. Etter vår vurdering vil tiltaket i hovedsak skade og forringe kulturminnene og kulturlandskapet og i mindre grad bidra til å formidle kulturhistorien eller gjøre den tilgjengelig for allmennheten som en positiv effekt.

Ut fra vurderingene som er gjort i denne utredningen synes hensynet til kulturarv vanskelig å kunne ivaretas for 0b-alternativet, Alternativ 1 og Alternativ 2. Disse tre alternativene vil medføre direkte skader for delområdet Finnheia (ID 240989). I tillegg inngår alle disse tre alternativene i hensynsone kulturmiljø H570_312, regulert i kommuneplanens arealdel 2017-2026. Lokaliteten er i kraft av sin alder automatisk fredet, noe som innebærer forbud mot inngrep og vern mot alle tiltak "som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme (...) eller fremkalle fare for at dette kan skje" (kulturminneloven § 3). 0a-alternativet er eneste alternativet som ikke medfører direkte skade for delområdet Finnheia. Allikevel vil 0a-alternativet føre til negative konsekvenser på landskapsnivå på grunn av utbygging av alpinanlegg og vei. Dette vil føre til at sammenhengen mellom delområde Finnheia (ID 240989) og det omkringliggende landskapet blir forringet. Dette vil også gjelde for kulturminnene i influensområdet.

Konsekvensene for kulturminner og kulturmiljø i planområdet og influensområdet for de fire alternativene er oppsummert i tabellen under.

0a-ALTERNATIVET			
Delområde/kulturmiljøer	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Delområde kulturmiljø Finnheia	Stor	Noe forringet/forringet	Middels negativ konsekvens
Finnheia 241029	Middels	Noe forringet	Liten negativ konsekvens

Straumseidet	Middels	Noe forringet	Liten negativ konsekvens
Nordelva	Middels	Noe forringet	Liten negativ konsekvens
0b-ALTERNATIVET			
Delområde/kulturmiljøer	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Delområde kulturmiljø Finnheia	Stor	Sterk forringet/ødelagt	Stor negativ konsekvens
Finnheia 241029	Middels	Forringet	Liten til middels negativ konsekvens
Straumseidet	Middels	Forringet	Liten til middels negativ konsekvens
Nordelva	Middels	Forringet	Liten til middels negativ konsekvens
ALTERNATIV 1			
Delområde/kulturmiljøer	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Delområde kulturmiljø Finnheia	Stor	Sterk forringet/ødelagt	Svært stor negativ konsekvens
Finnheia 241029	Middels	Forringet/sterk forringet	Middels til stor negativ konsekvens
Straumseidet	Middels	Forringet/sterk forringet	Middels til stor negativ konsekvens
Nordelva	Middels	Forringet/sterk forringet	Middels til stor negativ konsekvens
ALTERNATIV 2			
Delområde/kulturmiljøer	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Delområde kulturmiljø Finnheia	Stor	Sterk forringet/ødelagt	Stor til svært stor negativ konsekvens
Finnheia 241029	Middels	Forringet	Middels negativ konsekvens
Straumseidet	Middels	Forringet	Middels negativ konsekvens
Nordelva	Middels	Forringet	Middels negativ konsekvens

Tabell 7. Sammenfatning av konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø i planområdet og influensområdet.

9 Avbøtende tiltak og anbefalinger

Etableringen av Finnheia alpinlandsby vil endre landskapets karakter og vil øke presset på området innenfor, sannsynligvis også utenfor, plan- og utbyggingsområdene. I hht. Arctic Center sin visjon skal «Arctic Center (...) være en helårlig, aktivitetsbasert reiselivsresort av internasjonal standard basert på de kvaliteter som finnes i Tromsø og byens omgivelser» (<https://arcticcenter.no/>). Det legges opp

til intensiv, helårlig bruk, og utbyggingen av vil være arealkrevende, med alpinanlegg, hotell, høystandard hytte- og leilighetskompleks, veianlegg, parkeringsplasser, VA-anlegg mm.

Alle de tre alternativene Ob, 1 og 2 er i strid med kulturminneloven siden den berører Kulturmiljøet Finnheia med flere automatisk fredete samiske kulturminner. I kulturminnelovens paragraf § 3 om forbud mot inngrep i automatisk fredete kulturminner står det følgende: *«Ingen må - uten at det er lovlig etter § 8 - sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminne eller fremkalle fare for at dette kan skje».*

Ved realisering av planene for Arctic Center vil avbøtende tiltak være av forskjellig karakter alt etter hvilke avklaringer de automatisk fredete kulturminnene og -miljøene får i den videre planprosessen.

I tilfelle der et tiltak forventes å komme i direkte konflikt med kulturminneverdier må det søkes dispensasjon fra kulturminneloven. Dette vil forutsette at det for hvert enkelt kulturminne søkes om dispensasjon etter kulturminneloven § 8 første ledd, og at Sametinget gir sin tilslutning til frigivelsen overfor Riksantikvaren som vedtaksmyndighet. Et vanlig vilkår for dispensasjon fra kulturminneloven, er at det påregnes en arkeologisk utgravning før tiltaket kan iverksettes. Kostnader til dette dekkes vanligvis av tiltakshaver.

Et alternativ til å søke dispensasjon er å justere tiltaket med det formål å forhindre direkte konflikt med kulturminner og -miljøer.

Innenfor planområdet er det regulert hensynssone med særlig hensyn til reindrift. Alle alternativer er i strid med dette formålet. I forhold til dette temaet må det tas hensyn til reguleringsbestemmelsene i kommuneplanen for hensynssone reindrift, som tilsier følgende: 'Ved behandling av søknad om tiltak eller reguleringsplanlegging skal hensyn til reindriften vektlegges før søknaden avgjøres og tiltaket kan gjennomføres. Dersom tiltak berører flytt- og drivingsleier gjelder Lov om reindrift (2007) § 22, det vil si at reindriften flyttleier ikke må stenges. Herunder regnes også faste inn- og avlastingsplasser for transport av reinen. Departementet kan samtykke i omlegging av flyttleier og i åpning av nye flyttleier'.

Erfaringsmessig fører økt tilgang av mennesker til skade og slitasje på kulturminner. Kulturminnene og -miljøene innenfor delområde Finnheia og de tre kulturminnene i influensområdet ligger i utmark med en undervegetasjon som er sårbar for tråkk og annen slitasje. I tillegg kommer det faktum at de aller fleste av kulturminnetypene her er av en slik karakter at de ikke er synlige, i beste fall lite synlige, for folk som ikke har erfaring i å erkjenne kulturspor i terrenget. Mange besøkende vil heller ikke kjenne til den spesielle samiske historikken på Finnheia.

Etter en eventuell utbygging innenfor planområdet, vil det være nødvendig med god og profesjonell informasjon til alle eiere og brukere. Det anbefales at det utarbeides en informasjonsplan i samråd med Sametinget. Aktuelle tiltak kan være informasjonsbrosjyrer, informasjonsskilt i terrenget, skilting av de enkelte kulturminnene, fysiske sperrer og/eller merker i terrenget for å hindre adferd som kan skade eller skjemme objektene. Alle installasjoner som evt. plasseres i landskapet, må utformes etter helhetlige og estetiske retningslinjer som harmoniserer med kulturminnenes og områdets karakter.

10 Referanser

Arctic Center hjemmeside: <https://arcticcenter.no/>

Askeladden, nasjonal kulturminnedatabase: <https://askeladden.ra.no/>

Hansen, L.I. og B. Olsen 2004. *Samenes historie fram til 1750*. Cappelen Akademisk Forlag, Oslo.

Kulturrådet 2010. *Immateriell kulturarv I Norge. En utredning om UNESCOs konvensjon av 17.oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven*. Utgitt av Kulturrådet/Arts Council, Norway.

Planprogram, Plan 1879 – Detaljregulering Finnheia alpinlandsby, revidert utgave 19.03.2018, utarbeidet av Arkitektkontoret Amundsen, Tromsø.

Statens vegvesen 2018. *Konsekvensanalyser veileder. Håndbok V712*. Vegdirektoratet.

Sveen, S.B. og E.A. Labba 2018. *Kulturminneundersøkelser Rávdnjevággi /Finnheia, Sállir/Kvaløya, Tromsø kommune, Geassi/Sommeren 2018*. Kárášjohka/Karasjok, Sámediggi/Sametinget.

Sweco 2016. *Miljøovervåkningsprogram – status og tilstandsovervåking av automatisk fredete kulturminner i utvalgte kommuner. Rapport fra registreringer 2015, Tromsø kommune. MOV-ARK RAPPORT NR.1*, Sweco/Riksantikvaren.

Thuestad, A. og I.M. Holm-Olsen 2010. *Fortidens minner i dagens landskap, status for automatisk fredete kulturminner i Tromsø kommune Troms, 2010*, NIKU Tema 37.

Utredning av alternativer for konsekvensvurderinger, Plan 1879 – Detaljregulering Finnheia alpinlandsby 18.10.2018, utarbeidet av Arkitektkontoret Amundsen, Tromsø.

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 109/2018

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00